

Sjukvård först!

Budget 2025

Med plan för 2026–2027

Västra Götalandsregionen

Sverigedemokraterna

” Håll reda på småutgifterna! En liten läcka kan snart nog sänka ett stort skepp.

Benjamin Franklin 1706-1790

I turbulenta tider är det viktigt att stå med båda fötterna på jorden.

Alla prognoser har med all tydlighet visat att de ekonomiskt tuffa tiderna för regionen skulle vara i ungefär två år och att vi inte därför skulle drabbas av någon form av centraliserings- eller nedläggningshysteri. Men så blev tyvärr inte fallet.

Många olika överilade besparingar har under det gångna året förslagits och genomförts av styret. Som en konsekvens av detta berövades Hisingsborna ett nytt sjukhus som skulle ersätta det gamla Lundby sjukhus. Men den absolut största och i många hänseenden katastrofala och tondöva besparingsåtgärden har nog varit nedstängningen av akutmottagningen i Lidköping.

Sverigedemokraterna fortsätter vår kamp för att hela regionen ska leva och att omställningen till nära vård inte ska innebära att centralisera utan snarare tvärtom, vi skall vara nära patienterna med den vård som behövs ofta och sällanvården kan ske på de stora sjukhusen.

I regionens budget, som innehåller fördelning av skattepengar till många olika områden, är det av största vikt att vi fokuserar på regionens kärnuppdrag och inte agerar jultomte genom att dela ut gåvor till allsköns olika projekt och föreningar som inte ger något mervärde för regionens skattebetalande invånare eller är vårt uppdrag som region.

Med det sagt är det också viktigt att vi håller våra ögon och öron öppna för den alltmer utbredda välfärdsbrottsligheten där olika oseriösa aktörer försöker sko sig på välfärden, detta gäller både bland leverantörer av hälso- och sjukvård och bland föreningar som får ekonomiskt stöd av regionen.

Nu blickar vi framåt och tar oss an de nya utmaningarna som vi har i vår vackra runda region. Det som vi sverigedemokrater ser som den absolut viktigaste frågan i nuläget är folkhälsan. Vi måste bli bättre på att förebygga och att upptäcka sjukdomar i tidigt skede för att minimera konsekvenser för invånarna och spara på regionens begränsade resurser. Årets motto kommer bli *Hälsa i Fokus* som väl summerar Sverigedemokraternas budget för 2025.

Med detta önskar vi alla invånarna i regionen en underbar och stärkande sommar.

Med mycket vänliga hälsningar,
Håkan Lösnitz
Gruppledare Sverigedemokraterna
Västra Götalandsregionen

Innehåll

1 Inledning.....	5
Om budgeten och dess roll i styrmodellen	5
Den nya politiska organisationen	5
Långsiktighet i den ekonomiska och verksamhetsmässiga planeringen.....	6
Nämnders och styrelser fortsatta arbete med budgeten.....	6
Budgetens långsiktiga mål.....	6
2 Hälsa- och sjukvård	7
2.1 Strategi för hälso- och sjukvården.....	8
2.2 Prioriterade mål och fokusområden kopplade till strategin	9
2.3 Ekonomi samt mål och uppdrag för VGR:s hälso- och sjukvård.....	21
3 Regional utveckling.....	24
3.1 Regional utvecklingsstrategi.....	25
3.2 Prioriterade mål och fokusområden kopplade till strategin	26
3.3 Regional utvecklings beredskap inför kris eller krig.....	29
3.4 Ekonomi samt mål och uppdrag för regional utveckling.....	30
4 Infrastruktur och kollektivtrafik	31
4.1 Trafikförsörjningsprogram för Västra Götaland	32
4.2 Prioriterade mål och fokusområden kopplade till strategin	33
4.3 Ekonomiska förutsättningar för kollektivtrafiken	35
4.4 Nationell plan för transportinfrastrukturen i Västsverige.....	37
4.3 Stärkt beredskap i händelse av kris eller krig.....	38
5 Kultur	40
5.1 Kulturstrategin.....	41
5.2 Prioriterade mål och fokusområden kopplade till strategin	41
5.3 Västra Götalandsregionens kulturinstitutioner.....	42
5.4 Verksamhetsstöd och bidrag.....	43
5.5 Fokusområden.....	44
5.6 Ekonomi samt mål och uppdrag för Kultur i VGR.....	45
6 Västra Götalandsregionens ledningsfunktioner.....	47
6.1 Regionstyrelsen	47
6.2 Fastigheter.....	48
6.3 Stöd- och servicefunktioner	49
6.4 Inköp och upphandling.....	50
6.5 Säkerhet och beredskap	50

6.6 IT och digitalisering.....	51
6.7 Ekonomi samt mål och uppdrag för VGR ledningsfunktioner	51
7 Västra Götalandsregionens medarbetare	53
7.1 Övergripande arbete och inriktning	53
7.2 Prioriterade mål och fokusområden	54
7.3 Ekonomi samt mål och uppdrag för VGR:s medarbetarpolitik	56
8 Västra Götalandsregionens ekonomi	57
8.1 Resultatutjämningsreserven (RUR) → Resultatreserv (RER)	57
8.2 Ekonomisk utblick.....	57
8.3 Skatteintäkter och statsbidrag	58
8.4 Kapitalförvaltning	59
8.5 Verksamheternas ekonomiska situation och prioriterade utmaningar	59
8.6 Fördelning av regionbidrag och satsningar under perioden	61
8.7 Investeringar.....	62
8.8 Pensionsåtagandet	62
8.9 God ekonomisk hushållning	63
Beslutspunkter	67

1 Inledning

Om budgeten och dess roll i styrmodellen

Budgeten är den medellångsiktiga prioriteringen och konkretiseringen av de måldokument och planer som regionfullmäktige har antagit. Budgeten förmedlar vidare den strategiska inriktningen för Västra Götalandsregionen (VGR) under den kommande treårsperioden och utgör ett underlag för operativa vägval i den fortsatta planeringsprocessen via uppdrag, detaljbudgetar och verksamhetsplaner.

Den budget regionfullmäktige antar utgör ramverket för regionens verksamhet. Budgeten anger inom vilka gränser verksamheten för det aktuella året ska bedrivas. Politiken sätter ambition, mål (utöver redan antagna mål som återfinns i regionens styrdokument) och ekonomiska ramar för regionen.

I del A i reglementena framgår nämnder och styrelsers förhållningssätt till olika ramverk. De anges i ordning utifrån dess relevans och aktualitet för verksamheten.

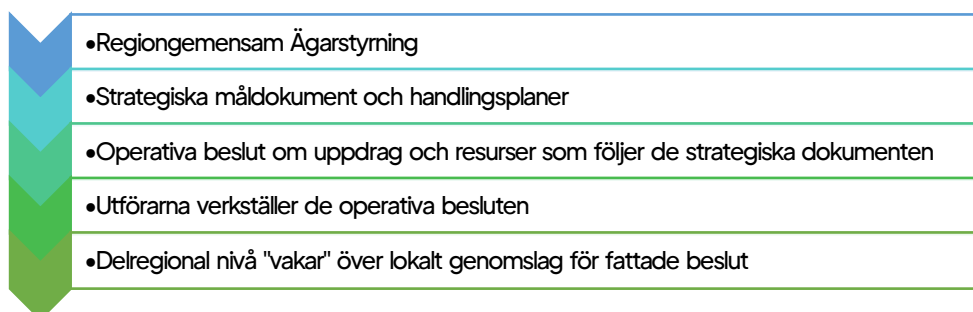
Styrelsen/Nämnden ska inom sitt verksamhetsområde

- a) följa vad som anges i lag eller annan författning.
- b) följa det fullmäktige i reglemente, i samband med budget eller i annat särskilt beslut har bestämt att Styrelsen/Nämnden ska fullgöra.
- c) verka för att fastställda mål uppnås och i övrigt följa givna uppdrag och angivna riktlinjer.
- d) följa de riktlinjer, rutiner och anvisningar som regionstyrelsen lämnar i sin roll att samordna och ha uppsikt över Västra Götalandsregionens verksamheter.

Den nya politiska organisationen

Utgångspunkten för den nya politiska organisationen var en tydligare styrning, färre regionala aktörer involverade samt renodlade ansvar och roller med syfte att skapa effektivitet, tydlighet, helhetsperspektiv och ökad synergi. En ökad tydlighet och genomslag för den strategiska inriktningen och mer långsiktighet i planeringen av verksamheten har varit centrala delar när organisationen utformades, särskilt inom hälso- och sjukvården. Det kommer ta tid för den nya styrningen att komma på plats då det krävs nya arbetssätt och metoder.

Figur 1. Styrningen i den nya politiska organisationen utövas i fem nivåer:

Figur 1. Styrningsmodell för den nya politiska organisationen

Även om styrningen kan ses som sekventiell innebär ju inte att allt arbete och alla beslut fattas i en förutbestämd ordning. Vad gäller uppföljningen är huvudinriktningen att varje "nivå" följer upp det

verksamheten är ansvarig för, förutom regionstyrelsen som ska rapportera till regionfullmäktige samt utöva sin uppsynsplikt.

Långsiktighet i den ekonomiska och verksamhetsmässiga planeringen

Fokus i arbetet med budget och uppdrag samt överenskommelser har varit och är fortsatt i stor utsträckning på kommande verksamhetsår. Därmed sker planering och åtgärder ofta med ett kortsiktigt perspektiv. Den nya politiska organisationen syftar bland annat till att flytta fokus till mer strategiska frågor med ett ökat långsiktigt perspektiv. Det innebär att styrelser och nämnders flerårsplanering med budget och genomförande av givna uppdrag, både den ekonomiska och verksamhetsmässiga, ska ges ett större utrymme. Bland annat ska anpassningar av verksamhet utföras till givna uppdrag, ekonomiska resurser och inriktning ska beskrivas i flerårsplaneringen.

För att få bättre långsiktighet i planeringen är inriktningen att fasa ut den ettåriga budgeten för utförarstyrelserna. Uppdrag och ekonomiska förutsättningar ska i stället utgå från flerårsplaneringen.

Nämnders och styrelser fortsatta arbete med budgeten

Nämnder och styrelser ska bryta ner de mål och inriktningar som regionfullmäktige ger i denna budget och planera sin verksamhet i linje med dessa där det är tillämpligt. Regionstyrelsen ska, under sin uppsiktsplikt, följa hur nämnders och styrelser arbete fortskrider med genomförande av budget 2025 med plan för 2026 och 2027.

Budgetens långsiktiga mål

Budgeten, som det viktigaste styrmedlet, visar inriktningen för Västra Götalandsregionens verksamheter avseende förväntningar och allokering av resurser. Det är Sverigedemokraternas avsikt att ge våra verksamheter tydliga och uppnåeliga mål samt tillräckliga resurser för att nå dit. De förslag som vi lägger på omfördelning av resurser inom regionen kommer att ske under en flerårsplan för att möjliggöra att verksamheterna hinner anpassa sig. Ingen organisation mår bra av osäkerhet och volatila ekonomiska förutsättningar. Sverigedemokraterna kommer därför agera för att hålla en konstant och förutsägbar linje vad gäller indexuppräkningskrav, effektiviseringskrav, överskottsmål samt prioriteringar.

Västra Götalandsregionens verksamhet

Västra Götalandsregionen bedriver sin huvudsakliga verksamhet inom fyra områden, Hälsa- och sjukvård, Regional utveckling, Infrastruktur och kollektivtrafik samt Kultur. Sverigedemokraternas främsta prioritering är det som inte kan anstå, nämligen hälso- och sjukvård. Därtill prioriterar vi även det som är viktigt för invånarnas vardag, det som är en del av Sveriges välfärd, kollektivtrafik, infrastruktur och demokrati. I syfte att Hälsa- och sjukvården ska få de resurser den behöver för att kunna utföra de uppdrag som vi ålägger dem, och ändå hålla en budget i balans, kommer därför en omprioritering av resurser inom regionens verksamheter behöva ske.

2 Hälsa- och sjukvård

Sverigedemokraterna sätter sjukvården först!

Vi vill att regionen erbjuder de senaste behandlingsmetoderna, modern teknik och effektiva läkemedel för att förebygga, lindra och bota sjukdomar. Det är viktigt att sjukvården kontinuerligt utvecklas och följer forskning och ny kunskap. Sjukvården är en grundläggande del av samhällskontraktet och regionens invånare ska få tillgång till en tillgänglig och högkvalitativ vård. För att den skattefinansierade sjukvården ska ha legitimitet måste den klara av vårdgarantin som är en lagstadgad rättighet.

Sjukvården i Västra Götalandsregionen står inför stora utmaningar som till exempel hjärt- och kärlsjukdomar, psykisk ohälsa, stroke, cancer och diabetes. Dessa sjukdomar påverkas av levnadsvanor som fysisk inaktivitet, ohälsosamma kostvanor, tobaksvanor, riskabel alkoholkonsumtion och stress. För att minimera behovet av sjukvård är det viktigt att investera i förebyggande hälso- och sjukvård så folksjukdomar förebyggs eller upptäcks i ett tidigt skede.

Hälso- och sjukvården förändras i takt med utvecklingen, exempelvis är onkologins strålningsapparater på Sahlgrenska universitetssjukhus framgångsrika i att bota cancerpatienter som tidigare avled. Detta leder till att dessa patienter, trots att de är botade, i sjukvårdssystemet förblir cancerpatienter då det alltid finns risk för återinsjuknande som kan behöva uppföljning.

Debatten i Västra Götalandsregionen har kretsat kring kostnadseffektivitet och att ställa kortsiktiga krav på sjukhusförvaltningarna genom att hålla en budget i balans vid varje årsbokslut. Detta har resulterat i kortsiktiga besparingar som i praktiken inneburit begränsad tillgång till vård, bristfällig kvalitet och centralisering av utbudspunkter. Här menar Sverigedemokraterna att ledarskap och åtgärder ska ha ett långsiktigt fokus på ökad kvalitet och tillgänglighet i hela regionen.

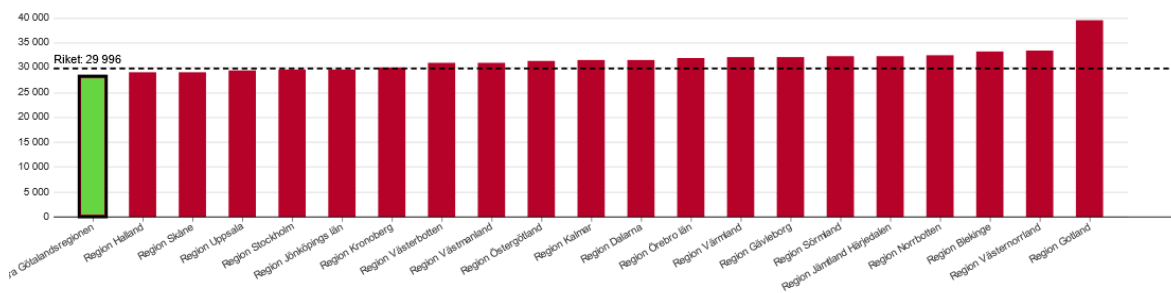
Vid en jämförelse med övriga regioner är Västra Götalandsregionen den region som lägger minst ekonomiska resurser på hälso- och sjukvården per invånare. Sjukhusen brottas årligen med underskott och utebliven effekt av åtgärdsplaner. I vårt budgetförslag allokera vi därför om resurser till hälso- och sjukvården på bekostnad av kultur och regional utveckling där regionen gör mycket mer än vad lagen kräver och inom dessa områden lägger mer resurser per invånare än övriga regioner i riket.

Tabell 1. Nettokostnad hälso- och sjukvård.

	2019	2020	2021	2022
Riket	27 495	27 218	28 632	29 996
VGR	25 875	24 992	26 477	28 448

Tabell 1. Jämförelse riket mot Västra Götalandsregionen: utveckling av nettokostnad hälso- och sjukvård totalt (inkl. läkemedel), kr/invånare. Källa: [Jämföraren - Kolada](#)

Figur 2. Nettokostnad hälso- och sjukvård, kr/invånare jämförelse mellan alla regioner.

Figur 2. 2022 års nettokostnad hälso- och sjukvård, kr/invånare. Västra Götaland, grön stapel, i jämförelse med övriga regioner samt nationell snittkostnad. Källa: [Jämföraren - Kolada](#)

Rimliga förutsättningar för hälso- och sjukvården i VGR.

Sverigedemokraterna lägger 1 170 miljoner kronor 2025, 600 miljoner kronor 2026 samt 600 miljoner kronor 2027 i syfte att för att närma oss rikssnittet i satsade kronor per invånare på hälso- och sjukvården. Vi vill helt enkelt inte se fler ogenomtänkta nedläggningar (som akuten i Lidköping), centraliseringar eller dåliga arbetsmiljöförhållanden. Hälso- och sjukvård är det allra viktigaste uppdraget vi har i regionen och det är hög tid att den prioriteras framför politiska ideologier och idéer. För oss står hälsan i fokus.

2.1 Strategi för hälso- och sjukvården

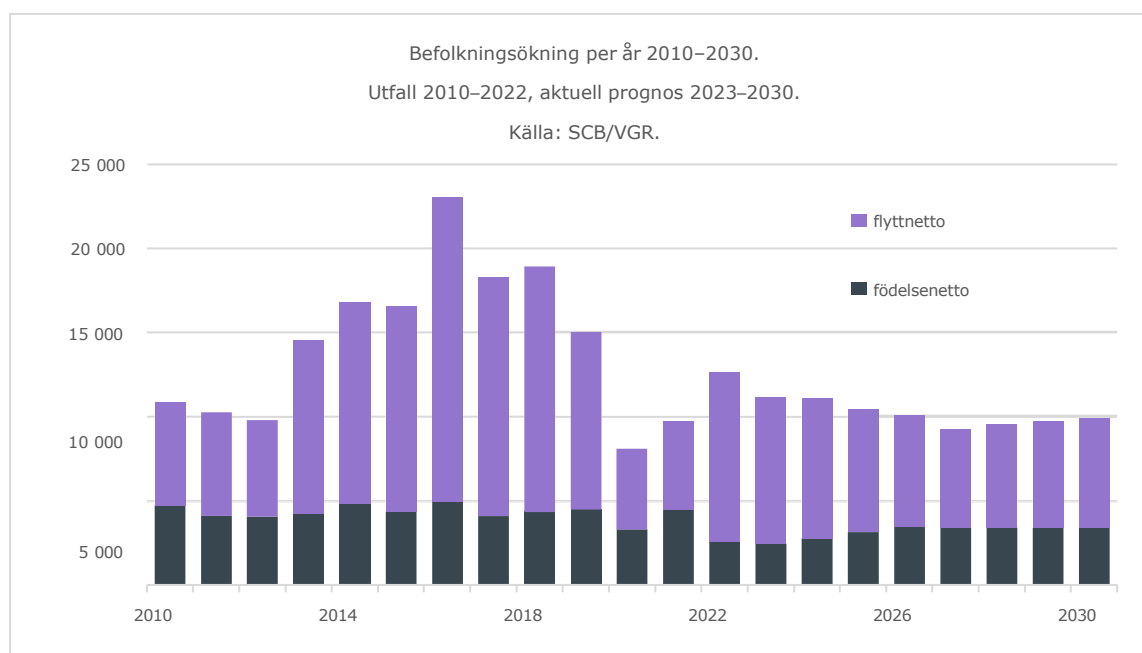
VGR är enligt svenska mått en stor region sett till befolkningsantal och verksamhetsstorlek. Vi har en blandad geografi med storstad och landsbygd, stora industrier och småföretagare samt goda utbildningsmöjligheter. Vi har mycket som borde ge oss goda förutsättningar sett till personalförsörjning och skatteintäkter. Samtidigt har regionen stora utmaningar när det gäller demografi, kompetensförsörjning och tillgänglighet.

Demografin i Sverige håller på att förändras. I hela landet ses liknande mönster där andelen av population över 65 år (speciellt gruppen 80 år och uppåt) ökar samtidigt som andelen i arbetsför ålder (18–64 år) minskar. I Göteborgsregionen och Sjuhärad förväntas befolkningen öka med drygt 6 respektive 4 procent till 2030, medan övriga delar av regionen väntar en befolkningsökningstakt om 1,4–1,9 procent. Denna demografiska utveckling skapar i sin tur utmaningar i att erbjuda likvärdig vård i stad och landsbygd. Det kommer krävas tydligare förändringar och prioriteringar avseende det offentliga åtagandet inom hälso- och sjukvården.

Förändringarna för att nå ett sammanhållet hälso- och sjukvårdssystem utgår från följande interna visioner, mål och strategier: Vision Västra Götaland – Det goda livet, Strategi för omställning av hälso- och sjukvården i Västra Götalandsregionen 2023–2027, Handlingsplan 2020–2027 Västra Götalandsregionen ska bli Sveriges bästa offentliga arbetsgivare. Även införandet av det nya journalprogrammet Millennium är en viktig del i arbetet för att nå målen för regionens arbete inom hälso- och sjukvården.

Hälso- och sjukvårdssystemet sträcker sig idag utanför regionens ramar, kommunerna har ansvar för kommunal primärvård samt är en viktig del i folkhälsoarbetet, även civilsamhället bidrar med viktiga delar. Därför krävs det nära samarbete mellan kommuner, regionen och civilsamhället för att få den kommunala primärvården att fungera på bästa sätt.

Figur 3. Befolkningsökning per år över tid.

Figur 3. Befolkningsökning per år 2010–2030 samt utfall 2010–2022, med aktuell prognos för 2023–2030. Källa: VGR:s planeringsunderlag 2025–2027.

2.2 Prioriterade mål och fokusområden kopplade till strategin

2.2.1 Sjukhusens ekonomiska läge

Regionstyrelsen gav 28 mars 2023 regiondirektören i uppdrag att tillsätta en extern granskning av sjukhusens ekonomi med fokus på bristande verkställighet av åtgärdsplaner och att nå budget i balans.

Detta ledde till att PwC (en extern upphandlad revisionsbyrå) överlämnade en rapport den 26 november där en av slutsatserna var att VGR fördelar lägre andel resurser till hälso- och sjukvården jämfört med andra regioner samtidigt som sjukhusen har stora underskott. Detta är nästan likalydande med den slutsats som Sverigedemokraterna gjorde redan i föregående års budgetförslag. Vi är av uppfattningen att en markant omprioritering av regionens resurser bör ske till hälso- och sjukvården för att regionen ska ha en rimlig chans att klara uppdraget samt att sjukhusförvaltningarna ska klara att hålla budget.

Därutöver lämnar PwC ett antal slutsatser och rekommendationer, vilka vi menar är av stor vikt att vi tar hänsyn till i det fortsatta arbetet. Slutsatserna är som följer:

- Den decentraliserade tillitsbaserade styrningen begränsar ägarstyrningen.
- Regionens budgetprocess skapar svårigheter att bedöma om sjukhusförvaltningarna ges rätt ekonomiska förutsättningar.
- VGR fördelar jämförelsevis lägre andel resurser till hälso- och sjukvården samtidigt som sjukhusen har stora ekonomiska underskott.
- Avsaknad av koncerngemensamma beslut och arbetssätt avseende åtgärdsplaner ger begränsad ekonomisk effekt.

Att varje år räkna upp anslagen med en fast procentsats som historiskt konstant varit lägre än de faktiska kostnadsökningarna behöver inte skapa så stora problem under ett år. Men då detta skett under många år så har obalanserna ackumulerats och resultatet förklarar delvis situationen idag, ett läge där sjukhusen inte kan hålla sin budget.

Tidigare års budgetar som antagits av regionfullmäktige har föregåtts av en stegvis resursfördelning, där utgångspunkten är föregående års budget med uppräknings- och effektiviserings- samt ramförändrande tillägg utifrån de olika partiernas preferenser och prioriteringar.

Problematiken som uppstår med ovan nämnda process är att högst några enstaka procent av föregående års budgeterade verksamhet blir föremål för omprövning. När denna budgetprocess sker över lång tid ackumuleras problemen och kostnadsutvecklingen stämmer allt sämre ihop med intäktsutvecklingen.

141 miljoner kronor för höjda pensionskostnader

Pensionskostnaderna är fortsatt höga på grund av det nya systemet trots att inflationen har börjat närma sig tidigare nivåer. Pensionskostnaderna är en av de orsaker att våra sjukhusförvaltningar gått med stora underskott då finansieringen för pensionskostnaderna uteblivit. Vi har nått kostnadspuckeln men har fortfarande kostnader även under 2025 som fortsatt högre än när vi jämför med 2022, därför lägger sverigedemokraterna en särskild satsning till sjukhusförvaltningarna om 141 miljoner kronor som en ersättning för de höjda pensionskostnaderna (PO-påläggen). Detta är engångssatsning för 2025.

2.2.2 Omställningen av hälso- och sjukvården

För att vi ska kunna möta dagens och framtidens behov måste vi förändra våra arbetssätt. Vi behöver tydliga prioriteringar samtidigt som vi alltid sätter individens bästa i första rummet. Att vårdas på sjukhus idag med alla de medicinska och tekniska framgångarna är extremt resurskrävande. Effektiviseringar, prioriteringar, samverkan och nytänkande är några av nyckelfaktorerna för att maximera våra begränsade resurser. En stor omställning av vården är under införande.

Nära vård i omställningen av hälso- och sjukvården är ett nytt sätt att arbeta med hälsa, vård och omsorg. Nära vård syftar till att skapa en bredare tillgänglighet som även gör det enklare för individer att utöva egenvård samt att nå sjukvårdspersonal. En viktig del i att skapa tillgänglighet är till exempel att kunna erbjuda digitala möten mellan patient och sjukvårdspersonal samt möjliggöra fokus på förebyggande vård.

Förhoppningen med nära vård är inte bara en friskare befolkning, utan även att våra vårdresurser ska användas mer effektivt och att vårdgarantin hålls. Kärnan i nära vård är ett personcentrerat arbetssätt som utgår från individens behov och förutsättningar. Det innebär att vi involverar och anpassar insatserna efter patienten och tar vara på patientens styrkor och stöttar i dess svagheter.

På SKR:s hemsida går det att läsa om följande framgångsfaktorer för den nära vården:

- Samverkan mellan kommuner och regioner.
- Användning av ny teknik för att utveckla arbetssätten i hälso- och sjukvården och omsorgen.
- Satsning på utveckling av egenvård, inte minst för kroniskt sjuka patienter och för att förhindra att fler drabbas av kronisk sjukdom.
- Att personalen kan medverka i utvecklingen av e-tjänster, har digital kompetens och börjar arbeta på nya sätt.
- Att personcentrering är vägledande både som förhållningssätt och arbetssätt i organisationen.
- Satsning på kompetensförsörjning som stödjer omställningen mot nära vård, där förmåga att arbeta över traditionella gränser, kommunicera och jobba preventivt och proaktivt är viktiga delar.

(källa: [Omställning till Nära vård | SKR](#))

En viktig del i omställningen mot nära vård är att vård ska flyttas från de stora sjukhusen till vårdcentraler och närsjukhus. Mindre sjukhus med mer elektiv vård kommer att bli mer produktiva och ge förutsättningar att korta de allt för långa vårdköerna. Tyvärr har en majoritet av de övriga partierna i regionen gång efter gång frångått denna del i omställningen. Till exempel genom att avsluta planeringen av ett nytt närsjukhus på Wieselgrensplatsen för att ersätta dagens Capio Lundby, vars lokaler nått sin livslängd.

I Fyrbodals finns idag tre närsjukhus, lokaliserade i Lysekil, Strömstad och Bäckebo som drivs av NU-sjukvården då upphandlingen 2022 inte gav några anbud. Sedan dess vet vi att det finns intresse av aktörer att driva dessa tre närsjukhus. Sverigedemokraterna menar att operativa hälso- och sjukvårdsnämnden snarast ska utlysa en ny upphandling för vård vid dessa tre närsjukhus i Fyrbodals med start senast 2026.

Mindre sjukhus för huvudsakligen elektiv vård är en åtgärd för att spara pengar på lång sikt. Det har visat sig att mindre sjukhus med elektiv vård kan utföra sådan vård till hälften av kostnaden mot de stora sjukhusen.

I VGR finns det en närakut vid Östra sjukhuset som drivs av Närhälsan. Kortfattat kan närakuten beskrivas som en primärvårdsenhet lokaliserad nära den ordinarie akutmottagningen. Detta har lett till att i snitt var fjärde patient som söker till den ordinarie akutmottagningen hänvisats dit, vilket har minskat söktrycket på akutmottagningen. Att patienter som egentligen skulle sökt vård inom primärvården söker sig till akutmottagningarna är en stor utmaning. Enligt Sahlgrenska Universitetssjukhusets akutmottagning handlar det om hela 70 000 besök om året som sökt sig till fel vårdnivå. För att främja omställningen till nära vård och lätta trycket på akutmottagningarna bör det framgångsrika konceptet med en närakut vid Östra sjukhuset spridas till samtliga akutmottagningar i regionen.

VGR är en stor region och behoven ser inte desamma ut på landsbygden som i storstaden, trots det ställer vi samma krav på utförare inom vårdval i hela regionen. 1 juni 2022 trädde en ny lagändring i kraft som ger regioner möjligheten att organisera ersättningsmodellen på olika sätt inom en region. Vilket är något som beredningen för nära vård ser över inför det fortsatta arbetet med regionens vårdval.

En viktig del i arbetet med omställning är ordnat överförande där vård skiftas ut till primärvården. För att intensifiera detta arbete satsar Sverigedemokraterna 1,2 miljarder över en treårsperiod på ordnat överförande, som ska användas till att finansiera de bryggkostnader som uppstår vid ordnat överförande.

2.2.3 Läkemedelskostnader

Enligt den av koncernkontoret framtagna prognosrapporten över kostnadsutvecklingen för läkemedel i Västra Götalandsregionen 2024–2026 väntas läkemedelskostnadernas prognos för 2024 ha en nettokostnadsökning med 5,6%, motsvarande 425 miljoner kronor.

Kostnadsandelen för 2023, justerad för ordnat införande och återbäringar, föll ut enligt följande: 64% sjukhus, 20% vårdval, 7% operativa hälso- och sjukvårdsnämnden och 9% övriga (privata aktörer, med mera).

Tabell 2. Prognos över nettokostnadsutveckling i miljoner kronor samt procentuell årsändring.

	Utfall (mnkr)		Prognos (mnkr) och procentuell årsändring	
	2023	2024	2025	2026
Nettokostnad*	6 508 (5,9%)	6 933 (5,6%)	7 292 (5,2%)	7 522 (3,2%)
Återbäring	781 (44,6%)	1 002 (39,2%)	1 103 (10,1%)	1 206 (9,3%)
Fördelat per typ				
Recept inkl. smittskydd	4 835 (6,9%)	5 061 (4,7%)	5 328 (5,3%)	5 459 (2,5%)
Rekvision	1 708 (3,1%)	1 872 (5,6%)	1 964 (4,9%)	2 063 (5,0%)
Fördelat per vårdform**				
Sjukhus	4 605 (5,0%)	4 827 (4,8%)	5 040 (4,4%)	5 244 (4,0%)
Vårdval vårdcentral	1 321 (6,6%)	1 423 (5,7%)	1 477 (5,8%)	1 466 (-0,7%)
Övrigt	581 (11,3%)	637 (8,4%)	671 (6,5%)	707 (5,4%)

*Justerad för statens del av återbäring för receptläkemedel enligt statsbidragsöverenskommelsen 2023. Från och med 2024 tillfaller 100% av återbäringen verksamheter som haft kostnader för berörda läkemedel.

** Prognosen baseras på inom vilken vårdform kostnaden genererats, inte utifrån kostnadsansvar. Exempelvis finansieras en del av sjukhusens kostnader direkt från operativa hälso- och sjukvårdsnämnden. I övrigt ingår till exempel övriga förvaltningar, förskrivning från privata vårdgivare och utomlänförskrivning.

Tabell 2. Prognos över nettokostnadsutveckling i miljoner kronor samt procentuell årsändring. Prognosrapport – Kostnadsutveckling för läkemedel i Västra Götalandsregionen 2024–2026. Dokument-ID: OSN12114-489285722-50

Regionernas läkemedelskostnader täcks till ungefär 90% av statliga bidrag i ett avtal mellan staten och SKR (Sveriges Kommuner och Regioner). I 2023 års överenskommelse var det totala bruttobeloppet av statsbidrag drygt 35,5 miljarder kronor, varav drygt 5,84 miljarder kronor tillföll Västra Götalandsregionen. Statsbidraget från staten finansierar recept- och smittskyddsläkemedel medan kostnaderna för rekvisitionsläkemedel inte omfattas av statsbidragets finansiering.

Med anledning av att regionen erhåller statsbidrag motsvarande cirka 90% av kostnaderna för läkemedel uppstår det en speciell situation gentemot hur VGR fördelar budgeten för läkemedel inom organisationen.

VGR använder modellen ”ordnat införande” för dyrare nya läkemedel. Ett beslut om ordnat införande innebär att berörda verksamheter under en period av två sammanhängande år erhåller introduktionsfinansiering som kompenserar för den puckelkostnad som uppstår i en verksamhet när det nya läkemedlet eller nya metoden införs. Emellertid är många läkemedel fortfarande dyra efter denna tvåårsperiod, särskilt nya precisionsmediciner som tar hänsyn till genetik vid insats.

Region Skåne har en annan modell för finansiering av läkemedel, där dyrare läkemedel finansieras på en högre nivå i organisationen. Sverigedemokraterna har föreslagit som uppdrag åt strategiska hälso- och sjukvårdsnämnden ska få i uppdrag att presentera alternativa sätt att fördela läkemedelskostnader inom regionen, för att få bäst effekt för patienterna samtidigt som en optimerad funktion för regionen säkerställs. Detta bör ske efter att program Millenium införts i regionen.

2.2.4 Från reaktiv till proaktiv – Hälsofrämjande hälso- och sjukvård

I takt med en åldrande befolkning och det ökade vårdbehovet, i kombination med en minskande andel av arbetsför befolkning, menar vi att det är av stor vikt att regionen ökar ambitionen i förebyggande hälso- och sjukvård. Flera regioner, till exempel Region Skåne, erbjuder riktade hälsosamtal där personer i en viss ålder bjuds in av sin vårdcentral för hälsosamtal. Syftet med dessa är att identifiera riskfaktorer för att förebygga diabetes typ 2 samt hjärt- och kärlsjukdomar. Här

inkluderas även bland annat provtagning av blodsocker, blodfetter, blodtryck, puls, längd, vikt och midjemått.

I VGR pågår just nu två projekt i Närhälsan, där fem vårdcentraler i Lerum samt tre vårdcentraler på Hisingen bjuder in ett slumpmässigt urval av listade patienter som fyller 50 respektive 60 och 70 år till ett riktat hälsosamtal. Det är vår mening att detta är något som bör utökas till hela VGR.

Primärvården har en stor roll i det hälsofrämjande arbetet, i regionens KoK-bok (Krav- och kvalitetsbok) finns direktiv för hur vårdcentralerna ska arbeta hälsofrämjande. Vilket i dagsläget inte görs i tillräckligt hög grad och därför ska regionen särskilja ersättningen för hälsofrämjande och förebyggande insatser i ersättningsmodellen för vårdcentralerna. En sådan förändring skulle kunna innebära större möjlighet att följa upp det hälsofrämjande arbetet som vårdcentralerna gör, vilket är avgörande för omställningen.

Tillgången till att själv kunna kontrollera sin hälsa ska utökas genom så kallade hälsorum, vilka bör finnas tillgängliga på varje vårdcentral. Här ska man själv kunna kontrollera sitt blodtryck, ögontryck, blodsocker och få indikationer om man behöver söka ytterligare vård för hjärt- och kärlsjukdom, glaukom eller diabetes.

2.2.5 Stärk vården för äldre

Med anledning av den förändrade demografin måste regionen ta ansvar för det förändrade vårdbehovet. Sverigedemokraterna satsar på att inrätta äldrevårdsmottagningar inom primärvården som är specialutformad vård för just äldre. Detta är något som har genomförts som pilotprojekt i Region Skåne och Region Östergötland, "Riktad primärvård för äldre". Pilotprojektet resulterade i 17 procents minskning av antalet vård dagar inom slutenvården för personer över 75 år.

I Uppsala finns det vårdcentraler med äldremottagning, där personer över 75 år får hälsosamtal, fast läkare, äldre-koordinator och direktnummer till mottagningen.

Äldre personer har ofta ett annorlunda behov gentemot övrig population, det handlar om samsjuklighet och förändringar gällande till exempel näringsbehovet vilket kräver särskild kompetens hos vårdpersonalen. Det behövs därför mottagningar och personal med geriatrisk specialisering sett till de äldres behov och de demografiska förändringarna i samhället. Vi föreslår därför att, likt UPH – Ungas psykiska hälsa, tillföra ett tilläggsuppdrag i KoK-boken för äldrevårdsmottagningar.

2.2.6 Primärvårdens roll i att förebygga ensamhet hos äldre

Den ökade ensamheten bland äldre är ett omfattande problem och påverkar ofta både den fysiska och psykiska hälsan. Ensamhet ökar risken för hjärt- och kärlsjukdomar, demens och depression. Social isolering är inte bara ett individuellt lidande utan också ett folkhälsoproblem med hälsoekonomiska konsekvenser. För att tackla denna samhällsfråga behöver primärvården få tydligare direktiv och stärkt roll i hanteringen av ensamhet bland äldre. Sverigedemokraterna menar att primärvården i samverkan med kommunerna och föreningslivet har en central roll i att bryta isolering och främja välbefinnandet hos äldre.

2.2.7 Dietistverksamhet – en viktig pusselbit i den förebyggande hälsovården

Behovet av dietistens kunskap har vuxit och patientantalet som remitteras till dietist i primärvården är större än någonsin. Nutrition är idag enligt både den beprövade erfarenheten och forskningen allt viktigare i behandlingen av flertalet sjukdomstillstånd. Dietister finns både i specialistvården och primärvården. På sjukhusen arbetar de mot de flesta patientgrupper då behovet är brett och många gånger när en patient är sjuk kan det uppstå en minskad aptit och viktnedgång orsakad av antingen sjukdomen i sig eller medicinerna. I primärvården däremot har dietistverksamheten de senaste åren minskat i antal dietister sett till det kraftigt ökade behovet bland befolkningen.

I vår region kan patienten inte skriva egenremiss till dietisten, endast läkare kan remittera. Två stora folkhälsoproblem som förvärrats under den senaste tiden är både undernäring och fetma. Allt fler äldre lider av undernäring och undervikt som kan leda till livshotande tillstånd. Samtidigt ökar övervikt och fetma bland barn, unga och vuxna i en rasande takt som även det har stora hälsoimplikationer. Dietister i primärvården har som en följd av detta behövt göra kraftiga begränsningar i vilka patientgrupper de kan ta emot. Vilket visar på att efterfrågan och behov av deras kunskap är större än kapaciteten.

Dietistinsatser behövs i tidigare skeden, särskilt när det handlar om övervikt och fetma. Ju tidigare insatser sätts in, desto bättre mår individen och folkhälsan. En annan insats som måste lyftas är samarbetet med kommunerna, skola och elevhälsovården. Vi behöver en regional samordning som tar avstamp i det nationella vårdprogrammet för behandling av ohälsosamma levnadsvanor. Lyckas vården i samarbete med familjen i tidigt skede hjälpa barnet/ungdomen till goda kostvanor och en normalvikt så är risken mindre att utveckla övervikt och fetma i vuxen ålder.

Vi kan minska kostnader i vården genom att utöka antalet dietister i primärvården, särskilt då många läkare på vårdcentralerna får ett större ansvar gentemot patientgrupper som dietisterna inte kan ta emot på grund av resursbrist. Dietister har en snittlön på ungefär 32 400 kr i offentlig sektor och är därför mer kostnadseffektivt att anställa fler i stället för att läkare ska omhänderta patienter som dietistenheten inte har tid för.

2.2.8 En stärkt elevhälsa kräver att kommun och region går hand i hand

VGR är en stor region med 49 kommuner där varje kommun har olika förutsättningar. För att uppnå en jämlik vård över hela regionen så menar vi att regionen bör erbjuda kommunerna en uppgifts- och skatteväxling till syfte att ta över driftansvaret för den medicinska och psykiatriska delen av elevhälsovården. Genom att samla de 49 kommunernas elevhälsa under en huvudman, VGR säkerställer vi att resurserna används mer effektivt.

Sverigedemokraterna vet att sjukvården måste möta de unga i ett tidigt skede. Med en elevhälsa som drivs av regionen kan en samverkan mellan kommun och region ske på ett naturligt sätt. De elever som behöver specialistpsykiatri blir sedda, utredda och behandlade i ett tidigt skede, samtidigt minskar vi risken att barn inte får rätt vård eller faller mellan stolarna.

2.2.9 Vårdgarantin är en lagstadgad rättighet

Vårdgarantin som regleras i Patientlagen (2014:821) utgår från en princip om 0-3-90-90, vilket innebär att du har rätt att:

- 0** - Första dagen har du rätt att komma i kontakt på den vårdcentral du är listad.
- 3** - Inom tre dagar har du rätt till en medicinsk bedömning av legitimerad personal inom primärvården.
- 90** - Inom 90 dagar har du rätt till ett första besök i den specialiserade vården.
- 90** - Inom 90 dagar har du rätt till att påbörja behandling.

Tabell 3. Statistik väntetider 2023.

Statistik väntetider 2023	Västra Götaland	Stockholm	Skåne	Alla regioner
Medicinsk bedömning inom 3 dagar	93,5%	94,4%	85,7%	87,3%
Väntande första kontakt inom 90 dagar	64,8%	88,5%	65%	67,8
Väntande operation/åtgärd andel inom 90 dagar	58%	75,8%	47,8%	59,7%

Tabell 3. Statistik väntetider 2023. Källa: [Aktuellt vårdgarantiläge | Väntetider i vården | SKR \(vantetider.se\)](#)

I VGR under 2023 fick 93,5% medicinsk bedömning inom 3 dagar i primärvården, högre än rikssnittet och jämförbart med Region Stockholm. Dock ligger VGR avsevärt mycket sämre till när det gäller *första kontakt inom 90 dagar* i den specialiserade vården samt *operation/åtgärd inom 90 dagar*. Här ligger VGR under rikssnittet och avsevärt mycket lägre än Region Stockholm, som är en jämförbar region sett till storlek.

Bland invånarna är sjukvården oftast en av de högst prioriterade frågorna och våra medborgare förtjänar att få en sjukvård i världsklass. I detta avseende bryr sig gemene man inte om vården är utförd av privata eller offentliga aktörer. De bryr sig endast om att få en kvalitativ vård inom vårdgarantins ramar. Regionens resurser behöver användas mer effektivt och prioriteras rätt för att vi ska komma på rätsida med problematiken. Vårdgarantin är ett krav, inte en rekommendation.

Köerna måste kortas.

Kösituationen inom Västra Götalandsregionen har varit ett sorgebarn sedan många år och det är nu dags att vi tar situationen och patienternas väl och ve på största allvar. Därför lägger Sverigedemokraterna en riktad satsning på 250 miljoner kronor för att korta köerna. Operativa hälso- och sjukvårdsnämnden får uppdraget att upphandla vård med syfte att långsiktigt nå vårdgarantins lagstadgade gränser.

2.2.10 Patientavgifter

Det rödgröna styret med Socialdemokraterna i spetsen gav i sin budget för 2024 strategiska hälso- och sjukvårdsnämnden i uppdrag att höja patientavgifterna för att generera en intäktsökning om minst 100 miljoner kronor. Den initiala beräkningen visade att det hade räckt att endast höja patientavgift för vårdval vårdcentral från 100 kr till 200 kr, ändå valde det rödgröna styret att även dubblera patientavgiften för vårdval rehab från 100 kr till 200 kr, något vi sverigedemokrater var emot. Rehab fyller en hälsofrämjande och viktig roll i sjukvården. Rehab är något som många behöver vid flera tillfällen under kort tid, varav höga patientavgifter riskerar att slå fel. Vi föreslår att patientavgiften för vårdval rehab åter sänks till 100 kr.

Vi anser också att patientavgifter för asynkrona chattar och telefonsamtal bör slopas. Dessa kontaktformer är till för snabb och enkel konversation. Som det är idag vet inte patienterna när deras chatt eller samtal övergår till att bli ett avgiftsbelagt möte, vilket skapar oro bland patienterna men även hos vårdgivarna. Detta skall förstås inte förväxlas med besök då röst och bild i realtid används, vilket ska likställas med ett ordinarie vårdbesök.

Sett till tolkkostnaderna för vårdval vårdcentral var dessa kostnader under 2023 närmare 60 miljoner kronor. Sverigedemokraterna har under tio års tid drivit frågan om att kravställa i KoK-boken att Tolkförmedling Väst ska anlitas av vårdcentralerna för att kunna få ut ersättning, vi kan med glädje se att detta nu har blivit verklighet vilket kommer minska kostnaderna för tolk inom vårdval vårdcentral.

Region Blekinge blev först ut i Sverige med att ta beslut om att införa patientavgift för språktolk, ett beslut som sedermera överklagades och inahierades. Sverigedemokraterna i VGR delar Region Blekinges uppfattning om att kostnader för språktolk är alldeles för hög, men vi har också respekt för den juridiska processen. I det fall att dom träder i laga kraft som klargör att regionerna har juridisk möjlighet att införa patientavgift för språktolk, bör VGR gå samma väg och införa en patientavgift för svenska medborgare i behov av språktolk.

2.2.11 Kvinnohälsa och förstärkt förlossningsvård

Förlossningsvården

VGR:s förlossningsverksamhet har varit ansträngd och det har gjorts stora förbättringar inom området men det finns fortfarande arbete kvar att göra. Vi måste fortsatt stärka personaltätheten samtidigt som vi säkerställer god arbetsmiljö, möjlighet till utveckling på arbetsplatsen och adekvata löner. VGR har ett mål om en barnmorska per aktiv förlossning, vilket Sverigedemokraterna ställer sig bakom.

Att föda är en mycket speciell upplevelse, oftast full av förväntningar och lycka. Samtidigt kan upplevelsen vara blandad av känslor som glädje, stress och rädsla. Det är därför enligt oss viktigt att vi har en trygg och säker förlossningsvård i hela regionen. Om personalen upplever stress, frustration och otillräcklighet finns det risk att detta förs över till den blivande mamman och barnet vilket kan leda till komplikationer.

Regionen behöver också se över den fysiska arbetsmiljön för personalen på våra förlossningsavdelningar. Det ska till exempel finnas personalrum, möjligheter till bra luftkvalitet och innetemperatur. Personalen på Sahlgrenska förlossning kan inte ha det som idag i flera år framåt i väntan på det nya huset som byggs. Om situationen är liknande på andra arbetsplatser är risken hög för missnöjd personal med arbetsmiljöproblem som följd, vilket kan bli kännbart för patienterna.

Bröstcancer

Var femte kvinna som får bröstcancer är äldre än 74 år. Trots detta är den övre åldersgränsen för kostnadsfri mammografiscreening 74 år enligt Socialstyrelsens föreskrifter. Åldersgränsen, utöver att stå stick i stäv med en proaktiv och hälsofrämjande vård, är orättvis och undergräver rätten till jämlik vård. VGR ska införa organiserad provtagning för bröstcancer för kvinnor över 74 år (i likhet med det som regionen gjorde genom att införa organiserad provtagning för prostatacancer).

Jämställd vård för kvinnor i hela regionen

Alla fem sjukhusförvaltningar ska ha likvärdig kompetens gällande sjukdomar som drabbar kvinnor. Exempelvis saknar Sjukhusen i Väster endometriosteamb, något som finns inom de andra fyra sjukhusförvaltningarna i regionen.

I Borås har landets första klimakteriemottagning inom primärvården startats och redan visat på goda resultat. Efter detta har vårdcentraler i Tranemo och Sollebrunn följt efter och öppnat klimakteriemottagningar. Detta är något som borde spridas mer jämlikt och till övriga delar i regionen.

Exemplen är många där sjukdomar kopplade till kvinnokroppen inte är jämlik i vår region eller ens i Sverige. Regionen ska bli en föregångare i nära och tillgänglig vård som ger ett jämlikt utbud över hela regionen. En likvärdig vård för alla våra invånare i regionen oavsett ålder.

2.2.12 Psykiatri

Den psykiska ohälsan är ett ökande problem i vårt samhälle samtidigt som våra psykiatrimottagningar brottas med en alltmer tilltagande rekryteringsproblematik. Om VGR ska lyckas få kontroll över, den i många hänseenden havererade psykiatrin, så krävs det ett omtag.

Idag rymms den fysiska och psykiska hälsan i en och samma budget för våra sjukhusförvaltningar. Därigenom kan det bli svårt att särskilja de åtgärder och satsningar som krävs för att psykiatrin ska bli välfungerande. När det är svåra tider prioriteras den somatiska vården och nedskärningar drabbar psykiatrin i större utsträckning.

Det är dags att psykiatrin särskiljs från den somatiska vården och får en egen budget genom att regionen skapar en psykiatriförvaltning. De ekonomiska resurserna som går till psykiatrin blir då mer transparenta och expertisen inom området samlas i en gemensam enhet och kan vara till nytta för hela regionen. Genom den framtida omställningen samt digitala hjälpmedel kan även personal baserad i till exempel Borås vara till gagn för en patient i Bengtsfors. Vilket kan vara av särskild vikt i nyttjandet av specialistkompetens. En annan effekt av att skapa en psykiatriförvaltning är att köerna kan kortas då man enkelt kan föra över en patient till en mottagning med kort kötid.

Psykiatrin behöver även ytterligare lösningar för att omhänderta befolkningens behov. Vi måste vara kreativa och lösningsorienterade samt samarbeta med organisationer utanför våra egna förvaltningar. Till exempel kan en möjlighet vara att regionen i högre omfattning stöttar organisationer drivna av civilsamhället i uppstart av självhjälpgrupper. Ett exempel på

organisationer som drivs av civilsamhället är Fontänhus som är en internationell organisation för att hjälpa människor med psykisk ohälsa via ett särskilt koncept.

En utmaning för psykiatrin idag är att rekrytera och bevara kompetens vilket vi måste lägga ett större fokus på. Detta är ett problem som delvis är orsaken till de långa köerna och de höga trösklarna för att få kvalificerad hjälp av specialistpsykiatrin. Åtgärder för att bevara och förbättra rekryteringsmöjligheten gällande personal i bristyrken måste tas fram. Det kan till exempel vara särskilda lönesatsningar, förbättrad arbetsmiljö och förändrade arbetssätt.

Ungas psykiska hälsa

Att berätta om sitt psykiska mående kan vara en hög tröskel för barn och unga. Det är av stor vikt att identifiera psykisk ohälsa i ett tidigt stadiet för att kunna behandla till exempel depression, ätstörning eller andra lidanden som kan vara både svårbehandlade, och riskera att pågå över en mycket lång tid. För att minska riskerna i att barn och unga utvecklar svår psykisk ohälsa ska regionen införa hälsosamtal tillsammans med elevhälsovården. Vilket identifierar typiska signaler och symptom som tyder på psykisk ohälsa och bör införas vid de regelbundna hälsokontrollerna i elevhälsovården.

Köerna till barn- och ungdomspsykiatrin (BUP) i VGR är oacceptabelt långa, det är rent ut sagt ett haveri. Vi har tidigare föreslagit att regionen, utöver att upphandla neuropsykiatriska utredningar, även ska upphandla efterföljande behandling. Det är ett förslag som vi fortfarande står bakom, men frågan är om det räcker idag. Situationen är nu så allvarlig att vi måste överväga andra alternativ. En grundlig och objektiv utredning huruvida ett införande av vårdval inom BUP skulle kunna vara ett verktyg för att korta köerna. Till skillnad från övriga partier har Sverigedemokraterna inte några ideologiska skygglappar utan ser till fakta, ibland är vårdval mer lämpligt och i andra fall mindre lämpligt.

Tabell 4. Statistik väntetider BUP

Statistik väntetider till BUP, 2023	Västra Götalandsregionen	Region Stockholm	Region Skåne	Alla regioner (snitt)
Väntande första kontakt inom 30 dagar	51,8%	55,7%	52,6%	45,6%
Väntande till utredning inom 30 dagar	22,3%	21,8%	17,3%	19,7%
Väntande till behandling inom 30 dagar	22,5%	41,4%	19,4%	28,4%

Tabell 4. Statistiker Väntetider BUP, Barn och Ungdomspsykiatrin. Källa: [Aktuellt vårdgarantiläge | Väntetider i vården | SKR \(vantetider.se\)](#)

Efter att Sverigedemokraterna lämnat in en motion beslöt regionfullmäktige 2022 att utreda möjligheten till att införa ett regionalt psykiatriskt digitalt resurscentrum (RDPC). Motionen föranledde en rapport som behandlades vid strategiska hälso- och sjukvårdsnämndens sammanträde 2024-03-27. Slutsatsen av rapporten är att ett införande av RDPC i VGR bedöms vara en investering som genererar ett överskott tillbaka inom ett par års sikt. Vi föreslår därför att RDPC ska inrättas i VGR.

Suicidprevention

Enligt antagen handlingsplan för suicidpreventivt arbete i Västra Götaland är målet att antalet suicid ska minska med 40 procent till år 2025 (planen fastställdes 2020). Handlingsplanen är framtagen och upprätthålls genom ett samarbete mellan regionen, våra 49 kommuner och andra samhällsaktörer och civilsamhällesorganisationer. För Sverigedemokraterna är det mycket viktigt att regionen alltid agerar enligt planen, samt när det krävs och är möjligt, gör ännu mer. Vi vet att den psykiska ohälsan ökar i samhället och vi måste därför som region och medmänniskor agera metodiskt och systematiskt

för att motverka suicid. Vi vill därför när nya mål ska antas sätter höga ambitionsmål gällande suicidprevention.

2.2.13 Tandvård

Tänderna är en del av kroppen och ska behandlas därefter. Vi vet att det finns många mediciner och sjukdomar som kan påverka tandstatusen och munhälsan. Vi har länge kämpat i riksdagen för att tandvården ska bli en del i högkostnadsskyddet, i stället för systemet idag där du efter 23 års ålder (från 2025, 19 års ålder) måste betala en avsevärd del av kostnaden själv. Bortsett från kostnaden för individen så har vi i vår region en mycket god tandvård att erbjuda.

2.2.14 Bristen på ambulanser är alarmerande

I Socialstyrelsens skrift om Sveriges prehospitla akutsjukvård – nulägesbild, bedömning och utvecklingsförslag går det att läsa följande om ambulanssjukvårdens grunduppdrag:

”Ambulanssjukvårdens grunduppdrag, liksom avgränsning mot andra funktioner inom hälso- och sjukvården, är i praktiken otydligt. Denna otydlighet tenderar att förstärkas i och med hälso- och sjukvårdens förflyttning mot en mer nära vård.”

”Ambulanssjukvårdens specifika förmåga består i bedömning och behandling av svårt sjuka och skadade patienter innan och under transport till sjukvårdsinrättning. Ambulanssjukvården utför idag därutöver flera typer av uppdrag som inte nödvändigtvis kräver ambulanssjukvårdens specifika förmåga. Det finns därmed indikationer på att ambulansresursen inte utnyttjas optimalt.”

I VGR utförs drygt 200 000 prehospitla uppdrag per år. Alla patienter behöver inte få vård på sjukhuset och vissa kan stanna hemma för antingen egenvård eller vård via andra resurser som närsjukvårdsteam eller mobila team. Inom NU-sjukvårdens verksamhetsområde (Norra Älvsborg och Uddevalla) har detta resulterat i att ungefär 11 000 patienter (30 per dygn) färre som besöker akutmottagningen per år tack vare bedömningar och tillgången närsjukvårdsteam eller mobila team inom NU:s verksamhetsområde.

Totalt finns det 83 akutambulanser aktiva under dagtid i hela VGR (som dock har reducerats sedan årsskiftet på grund av sparkraven från Rödgrön styret). Av dessa är 58 aktiva över hela dygnet. Utöver dessa ambulanser finns det även bedömningsbilar, akutläkarbilar, ambulanshelikopter, ambulansbåt, sjuktransporter och även IVPA (i väntan på ambulans).

Det gemensamma målet i VGR är att bemanna akutambulanserna med 70% sjuksköterskor och 30% ambulanssjukvårdare. Inget verksamhetsområde når detta mål i dagsläget, idag är relationen i stället 80–90% sjuksköterskor och 10–20% ambulanssjukvårdare. Anledningen till den låga måluppfyllnaden är främst att det bara finns en utbildningsplats inom VGR, vilken är lokaliserad i Skövde. Platserna fylls dessutom av sökande från närliggande regioner så som Värmland, Jönköping och Halland vilket gör konkurrensen hård bland både de sökande och regionerna som vill anställa de examinerade ambulanssjukvårdarna. Det är vår uppfattning att VGR behöver tillskapa fler utbildningsplatser för ambulanssjukvårdare, detta är möjligt att göra på regionens egna folkhögskolor.

Sett till hur ambulanssjukvården är organiserad idag, under respektive sjukhusförvaltning, samtidigt som Sjukvårdens larmcentral (SVLC) ligger under Regionhälsan, så anser vi att det bör genomföras en omorganisering så att SVLC och ambulanssjukvården ligger organiserade under en och samma förvaltning. Det skulle öka möjligheten för SVLC att samordna rätt resurs till rätt patient i rätt tid. Samtidigt skulle det ge större möjlighet att organisera och strukturera upp arbetet tillsammans med kommunal hemsjukvård, närsjukvårdsteam, mobilt akutläkarteam, akutambulanser, bedömningsbilar.

2.2.15 Bevara regionens varmvattenbassänger

Fördelarna med att få tillgång till bassängbad i 30-gradigt vatten är många. Enligt vetenskapliga studier, klinisk erfarenhet och patienternas preferenser är sjukvårdande och rehabiliterande

behandling i varmvattenbassäng viktiga ur medicinska och psykologiska aspekter. Enligt styrdokumentet Principer för varmvattensbassänger i VGR (dnr: HS 2022–00651, antagen 2022-11-09) som även hänvisar till föregående handling skriven 2017 ska intentionen för VGR:s varmvattenbassänger vara att använda dem tills de är uttjänta eller står inför stora investeringsbehov. Vid det att en bassäng står inför investeringsbehov ska regionen utreda behovet och om den ska avvecklas eller säljas. Allt för många varmvattenbassänger har under de senaste åren avvecklats och Sverigedemokraterna vill gärna se att man återigen satsar på varmvattenbassängerna då nyttan är stor för många olika patientgrupper, däribland reumatiker, hjärt- och kärlsjuka och funktionshindrade.

2.2.16 Etablera en habiliteringsenhet för barn och unga med flerfunktionsnedsättning i Göteborgsområdet.

Idag finns habiliteringsenheten Knoppaliden för barn och unga med flerfunktionsnedsättning som är lokaliserad i Skövde. På Knoppaliden kan patienterna och deras föräldrar stanna en längre tid vid varje vårdtillfälle vilket gör Knoppaliden unik i sitt slag. Det finns ett identifierat behov av att etablera en enhet likt Knoppaliden i Göteborgsområdet. Sverigedemokraterna ställer sig bakom det identifierade behovet och föreslår därför att detta etableras snarast.

2.2.17 Hjälpmedel

VGR:s hjälpmedelshandbok behöver förtydligas och ses över utifrån omvärldsbevakning gentemot övriga regioner, så som dubbelförskrivning. Vidare föreslår vi att VGR ska likt flertalet andra regioner erbjuda möjlighet att hyra eller låna fritidshjälpmedel. Anpassade fritidshjälpmedel är en dyr investering för föräldrar till barn med behov av anpassade hjälpmedel.

2.2.18 Könsdysfori

Kön och sexualitet utgör komplexa och mångfacetterade begrepp som ibland kan vara svårförståeliga och mystiska för många. Vårt kunnande är begränsat men tillräckligt för att ge praktiska definitioner. Det är naturligt att utforska fantasier, önskningar och drömmar för att skapa alternativa verkligheter där kön och sexualitet kan anta olika former. Det kan vara intressant som forskningsområde men när det gäller verkliga problem för människor är det viktigt att grunda ens syn på världen i vetenskaplig evidens och inte i fantasier, ideologiska koncept och obekräftade teorier utan konsekvenstänkande.

Det är en evolutionär evidens att könet differentieras tidigt från fostertiden och leder antingen till en manlig eller kvinnlig formation. För majoriteten stämmer könsidentiteten överens med det biologiska könet, men en liten andel av befolkningen, konsekvent observerad i flera studier, upplever en könsidentitet som skiljer sig från deras biologiska kön. Om denna uppfattning orsakar lidande kallas det könsdysfori i medicinska termer. I vissa fall kan könsdysfori vara så påtaglig att medicinska ingrepp i form av hormonbehandling eller kirurgiska operationer krävs för att lindra lidandet, vilket inom vården benämns transsexualism.

Riksdagen beslutade att ändra åldern för att ansöka om byte av juridiskt kön från 18 till 16 år, vilket går emot tidigare utredningar från Socialstyrelsen som ansåg detta vara opassande. Enligt flertalet studier finns det för närvarande inte tillräcklig kunskap för att dra sådana slutsatser och Sverigedemokraterna ser med stor oro på vad detta beslut om sänkt åldersgräns för juridiskt könsbyte till 16 år kommer få för långsiktiga konsekvenser. Det nya könstillhörighetslagen underlättar också att varje person enklare kan byta personnummer.

Transsexualism är ett psykiskt tillstånd där personen har en inre konflikt mellan sitt biologiska kön och sin könsidentitet, vilket leder till betydande lidande. Detta lidande kan påverka möjligheten att studera, skaffa arbete, etablera familjerelationer och upprätthålla psykiskt välmående, vilket i sin tur kan leda till sekundär psykisk ohälsa. Det är inte ovanligt att transpersoner förlorar fotfästet mellan sin egen uppfattning och verkligheten. De hamnar då i utsatta situationer på grund av orealistiska krav och förväntningar, både från sig själva och från andra, vilket ökar deras sårbarhet. Det finns

ingen verklighetsbaserad förklaringsmodell där ett kravlöst byte av juridiskt kön skulle gynna transpersoners välbefinnande. I stället kan det leda till ökad isolering, där de inte kan uppfylla förväntningarna som sätts på dem genom att officiellt tillhöra ett annat kön. Att byta personnummer är sällan det mest akuta behovet, men en lösning för att hjälpa transpersoner ut ur utsatthet är att modernisera och effektivisera sjukvården.

2.2.17 Vaccinationer

Vaccinationer är en viktig del i det förebyggande och hälsofrämjande arbetet och det är Folkhälsomyndigheten som ger rekommendationer utöver det nationella vaccinationsprogrammet. Därutöver har vissa regioner valt att subventionera vissa vaccinationer. VGR ska ta fram ett regionalt vaccinationsprogram som anger vilka vaccinationer som ska subventioneras.

Vaccinationsprogrammet ska ta hänsyn till hur övriga regioner gör samt hälsoekonomiska vinster.

I VGR skiljer sig priserna åt för vaccination beroende på vilken vårdcentral du är listad hos. Närhälsans vårdcentraler utgår från regionens gemensamma prislista, medan privata vårdcentraler i flera fall kan ha dyrare priser. Oavsett om du är listad på en vårdcentral i privat eller regional regi så ska du betala lika mycket för din vård. Med det måste VGR kravställa i KoK-boken att vårdcentralerna ska följa regionens prislista för vaccinationer. Detta i utbyte mot att alla vårdcentralerna ges möjlighet att införskaffa vaccin genom VGR:s upphandlingar.

TBE-vaccinationer

Flera regioner har beslutat att subventionera vaccinationer för barn och unga mot den fästingburna infektionen TBE (fästingburen hjärnhinneinflammation). Efter att regionfullmäktige biföll en motion av Sverigedemokraterna om att utreda kostnaderna för att erbjuda avgiftsfritt vaccin för barn och unga mot TBE, har strategiska hälso- och sjukvårdsnämnden i ett tjänsteutlåtande (dnr: SSN 2023-00704, TU daterat 2023-10-19) utrett frågan. I tjänsteutlåtandet konstateras det att Region Stockholm har genomfört en hälsoekonomisk analys vilket visar på att det sannolikt skulle vara kostnadseffektivt i Region Stockholm.

Tabell 5. Beräknad kostnad för avgiftsfri TBE-vaccination enligt tjänsteutlåtandet för barn och unga (3–18 år)

År 1 (2 doser)	101 mnkr
År 2 (1 dos)	57 mnkr
Totalt	158 mnkr

Tabell 5. Beräkning av kostnad för avgiftsfri TBE-vaccination enligt tjänsteutlåtande för barn och unga (3-18år), dnr: SSN 2023-00704

Beräkningarna baseras på befolkningsstatistik från 2022 med en vaccinationstäckningsgrad på 50 %. Efter genomförd grundvaccination, år 1 och 2, kommer de årliga kostnaderna att minska. Från år 3 kommer kostnaden för att grundvaccinera de årligen tillkommande treåringarna vid full avgiftsfrihet uppgå till drygt 9 miljoner kronor. Tillkommande ”booster”-doser efter 3 respektive 5 år omfattas inte av avgiftsfriheten. Avgiftsfri vaccination mot TBE för barn och unga ska införas från 1 januari 2025.

Pneumokock-vaccinationer

Folkhälsomyndigheten rekommenderar personer från 65 år att ta vaccin mot pneumokocker samtidigt har regionerna ingen skyldighet att erbjuda det avgiftsfritt före 75 års ålder. VGR är en av tre regioner som inte erbjuder avgiftsfritt vaccin mot pneumokocker från 65 års ålder, detta innebär en markant ojämlig tillgång till hälso- och sjukvården sett ur ett nationellt perspektiv. Vaccinationstäckningsgraden i Västra Götaland bedöms vara omkring 25%, vilket är bland den lägsta i landet. Bäst vaccinationstäckningsgrad har Region Norrbotten med 62%. Strategiska hälso- och

sjukvårdsnämnden får i uppdrag att utreda kostnaderna för att införa avgiftsfri vaccination mot pneumokocker för personer från 65–75 år samt arbeta för att stärka vaccinationstäckningsgraden.

2.2.18 Sjukvårdens beredskap inför krig eller kris

Rysslands invasion av Ukraina har inte bara ritat om den säkerhetspolitiska kartan utan även gamla normer och lärosatser tvingas omprövas. Det röda korset som tidigare varit ett skyddselement för sjukvård i krig, har Ryssland förvandlat till en aktiv måltavla. Det som händer i Ukraina idag kan drabba Sverige imorgon, VGR har ett ansvar tillsammans med övriga regioner att säkerställa god beredskap ifall Sverige hamnar i krig. I Sverige finns det två sjukhus byggda för krig, varav det ena finns i vår region, i Falköping. Sjukhuset är ett exempel på befintlig infrastruktur som vi kan dra nytta av i framtida beredskapsplanering.

Sveriges medlemskap i NATO kommer också ställa krav på att sjukvården har en beredskap för att hantera ett stort antal skadade personer. Ett tillkommande uppdrag är att erbjuda sjukvård till utländska soldater stationerade i Sverige och deras familjer. Staten ställer samtidigt högre krav på regionerna att upprätta beredskapslager för läkemedel, vilket inte fullt ut finansieras av särskilda statsbidrag. Enligt planeringsunderlaget kommer detta medföra en engångskostnad som uppskattas till 100 miljoner under 2025.

2.3 Ekonomi samt mål och uppdrag för VGR:s hälso- och sjukvård

2.3.1 Kortsiktiga mål och uppdrag

- Skapa ett tydligt fokus på förebyggande hälso- och sjukvård med ambitionsmål om en förbättrad folkhälsa.
- Förbättra samarbetet mellan regionen, kommuner och civilsamhället för att få den kommunala primärvården att fungera på bästa sätt.
- Primärvårdens roll i det hälsofrämjande arbetet ska belysas och tydliggöras.
- Upprätta så kallade hälsorum där vår befolkning kan kontrollera enkla hälsoparametrar som blodtryck, ögontryck, blodsocker med mera för att få indikationer om ytterligare undersökning eller vård behövs. Målet är en förbättrad folkhälsa där regionen arbetar förebyggande i större utsträckning.
- Antalet dietister i primärvården ska öka för att kunna omhänderta fler patientgrupper samt minska kötiden för besök till dietist.
- Övervikt och fetma bland barn och unga ska minska, det första delmålet är att stanna upp dagens negativa utveckling och se en minskning i statistiken.
- Västra Götalandsregionen ska 2025 ligga över riksnittet i alla parametrar som mäts rörande vårdgarantin.
- Säkerställ en god fysisk miljö på våra förlossningsavdelningar i regionen med syfte om förbättrad arbetsmiljö samt förlossningsmiljö.
- Regionen ska senast 2026 införa hälsosamtal för barn och unga tillsammans med elevhälsovården vid de regelbundna hälsokontrollerna med syfte att identifiera typiska signaler och symptom som tyder på psykisk ohälsa för ett tidigt omhändertagande.
- Vid upphandling av neuropsykiatriska utredningar ska även efterföljande behandling upphandlas.
- Fler utbildningsplatser för ambulanssjukvårdare på regionens egna folkhögskolor ska tillskapas.
- Västra Götalandsregionens varmvattenbassänger ska bevaras.

- En habiliteringsenhet, likt Knoppaliden, för barn och unga med flerfunktionsnedsättning i Göteborgsområdet ska etableras.
- Pris för vaccination ska vara jämlik i hela Västra Götalandsregionen och det ska inte spela någon roll om du är listad hos Närhälsan eller en privat utförare.

2.3.2 Långsiktiga mål och uppdrag

- Västra Götalandsregionen ska omfördela resurser inom regionen i syfte att öka finansieringen av hälso- och sjukvården.
- Hälso- och sjukvårdens ramanslag ska som regel räknas upp i enlighet med LPIK eller med motsvarande VGR-version.
- Regionen ska se över modellen för finansiering av läkemedel med mål och syfte att nå en bättre effekt för patienterna samt optimera funktionen i enlighet med avsnitt 2.2.2.
- Andelen personer som söker vård vid akutmottagning men vars besök hade varit lämpligare att utföra i primärvården ska minska.
- Västra Götalandsregionen ska verka för att ensamheten hos äldre ska minska
- Västra Götalandsregionen ska genom samverkan med regionens kommuner arbeta fram en modell där driftsansvaret för den medicinska och psykiatriska delen av elevhälsovården tas över av regionen genom en uppgifts och skatteväxling.
- Kostnaderna för språktolkar ska minska.
- Säkerställ att arbetet för regionens mål om att det ska finnas en barnmorska per födande fortlöper.
- Säkerställ likvärdig och lika tillgänglighet i hela regionen för sjukdomar kopplade till kvinnokroppen.
- Psykiatrin ska brytas ur organisatoriskt ur sjukhusförvaltningarna och en ny psykiatriförvaltning ska tillskapas.
- Regionen ska som en samlad kraft agera kraftfullt för ett bättre och tydligare arbete för suicidprevention och sätta höga ambitionsmål i handlingsplaner och rutiner för att nå en nollvision.
- Tand- och munhälsa ska ses som en del av kroppen, inom detta så är regionen en viktig del i att kunna sätta press på regering och riksdag för att tandvården ska bli en del av högkostnadsskyddet.
- Uppnå måltal om att bemanna akutambulanserna i relation 70% sjuksköterskor och 30% ambulanssjukvårdare.
- Konsekvenserna av den av riksdagen nyligen klubbade konstllhörighetslagen ska utvärderas och belysas.
- Vaccinationstäckningsgraden mot Pneumokocker ska öka till minst över 50%.

2.3.3 Uppräkning och effektivisering

Tabell 6. Indexuppräkning och effektiviseringsgrad Hälso- och sjukvård.

År	Indexuppräkning	Effektiviseringsgrad
2024	1,5 %	-0,5 %
2025	1,2 %	-1 %
2026	2,7 %	-1 %

Tabell 6.. Indexuppräkning utgår ifrån SKR:s rekommendationer justerat för VGRs(2024-05-02 kompletterande planeringsunderlag 3) centraliserade modell för beräkning av pensioner. Effektiviseringsgraden tydliggörs för förvaltningarna och innebär en effektiviseringsförväntan om -1% per år (undantaget Hälso- och sjukvården för 2025

2.3.4 Särskilda satsningar

Strategiska Hälso- och sjukvårdsnämnden

- 20 mnkr i ökade utredningsanslag.

Operativa Hälso- och sjukvårdsnämnden

- 250 mnkr, ökning generella statsbidrag läkemedelsförmån.
- 25 mnkr, fortsatt satsning inom förlossningsvården.
- 20 mnkr, läkemedelsleveranser.
- 45 mnkr öronmärks för att fullt ut genomföra plan för vården av patienter med icke-malign smärta.
- 5 mnkr, prostatatestning (OPT).
- 260 mnkr, befolkningsprognos 2024.
- 290 mnkr, befolkningsprognos 2025.
- 101 mnkr 2025, 57 mnkr 2026 samt 9 mnkr 2027 för avgiftsfri vaccination mot TBE för barn och unga (3-18 år).
- 30 mnkr, sänkning av patientavgifter vårdval rehab samt för asynkron chatt/telefon.
- 141 mnkr (engångsersättning) ersättning till sjukhusförvaltningarna för höjda pensionskostnader (PO-pålägg).
- 250 mnkr, kökortningssatsning/upphandlad vård.
- 1070 mnkr 2025, 200 mnkr 2026 samt 100 mnkr 2027 till hälso- och sjukvården som kompensation för tidigare års underfinansiering.
- 200 mnkr 2025, 500 mnkr 2026, samt 500 mnkr 2027 för ordnat överförande.

2.3.5 Särskilda uppdrag för hälso- och sjukvård

- Strategiska hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag att analysera hur budgeten för läkemedelskostnader hanteras i regionen, samt presentera alternativa sätt för att hantera läkemedelskostnader utifrån en omvärldsanalys hur andra regioner gör, efter det att millenium införts.
- Operativa hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag att upphandla vård vid närsjukhusen i Lysekil, Strömstad och Bäckeфорs med start under 2026.
- Strategiska hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag att utreda kostnad och genomförandeplan för hur närakuter, likt den vid Östra sjukhuset, kan etableras vid samtliga akutmottagningar i Västra Götalandsregionen.
- Strategiska hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag att ta fram underlag för kostnader samt vilken/vilka åldersgrupper som ska omfattas av ett totalt införande av riktade hälsosamtal samt vilka provtagningar som ska göras i enlighet med det som beskrivs i stycke 2.2.4.
- Operativa hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag att utreda en särskiljning av ersättningen till primärvård för deras hälsofrämjande arbete och förebyggande insatser.
- Operativa hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag att utreda och lämna förslag på justeringar i krav- och kvalitetsbok vårdval vårdcentral, i syfte att skapa ett tilläggsuppdrag om äldrevårdsmottagningar.

- Strategiska hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag att utreda hur primärvårdens ansvar för att förebygga ensamhet hos äldre kan förtydligas samt utökas.
- De fem delregionala nämnderna får i uppdrag att främja samverkan mellan primärvården, föreningslivet och kommunerna i Västra Götalandsregionen för att erbjuda insatser för att förebygga och motverka ensamhet hos äldre.
- Patientavgift för vårdval rehab samt asynkron chat/telefon, oavsett yrkeskategori, ska sänkas till 100 kr från och med 1 januari 2025.
- Under förutsättning att dom träder i laga kraft som klargör att regioner har juridisk möjlighet att införa patientavgift för språktolk, får strategiska hälso- och sjukvårdsnämnden i uppdrag att ta fram förslag på patientavgifter för svenska medborgare som fortsatt är i behov av språktolk. Beslutet gäller ej minoritetsspråk eller teckenspråk.
- Strategiska hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag att ta fram tillvägagångssätt och göra en kostnadsanalys för organiserad provtagning för bröstcancer för kvinnor över 74 år.
- Strategiska hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag att ta fram ett åtgärds paket för säkerställande av en långsiktig kompetensförsörjning inom psykiatrin som ska presenteras senast maj 2026.
- Strategiska hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag att säkerställa att en grundlig och objektiv utredning genomförs för huruvida ett införande av vårdval inom barn- och ungdomspsykiatrin skulle kunna vara ett verktyg för att korta köerna.
- Operativa hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag att införa ett regionalt psykiatriskt digitalt resurscentrum (RDPC) i Västra Götalandsregionen.
- Omorganisera ambulanssjukvården och SVLC så att dessa ligger under en och samma förvaltning.
- Strategiska hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag att utarbeta ett regionalt vaccinationsprogram.
- Operativa hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag att vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa i krav- och kvalitetsboken att samtliga vårdcentraler följer regionens vaccinprislista.
- Strategiska hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag att utreda kostnaden för införande av avgiftsfritt vaccin mot pneumokocker från 65 år.
- Strategiska hälso- och sjukvårdsnämnden får i uppdrag att utreda HPV-vaccinationer för pojkar, så kallad catch-up vaccination.

3 Regional utveckling

Sverigedemokraterna värnar principen att det ska gå att leva och verka i hela Sverige. Vi är Sveriges landsbygdsparti likväl för de som bor urbant. Denna princip vägleder och är av hög prioritet i arbetet med regional utveckling. Det är också viktigt att vi via samverkan med bland annat kommuner och högskolor, tillsammans kan identifiera gemensamma behov för exempelvis framtida bristyrken och rikta våra naturbruks- och folkhögskolors utbildningsinsatser dit de behövs i syfte att täcka in nutida och framtida kompetensbehov.

Att möjliggöra för invånarna i Västra Götaland att leva ett rikt liv med många valmöjligheter genom att fler, både klarar studierna och ser möjligheterna att bli en del av samhället är även det ett

område där samverkan mellan kommuner, region och högskolor kan förbättras. Här handlar det inte minst om strävan att inkludera "hemmasittare" genom att visa på alternativa möjligheter att lära och intressera sig, exempelvis via de science centers som regionen finansierar.

Diversiteten i uppdraget regional utveckling är både stort likväl som brett. Vi har idag en av de största budgetramarna för regional utveckling jämfört med övriga regioner (se figur 4). Det är en högst orimlig prioritering av regionens ekonomiska resurser och kan inte längre försvaras när den ekonomiska situationen för sjukvården ser ut som den gör. VGR kan i arbetet med att fokusera på det regionala kärnuppdraget i stället minska de olika subventioner som idag kommer privata marknadsaktörer till del. Företag måste ges möjlighet att konkurrera på lika villkor om vi ska se en fortsatt tillväxt med innovativa och utvecklande näringsverksamheter i ett sunt företagsklimat. Regionen bör således kraftigt skärpa uppdragsbeskrivningarna och vara mer restriktiv i utdelning av medel till olika verksamheter där nyttan och effekterna kan ifrågasättas gentemot regionens kärnuppdrag.

3.1 Regional utvecklingsstrategi

Det regionala utvecklingsarbetet syftar till att skapa ett hållbart, konkurrenskraftigt och attraktivt Västra Götaland där människor vill leva, arbeta och utvecklas samt där företag vill etablera sig. Detta bidrar till arbetstillfällena och skatteintäkter samt i förlängningen till ekonomisk stabilitet och hållbar tillväxt i länet. Ekonomisk utveckling och tillväxt är en förutsättning för att VGR ska kunna bedriva och utveckla sina verksamheter, så som att tillhandahålla en modern hälso- och sjukvård till invånarna. VGR:s fyra samhällsuppdrag hänger därmed ihop och är ömsesidigt beroende av varandra.

Det regionala utvecklingsarbetet är långsiktigt och sker i nära samverkan med aktörer från offentlig sektor, näringsliv, akademi och det civila samhället. Lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar lägger grunden för VGR:s uppdrag och den Regionala Utvecklingsstrategin (RUS:en) för Västra Götaland 2021–2030 pekar ut riktningen.

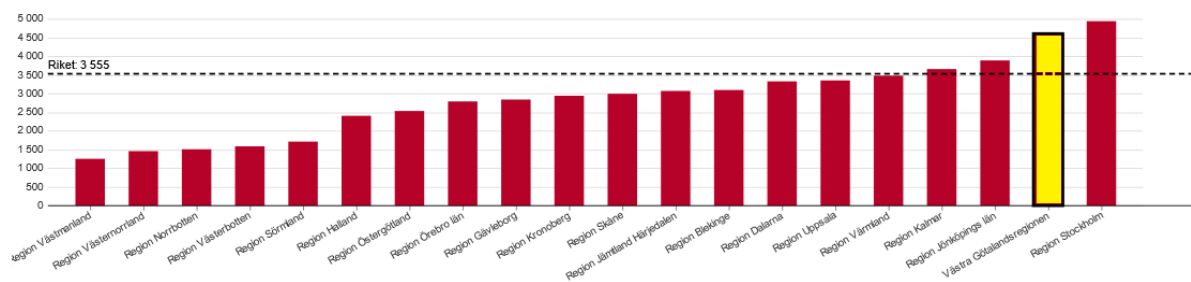
RUS:en består av fyra långsiktiga prioriteringar som beskriver områden där aktörer behöver samverka och genomföra gemensamma insatser för att ställa om Västra Götaland till ett hållbart och konkurrenskraftigt samhälle:

- Stärka innovationskraften – för ett konkurrenskraftigt näringsliv i framkant
- Bygga kompetens – för bättre kompetensförsörjning och livslångt lärande
- Öka inkluderingen – för stärkt tillit och sammanhållning
- Knyta samman Västra Götaland

Inom ramen för den gemensamma samverkan bör det aktualiseras hur VGR som drivande part i omställningsarbetet hittar former för att effektivisera sitt åtagande och använder de budgeterade medlen under prioriteringsområdena på ett mer återhållsamt sätt. Under 2025 planeras beslut om att uppdatera den RUS:ens olika kraftsamlingar. Detta tillfälle ger de politiska beslutsfattare en bra möjlighet att återkomma till det regionala kärnuppdraget, smalna av ambitionen inom regionutvecklingsarbetet och i stället driva tydligare mot omställningen inom hälso- och sjukvård med kraftigt ökade medel.

Sverigedemokraterna avser successivt omprioritera resurser till sjukvårdssektorn från regionens övriga verksamheter. Eftersom regionen idag lägger avsevärt mer resurser på regional utveckling jämfört med övriga regioner (se figur 4) bör en nedtrappning kunna ske. Utan att vi för den sakens skull frångår ambitionerna i lagen om regionalt utvecklingsansvar.

Figur 4. Total nettokostnad regional utveckling, kronor per invånare, 2022

Figur 4 Gul stapel är VGR:s nettokostnad för regional utveckling, 4 619 kr/invånare (2022). Källa: <https://www.kolada.se/verktyg/jamforaren/?focus=27504&report=74526>

3.2 Prioriterade mål och fokusområden kopplade till strategin

3.2.1 Näringsliv och innovation

Tillväxt och hög sysselsättning är nödvändiga förutsättningar för att regionen ska kunna bibehålla och utveckla en verksamhet av genomgående hög kvalitet. Samtidigt måste tillväxten ständigt balanseras mot viktiga samhällsvärden såsom folkhälsa, kulturarv, miljö och bevarandet av ett starkt socialt kapital. När VGR upplevs som attraktiv påverkar det inflyttningen, företagsetableringar och besöksnäring.

Ett dynamiskt och konkurrenskraftigt näringsliv är grunden för Västra Götalands utveckling. Det är fundamentalt att bästa möjliga förutsättningar för entreprenörskap och företagande skapas. Näringslivet driver på den ekonomiska och tekniska utvecklingen och skapar sysselsättning. För att fortsatt utveckla ett rikt och gynnsamt företagsklimat som attraherar både människor och företagande spelar regionens arbete en nyckelroll, inte minst i samverkan med kommunerna och staten. Regionen kan i samverkan se till att företagets behov av service som till exempel mark- och lokalbehov, arbetskraftsförsörjning och infrastruktur tillgodoses. Det är därför viktigt att värna och ta vara på den kompetens som redan finns och tillser att de som genomgår flera års studier vid våra universitet finner livet här så pass attraktivt att de stannar i regionen.

Stora delar av de områden VGR beviljar projektmedel inom är med medfinansiering från staten och framför allt EU. VGR:s EU-kontor i Bryssel behöver ta ett ökat ansvar att se till sin roll som regional aktör på EU-nivå. Utöver det befintliga arbetet med att driva EU-lagstiftning och utvecklingsarbetet i enlighet med ett för VGR gynnsamt mål, bör man också aktivt vara en part för att söka bidrag i EU till regionala projekt.

3.2.2 Regionala flygplatser

Det regionala utvecklingsuppdraget värnar i sitt kärnuppdrag och huvudsakliga syfte till att främja etablering av arbetstillfällen, stärka attraktionskrafterna och underlätta kommunernas förutsättningar för densamma. I praktiken innebär detta bland annat att ge företag och näringsidkare goda förutsättningar att verka och finnas i Västra Götaland och att man i de mindre orterna inte upplever ett sämre utgångsläge än vad man har i Sveriges storstadsområden. Att satsa på de regionala flygplatsernas fortlevnad och utbyggnad är något som på riktigt stärker näringslivets förutsättningar i hela Västra Götaland.

3.2.3 Industrins omställning i Västra Götaland

Västra Götaland står inför en betydande omställning i industrisektorn, där målet är att övergå till fossilfri elproduktion. Omställningen är inte bara nödvändig för att uppnå nationella och internationella klimatmål, utan också för att säkerställa en hållbar och konkurrenskraftig framtid för

regionens företag. För att nå målet om fossilfri elproduktion är kärnkraft en central komponent. Kärnkraft erbjuder en stabil och pålitlig källa till energi utan utsläpp av växthusgaser och garanterar en jämn och säker elförsörjning för industrin. Det är viktigt att politiska beslut stödjer denna utveckling genom att underlätta investeringar och forskning inom området.

Utöver kärnkraften behövs ytterligare åtgärder för att säkerställa en flexibel och pålitlig energiförsörjning. En av dessa åtgärder är på direkt uppmaning av regeringens samordnare på området, som förordar installationen av tre gasturbiner på strategiskt utvalda platser inom Västra Götaland. Gasturbinerna kan fungera som backup och balanserande kraftkällor vid tillfällen då efterfrågan på el är hög eller när andra energikällor inte räcker till. Genom att placera dessa gasturbiner på optimala platser kan man maximera deras effektivitet och minimera potentiella störningar i elnätet.

För att den industriella omställningen ska bli framgångsrik krävs en tydlig politisk viljeinriktning. Politiken måste främja en konkurrenskraftig utveckling för regionens företag genom att skapa incitament för investeringar i ny teknik och hållbara lösningar, i relation till faktisk nytta och kostnad hos skattebetalarna. Detta inkluderar skatteincitament, stöd för forskning och utveckling, samt utbildningsinitiativ för att säkerställa att arbetskraften har den nödvändiga kompetensen för att möta framtidens krav. Detta kommer inte bara att bidra till att minska utsläppen, utan också stärka Västra Götalands position som en innovativ industriregion.

3.2.4 Utbildning

Samverkan med högskolor

Arbetsmarknadens behov styr till stor del det utbud som står till förfogande på högskolorna. Regionen kan styra våra egna utbildningsinsatser (inom till exempel folkhögskolorna) för att matcha mot de områden som högskolorna ser att de behöver stöttning inom. Likaså kan regionen dra nytta av de innovativa krafter och den forskning som pågår, inte minst i det pågående digitaliseringsarbetet där vi exempelvis bör kunna se positiva synergier mellan exempelvis utbildning och forskning inom dataprogrammering och sjukvård.

Folkhögskolor

Utbildning som är riktad mot kompetensbehovet i regionen (både av näringsliv och offentlig verksamhet) ska prioriteras. Företag i expansiva skeden har ofta ett stort behov av att rekrytera personal med rätt kompetens. Detta kräver ett flexibelt utbildningssystem, som lätt kan ställas om för att tillgodose nyetablerade och befintliga företagsbehov. En tillväxtorienterad region med ökande befolkningstillväxt förutsätter att även de som valt att ställa om sin verksamhet i ny riktning, snabbt ska kunna hitta matchande kompetens.

Under 2024 har Skolverket arbetat fram ett regionalt underlag som kartlägger behoven av utbildningsplatser på gymnasial nivå i framtiden. Detta enligt förändringar i skollagen som trädde i kraft 2023-07-01, Dimensionering av gymnasial utbildning för bättre kompetensförsörjning, Prop. 2021/22:59. På regional nivå bör man rikta utbildningssatsningar på folkhögskolor på de kartlagda bristyrkena utifrån det planeringsunderlag som Skolverket presenterat.

Folkhögskolor i Västra Götaland utför en viktig samhällsnytta med sin unika pedagogiska form och höga grad av allmätkurser. Det möjliggör för de elever som kanske inte gjort färdigt sin gymnasieutbildning eller som inte heller kunnat tillgodogöra sig undervisning på vanlig kommunal komvuxutbildning att utvecklas och växa. Sverigedemokraterna i VGR har sedan länge drivit frågan om att våra egna folkhögskolor ska understödja regionens behov av kompetensförsörjning genom att bland annat utbilda undersköterskor.

Naturbruksgymnasium

Det är nu mer än någonsin tydligt varför naturbruksskolorna i Västra Götaland är viktiga. Med den ökade osäkerheten med hot och konflikter närmare inpå vårt land behöver vi säkerställa att Sveriges

självförsörjningsgrad av livsmedel ökar. Genom att satsa på utbildning med fokus på bland annat djurvård, jordbruk och skogsbruk kan vi bibehålla och utveckla värdefull kunskap inom den gröna näringsverksamheten.

Under de senaste åren har det funnits ett växande intresse för naturbruksprogrammen och medel behöver tillföras som säkerställer att naturbruksskolorna ska kunna genomföra sina uppdrag.

Skapa en utbildningsstyrelse

Koordineringen av behoven inom VGR:s utbildningssektor behöver ses över och förutsättningarna ska utredas för möjligheten att de två förvaltningarna för folkhögskolorna och naturbruksskolorna slås samman. Detta gäller även på den politiska nivån där de två styrelserna bör slås ihop och bilda en utbildningsstyrelse.

3.2.5 Turistnäring

Västra Götalands geografiska läge ger goda möjligheter för en fortsatt utvecklad turistnäring. Regionen har många unika besöksmål som genererar arbetstillfällen men även ett starkt kulturellt mervärde för våra egna invånare. Storstadens dynamik och landsbygdens mångtusenåriga historia kompletterar varandra på ett unikt sätt i Västra Götaland. Vi måste fortsatt värna hela regionens lokala historia och göra den mer lättillgänglig för turister och invånare.

I en internationell jämförelse är Västsverige högt ansett inom hållbar turism och där har Turistrådet arbetat framgångsrikt med programmet *Hållbarhetsklivet*, där omställningen till ett hållbart samhälle står i fokus. Vid ingången av 2023 deltog 44 kommuner av Västra Götalands 49 kommuner och ca 500 företag inom besöksnäringen i programmet.

3.2.6 Livsmedelsproduktion

Sverigedemokraternas målsättning gällande regionens inköp av livsmedel och råvaror är att andelen närproducerade råvaror ska öka. Målet ska vara överordnat andra politiska beslut som exempelvis att de inköpta produkterna ska vara kravmärkta och/eller Fairtrade. Det är viktigt, inte minst ur ett säkerhetsperspektiv, att vi klarar att producera tillräckliga mängder livsmedel för att försörja befolkningen i fredstid. På så sätt står vi bättre rustade om kriser och omvärldshändelser skulle leda till mat- och råvarubrist. Utöver lokala vinster innebär det även minskade transporter, att sträckan blir kortare mellan producent och konsument. Vi anser att så många verksamheter som möjligt i vår region ska bidra till en bättre miljö, levande landsbygd, gröna näringar och småskaligt jordbruk.

VGR har som målsättning att andelen inköp av ekologiska livsmedel ska vara 60 procent till 2030. Denna inriktning är ofördelaktig och feltänkt utifrån att det ses som ett försök till klimatpolitisk inriktning. Den är rakt av ineffektiv och ett kategoriskt felaktigt sätt att agera klimatpolitiskt. Det finns inga entydiga belegg för att miljöcertifierade livsmedel skulle vara bättre för hälsan, eller bidra till nettominskning av klimatutgifter.

Varken konsumenter eller offentliga inköpare ska avrådas från att inhandla miljöcertifierade livsmedel, men de kvantitativa kraven i regionens upphandlingar bör slopas. Det skulle frigöra medel att utveckla matens kvalitet, parallellt med att man ökar andelen närproducerade livsmedel.

Likväl handlar det om att stärka lokal och regional utveckling, de pengar som spenderas på närproducerade livsmedel gynnar lokalsamhällets ekonomi och bidrar till arbetstillfällen och nya skatteinkomster i Västra Götaland.

3.2.7 Västra Götalands felriktade miljöarbete

Under 2021 beslutade regionstyrelsen att anta en koldioxidbudget för Västra Götalandsregionen som beräknas och rapporteras för hela territoriet. Den visar hur mycket utsläppen behöver minska varje år för att länet ska uppfylla sin del av Parisavtalet. I den rapport som har publicerats kan det konstateras att VGR inte har rådighet över de åtgärder och verktyg som krävs för att kunna uppnå utsläppsminskningen. Man kan sålunda notera att minskade utsläpp av växthusgaser

egentligen inte är en regional fråga samt att det är fel att regionen ska ha ett mål som trumfar de nationella målen. Regionen, liksom kommunerna som ingår i VGR, saknar vidare de styrmedel som skulle krävas för att uppnå de uppsatta målen.

Utfasning av biodrivmedel inom regionens verksamheter

Västra Götalandsregionen konsumerade under 2021 16,6 miljoner liter ren HVO100 (hydrerad vegetabilisk olja). Priset på HVO100 och vanlig diesel varierar men justerat för moms ligger skillnaden generellt sett kring 4–5 SEK per liter. I en ren miljöaspekt är biodiesel något överreklamerat eftersom man inte tar importberoendet i beaktande, samt vad som används i andra delar av världen för att tillverka bränslet. I liten skala kan det användas för att i någon mån dämpa utsläppen av växthusgaser, men ju mer marknaden efterfrågar, desto större är tendensen att köparen måste söka sig utanför landets gränser. Denna biodiesel har diskutabel eller till och med negativ miljönytta.

Andra jordbruksbaserade bränslen, exempelvis biodiesel från raps, har diskutabel nytta ur miljösynpunkt. Genom att ta jordbruksmark i anspråk för produktion av energigrödor uppstår en ILUC-effekt, vilket indirekt ökar nettoutsläppen av koldioxid. I Sverige har man i stället ökat inblandningen av biodiesel av animaliskt ursprung. Biodiesel från slakteriavfall, tillverkat exempelvis i Australien, har på senare år växt till en dominerande andel av den HVO som handlas i Sverige.

Västra Götalandsregionen bör effektivisera och rikta om klimatarbete mot åtgärder man har egen rådighet och påverkan över, samt snarast möjligt fasa ut sina inköp av biodrivmedel i fordonsflottan, både i de egna förvaltningarna och de regionägda bolagen.

3.3 Regional utvecklings beredskap inför kris eller krig

Under många år av fred har Sveriges beredskap demonterats och minskat. Ett allt osäkrare omvärldsläge, samt ökade krav på totalförsvaret att hantera följderna av ett möjligt väpnat militärt angrepp mot Sverige, medför att VGR snabbt måste bygga upp sin förmåga att fullgöra sitt uppdrag.

För budgetperioden kommer mycket omfattande och kostsamma investeringar samt satsningar behöva göras. Dels för att stärka VGR:s förmåga, dels för att leva upp till de förändrade krav som finns i regelverken. Ett svenskt NATO-medlemskap kommer ytterligare öka dessa krav. Det är i dagsläget mycket osäkert vilken statlig finansiering som kommer finnas tillgänglig, vilket gör det nödvändigt för regionen att noggrant planera och prioritera sina investeringar. Inför detta gäller det att stärka beredskapen för kris och krig och utveckla processen inom regional utveckling för att både långsiktigt och kortsiktigt kartlägga och planera behoven som finns.

En viktig del av beredskapen är robust infrastruktur. Detta inkluderar satsningar på både väg- och järnvägsnätet för att säkerställa tillförlitliga och säkra transportvägar under kris eller krig. Dessutom är det nödvändigt att stärka elnätkapaciteten för att garantera en stabil elförsörjning, vilket är avgörande för att sjukvården och andra kritiska samhällsfunktioner ska kunna fungera även vid strömavbrott.

Att stärka beredskapen innebär betydande ekonomiska investeringar, både i form av löpande drifts- och förvaltningskostnader men även nyinvesteringar. För att kunna genomföra dessa satsningar krävs ett nära samarbete med statliga myndigheter, som behöver bidra med nödvändig finansiering.

En stark beredskap kräver inte bara investeringar i fysisk infrastruktur utan också i regional samverkan och utveckling. VGR måste arbeta nära tillsammans med kommuner, näringsliv och andra aktörer för att skapa robusta och flexibla system som kan hantera olika typer av kriser. Utbildning och övning för att stärka beredskapskompetensen hos personal och invånare är också avgörande för att säkerställa att alla delar av samhället är redo att agera vid en krissituation. Detta arbete är en viktig del av Sveriges totalförsvaret och krisberedskap.

3.4 Ekonomi samt mål och uppdrag för regional utveckling

Sverigedemokraterna avser att successivt minska det regionala anslaget för Miljö- och Regionutvecklingsnämnden som syftar till att finansiera projekt utanför det regionala kärnuppdraget till förmån för en satsning på hälso- och sjukvården. I ärenden och förslag till beslut som är föremål för nämnden finns motiveringar som vi anser problematiska. Det bör göras en distinktion när regionen stödjer företagande i syfte att stärka regional utveckling. Det är helt avgörande att vi på lika villkor stödjer fritt företagande, det vill säga, agerar utifrån ett förhållningssätt som behandlar hela näringslivet konkurrensneutralt.

3.4.1 Kortsiktiga mål och uppdrag

- Ett starkare fokus bör läggas på regionens lagstadgade kärnverksamhet och ambitionsnivån bör således minska inom regional utveckling.
- Regionen ska förbättra och utveckla relationer och samverkan med våra 49 kommuner och statliga myndigheter med mål om förbättrad service för näringsliv och företag.
- Västra Götaland ska ställa sig positiva till kärnkraft vid remisser, samtal och samverkan kring energiförsörjningsfrågor.
- Västra Götaland ska ställa sig skeptiska till utveckling och nyetablering av vindkraft till havs längs regionens kustremsa vid remisser, samtal och samverkan kring energiförsörjningsfrågor.
- Utveckla nära samarbete med högskolorna i regionen för att bereda nya studenter möjlighet till utbildning.
- Andelen närproducerade råvaror ska öka och vara överordnat kvantitativa mål som kravmärkt och/eller Fairtrade.
- Regionen ska slopa de kvantitativa kraven och målen om andelen miljöcertifierade livsmedel i inköp och upphandling.
- Regionen ska fasa ut biodrivmedel inom regionens verksamheter.
- Stärkt beredskap vid kris och krig ska prioriteras både i beslut och ekonomiska medel inom regional utveckling.

3.4.2 Långsiktiga mål och uppdrag

- Regionen ska arbeta enligt och värna principen att det ska gå att leva och verka i hela regionen.
- Företag och näringsliv ska ges möjlighet att konkurrera på lika villkor inom regionen.
- Minska subventionerna som går till den privata marknaden inom området regional utveckling.
- Verka för ett dynamiskt och konkurrenskraftigt näringsliv.
- Rikta en större andel av folkhögskolornas utbildningar mot arbetsmarknadens behov på de kartlagda bristyrkena enligt det planeringsunderlag som Skolverket presenterat.
- Regionen ska inte sätta högre ambitionsmål än de nationella målen gällande klimatomställningen och minskade utsläpp av växthusgaser.

3.4.3 Uppräkning och effektivisering

Tabell 7. Indexuppräkning och Effektiviseringsgrad – Regional utveckling

År	Indexuppräkning	Effektiviseringsgrad
2025	1,9 %	-1 %
2026	1,5 %	-1 %
2027	3,3 %	-1 %

Tabell 7. Indexuppräkning utgår ifrån SKR:s rekommendationer justerat för VGRs(2024-05-02 kompletterande planeringsunderlag 3) centraliserade modell för beräkning av pensioner. Effektiviseringsgraden tydliggörs för förvaltningarna och innebär en effektiviseringsförväntan om -1% per år.

3.4.4 Särskilda satsningar

- 15,1 mnkr, tillförs styrelsen för folkhögskolorna för förstärkning av yrkesinriktade utbildningar.
- 17,3 mnkr, tillförs styrelsen för naturbruk, kapacitetsökning. 20 mnkr, projektmedel energiförsörjning.

3.4.5 Särskilda uppdrag gällande regional utveckling

- Miljö- och regionutvecklingsnämnden får i uppdrag att skärpa uppdragsbeskrivningarna och vara mer restriktiv i utdelningen av medel till olika verksamheter där nyttan och effekterna kan ifrågasättas gentemot regionens kärnuppdrag.
- Miljö- och regionutvecklingsnämnden får i uppdrag att ta fram en handlingsplan med viljeinriktning för bevarande, utvecklande och nyskapande av regionala flygplatser.
- Miljö- och regionutvecklingsnämnden får i uppdrag att snarast utreda och ta fram förslag på strategiskt utvalda platser för placering och installation av tre gasturbiner i regionen.
- Miljö- och regionutvecklingsnämnden får i uppdrag att utreda och lägga fram förslag på hur vi kan slå ihop förvaltningarna för folkhögskolorna och naturbruksskolorna med mål att skapa en utbildningsstyrelse som därigenom kan få ett breddat bildningsuppdrag.

4 Infrastruktur och kollektivtrafik

Kollektivtrafiken fyller en viktig funktion i människors vardag och det är viktigt att fler invånare ser den som ett fullgott komplement till privata transportmedel vid arbetspendling och övriga resor. Inte minst inom och mellan de större städerna då det är där en minskad biltrafik ger bäst effekt både på närmiljön och för trafikflödet. På landsbygden bör kollektivtrafiken vara smidig och flexibel. I de fall där fasta turer inte är ett kostnadseffektivt alternativ är det bättre att utöka den anropsstyrda trafiken och göra den mer anpassad till invånarnas önskemål och behov.

Inom ramen för det regionala bidraget till infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden finns behov av att åtgärder genomförs som minskar bland annat Västtrafiks behov av en ökad skattefinansiering. Den service som erbjuds ska vara av så hög kvalitet att invånarna är villiga att betala för den. Det kan åstadkommas genom att göra resandet smidigt, erbjuda välvärdade vagnar och bussar i en trygg och tillgänglig miljö. Utan en hög självfinansieringsgrad minskar dessutom utvecklingsmöjligheterna då intäkterna blir lägre och viktiga insatser kommer att behöva prioriteras ned. Att ständigt öka den skattefinansierade delen av intäkterna är på sikt inget alternativ då andra verksamheter som exempelvis sjukvård får mindre ekonomiska resurser. Ett annat viktigt arbete regionen behöver

komma i gång med är samverka med andra aktörer och regioner för att få till en utredning om hur en långsiktig finansiering av kollektivtrafiken ska se ut.

4.1 Trafikförsörjningsprogram för Västra Götaland

VGR tar i rollen som regional kollektivtrafikmyndighet fram ett trafikförsörjningsprogram. Nuvarande trafikförsörjningsprogram (2021–2025) är tillsammans med regionfullmäktiges budget det övergripande styrdokumentet för kollektivtrafikens utveckling i länet.

Trafikförsörjningsprogrammets långsiktiga mål innebär att andelen hållbara resor ska öka i hela Västra Götaland. Vi ser inte det som ett självklart ändamål i sig att den procentuella andelen av våra invånare som nyttjar kollektivtrafiken ska öka, utan syftet bör i stället vara att tillgängliggöra och trygga ett säkert och smidigt resande för invånare som faktiskt har behov av den.

I det regionala utvecklingsuppdraget ingår att VGR, på uppdrag av regeringen, upprättar en plan för den regionala transportinfrastrukturen. Utifrån de regionala förutsättningarna prioriteras här vilka åtgärder och insatser som är aktuella att genomföra. Sverigedemokraterna delar i allt väsentligt de ställningstaganden som är fastställda eller under planering, men avviker i några centrala delar, vilka representeras under det ingående kapitlet.

4.1.1 Differentierat trafikförsörjningsprogram

Inom ramen för det pågående arbete med revidering av trafikförsörjningsprogrammet under innevarande period vill Sverigedemokraterna att regionen tillsammans med beställare och utförare tittar på förslag om att införa ett differentierat system. Västra Götaland har stora geografiska olikheter och med varierande befolkningstäthet. Det ger inte alltid politiken rätt styrande verktyg för hur vi utvecklar den regionala samhällsservicen när man inte beaktar de olika förutsättningarna.

Nuvarande system för utformande av trafikförsörjningsprogrammet är stelbent där många kommuner vittnar till Västtrafik om en frustration. Medelstora städer med stadstrafik upplever att linjenätet inte matchar det behov som invånarna och resenärerna faktiskt har. Trafiken ska gå på det sätt som mer tydligt matchar invånarbehovet och önskemålen.

Innan ett eventuellt införande sker bör det göras en översyn över förutsättningarna för ett trafikförsörjningsprogram byggd på ett differentierat system, där olika geografiska utgångspunkter tas i beaktande. Utredningen bör ta hänsyn till sådant som hur de föreslagna förändringarna skulle påverka kostnadsutvecklingen för kollektivtrafiken, på vilka sätt det skulle premiera en utveckling av kollektivtrafikmönstren och säkerställa en utbyggnad av trafik på lands- och glesbygd.

Kollektivtrafiken i Sverige är ständigt under utveckling med nya innovativa lösningar på bland annat IT-området. Likväl genomförs stora investeringar, nationellt som regionalt i Västra Götaland. Trafiken utvecklas framöver genom de pågående pilotprojekten med Västtrafiks ”Bus on demand” (en typ av anropsstyrd kollektivtrafik) som ett komplement eller ersättning till Västra Götalands befintliga stadstrafik, vilket även det är något att beakta vid införande av ett differentierat system.

4.1.2 Undersökning om resvanor kopplat till reviderat trafikförsörjningsprogram

I samband med revidering av trafikförsörjningsprogrammet och utredning av ett differentierat system behöver en omfattande undersökning av resbehoven genomföras. Utöver att titta på befintliga pendlingsstråk och resandemönster ska kommunerna få möjlighet att se över hur nya pendlingsmönster med buss- och tågtrafik kan tillkomma om man möjliggör för resande på sträckor som inte finns idag.

4.2 Prioriterade mål och fokusområden kopplade till strategin

4.2.1 Tillgänglighet

Sverigedemokraterna vill ha en kollektivtrafik som alla kan nyttja. Oavsett var man bor, ålder eller om man lever med en funktionsnedsättning så bör kollektivtrafiken fungera tillfredsställande för alla invånare i Västra Götaland. Att säkra en tillgänglig, trygg, punktlig och komfortabel kollektivtrafik för passagerare är viktigt för att fler ska uppleva det som ett reellt alternativ till andra transportmedel. Vilket inte minst är nödvändigt för människor boende och verksamma i småorter och på landsbygden. De geografiska avstånden kräver grundläggande service och väl fungerande infrastruktur för pendling till jobb, skola och fritidsaktiviteter. Resandet med kollektivtrafik har en stor roll att spela men för de flesta är bilen fortsatt helt avgörande för en fungerande vardag. I balansen mellan att erbjuda goda transportmöjligheter och hantera skattemedlen på ett ansvarsfullt sätt är anropsstyrd närtrafik en kostnadseffektiv metod.

För att upprätthålla en god kundservice och tydliggöra ansvar för resor över regiongränser är det viktigt att VGR och kringliggande regioner fortsätter samarbeta för att förenkla för resenären. Till exempel vore samverkan vid upphandling av biljettsystem önskvärt vilket kan ge minskade kostnader för regionen och enklare övergångar för passageraren.

Sverigedemokraterna är positiva till ambitionerna i revideringen av programmet *Målbild tåg 2035*. Vi anser dock att mer kan göras i syfte att öppna fler tågstationer och utveckla den spårbundna trafiken i vår region. Analysrapporten *Det goda livet i Dalsland* är ett bra exempel på hur man gemensamt skapar förutsättningar för en stark regional utveckling i norra delregionen med bland annat upprustning och utökning av tillgängligheten till tågresande.

Vi välkomnar att liknande översyn görs i övriga delregioner. I samverkan med kommuner och kommunalförbunden ska det också finnas tydliga kriterier och indikatorer för när regionen öppnar stationshus. Konkreta planer ska genomföras för de orter som sedan tidigare har blivit lovade stationshus.

Pendelparkeringar

Pendelparkeringar är en väsentlig del i kombinerat resandet. Regionen består till största delen av landsbygd och för många är det långt till närmaste hållplats eller resecentrum. Kombinationen bil och kollektivtrafik är ibland nödvändig och bör respekteras eftersom infrastrukturen ser ut som den gör idag. För att uppmuntra nyttjandet av pendling med kollektivtrafik behöver pendlingsparkeringarna och parkeringsplatserna i anslutning till resecentra bli säkrare. Många parkeringsplatser ligger avsidet och är obebakade, där sker stölder och skadegörelse upprepade gånger, vilket inte är acceptabelt. Det ska vara tryggt att ställa bilen och det är därför av stor vikt att öka tryggheten, till exempel genom kameraövervakning för att förhindra stölder och skadegörelse.

En förutsättning för att kombinerat resande ska fungera är att det finns pendelparkeringar och att storleken på pendelparkeringarna är i proportion till det ökande resandebehovet. Invånare och resenärer vittnar om överfulla parkeringsplatser som då blir ett hinder för det kombinerade resandet.

4.2.2 Trygghet

Målsättningen från trafikförsörjningsprogrammet kopplat till trygghet är att 70 procent av invånarna ska känna trygghet när de åker med Västtrafik senast år 2025. I jämförelse med likvärdiga regioner är det ett modest mål och uttryck för låga förväntningar. Till exempel har Region Värmland och Region Östergötland högre målsättning, de har trygghetssiffor på 81 respektive 79 procent redan år 2022.

Under tidigare mandatperioder har vi lagt flera förslag om viktiga trygghetsskapande insatser, varav några redan anammats, men mycket mer kan göras. Många medborgare väljer tyvärr bort

kollektivtrafiken på kvällar, nätter och helger på grund av otrygghet. VGR behöver ta ett krafttag kring ökad kameraövervakning på bussar, spårvagnar, tåg och vakter och trygghetsvårdar bör synas på utsatta linjer och hållplatser.

År 2026 tar VGR över ansvar och drift för Göteborgs 550 busskurer. Vid utformningen av dessa bör man efter riskanalys bygga kurer med okrossbart material där det återkommande sker skadegörelse. Genom en större initial investering som att upprätta busskurer med okrossbart glas kan vi på sikt bekämpa både den negativa sociala effekten av sönderkrossade busskurer i lokalsamhället och den känsla av otrygghet det för med sig samt minska kostnaderna för återkommande reparationer.

Många buss- och spårvagnschaufförer vittnar om en tuff arbetsmiljö och har på vissa turer behov av en säkrare arbetsplats. Göteborgs spårvagnschaufförer har idag låsta förarhytter. Denna möjlighet borde även inkludera busschaufförer och bättre prioriteras vid upphandlingar av nya fordon.

Sverigedemokraterna vill se ytterligare satsningar och att det arbetas vidare med konceptet civila kontrollanter i kollektivtrafiken, främst i Göteborgsområdet. För att förebygga uppkomsten av otrygghet i resandet ska Västtrafik inrätta en trygghetscentral i de större städerna i regionen. Tillsammans med kommunerna, och i samarbete med bland annat polismyndigheten, samordnar vi ett trygghetsäkrande arbete med bland annat, kameraövervakning, trygghetsvakter och civila kontrollanter.

4.2.4 Arbetsmiljö

Chaufförernas och tågpersonalens arbetsmiljö

Uppdraget till Västtrafik behöver konkretiseras vad gäller vikten av samt ansvaret de har som upphandlare av kollektivtrafik. Det behövs i upphandlingsdirektiv till de privata företagen utredas hur Västtrafik kan ställa tydligare krav på bättre arbetsmiljö för förare. Delade turer för lok- och bussförare ska undvikas.

För att arbeta i enlighet med detta behöver Västtrafik i sitt anbudsförfarande erbjuda rimliga grupperingar av turer som skapar förutsättningar för företagen att planera arbetstid för sina förare.

För att säkerställa kollektivtrafikens kompetensförsörjning krävs ett gediget arbete och kartläggning av arbetsmiljöfrågor. Västtrafik bör tillsammans med upphandlade företag djupare utreda arbetsmiljöproblematiken och bristen på förare inom alla trafikslag med anledning av den otrygga arbetsmiljön och att skarpa åtgärder presenteras.

Biljettkontrollanternas arbetsmiljö

Västtrafiks upphandling av de civilklädda kontrollanterna är en oerhört välkommen satsning i syfte att arbete med intäktssäkringen likväl som det konkret bidrar trygghetsskapande för alla de resenärer som gör rätt för sig och betalar för sitt resande. Tyvärr har det dock under första halvan av 2024 uppmärksammats hur tuff och utmanande arbetsmiljön är för de civilklädda kontrollanterna ute i tjänst och den totalt oacceptabla hotbild man ofta får utstå för att man utför sina arbetsuppgifter. Arbetsmiljön behöver stärkas kopplat till de civila kontrollanterna. Västtrafik ska framåt upphandla en stödjande verksamhet till de civila kontrollanterna i form av trygghetsvakter. De politiska styrmedlen behöver användas mer proaktivt på så sätt att vi tydligt markerar mot enskilda resenärers oacceptabla beteende mot buss-, tåg- och spårvagnspersonalen samt våra biljettkontrollanter. En eventuell utformning av trygghetspersonal i kollektivtrafiken kan ledas och dirigeras från en trygghetscentral men där vakter befinner sig ute i verksamheten och oftast befinner sig i när anslutning till biljettkontrollanterna, både de civila och de uniformerade.

4.2.5 Visselblåsartjänst direkt till Västtrafik.

Västtrafik har redan idag ett utbyggt system för incidentrapporter som går via bussbolagen. Detta system bör utökas och komplettera detta system med ytterligare en tjänst där chaufförer vid behov kan gå direkt till Västtrafik. Arbetet med det nya förslaget till regional riktlinje för visseblåsning (dnr:

RS 2024–01064) som förtydligar roller och ansvar för hantering av visselblåsartjänster är något Sverigedemokraterna drivit som förslag och fått gehör. Det är dock av principiell vikt att även VGR:s majoritetsägda bolag, som bland annat Västtrafik, ska åläggas genom ett ägardirektiv att ansluta sig till tjänsten.

4.2.6 Teknikutveckling

Som en del i arbetet med den gröna omställningen föreslås att en utredning genomförs kring förutsättningar för så kallad ställplatsladdning på fler platser än idag. Idag laddas många elbussar på kvällar och nätter när de inte används under längre perioder. Detta innebär utifrån dagens teknik att det krävs stora, dyra batterier på våra bussar. Vid busslinjernas olika ändhållplatser är det ställt på några minuter, den tiden bör kunna användas mer optimalt än idag för att exempelvis ladda batterierna. När laddning sker kontinuerligt vid stillastående under dagens ställstopp minskar behoven av stora batteripaket. Det bör således ge möjlighet att få ned kostnaderna vid upphandling då bussarna blir betydligt billigare.

Omställningen till elbussar innebär en betydligt längre livslängd än på dagens bussar. Därför ska en utredning genomföras angående dagens krav om specificerad livslängd i upphandlingar istället kan riktas mot funktion. Dagens krav innebär stora osäkerhetsfaktorer i det teknikskifte vi befinner oss i vilket gör att bolagen måste ta höjd i avtalen vilket leder till högre avskrivningstakt än nödvändigt och således en högre kostnad. Genom att i stället regelbundet gå igenom bussarnas interiör och hålla den uppdaterad torde kundnyttan bibehållas längre och ses som ett attraktivt alternativ till helt nya bussar. Det är dessutom en viktig pusselbit i regionens arbete med återbruk och därmed miljömässigt klokt.

En relativt kostnadseffektiv åtgärd för att göra det kollektiva resandet lättare för våra resenärer är att regionen upprättar QR-koder vid busshållplatser på de analoga tidtabellerna där man via telefonen kan skanna och få fram tidtabellen. Resande med särskilda behov kan därigenom exempelvis få tabellen uppläst för sig, men det ger även alla resande ett enkelt sätt att ta till sig tidtabellen och få information om eventuella störningar i trafiken.

4.3 Ekonomiska förutsättningar för kollektivtrafiken

4.3.1 Mål för ökad självfinansieringsgrad i Västtrafik

Kollektivtrafikens marknadsandel har under 2023 ökat till 32 procent och antalet resor uppgick till 323 miljoner. Innan pandemin (2019) var antalet resor i kollektivtrafiken 356 miljoner och marknadsandelen 33 procent. Den samlade andelen cykel-, gång-, och kollektivtrafikresor uppgick 2023 till 41 procent. Innan pandemin var andelen 39 procent. Marknadsandelarna har återhämtats i snabbare takt jämfört med antalet resor vilket delvis beror på att det totala antalet resor i samhället minskat något. Resandet börjar nu stabiliseras och ökningstakten bedöms vara något lägre de kommande åren.

Västtrafiks självfinansieringsgrad var åren innan pandemin motsvarande 50–51 % (enligt beräkning i årsredovisningen). Pandemin och minskade biljettintäkter har påverkat självfinansieringsgraden negativt. Gör man motsvarande estimering utifrån budget för 2024 förväntas självfinansieringsgraden hamna lägre även om den stärkts i och med återhämtningen av biljettintäkterna och bedöms nu motsvara cirka 46,7%. För att kunna erbjuda en bättre och mer tillgänglig kollektivtrafik, utveckla utbudet och kunna göra de investeringar som behövs är det viktigt att inte ekonomin urholkas. I första hand är det en nödvändighet att snabbt återkomma till nivåerna om självfinansiering på 50–51% för att därefter sätta målbilden till 55% självfinansiering.

Västtrafiks trafikavtal är indexerade och innebär att kostnaderna för befintlig trafik ökar i takt med kostnadsutvecklingen i samhället generellt. Under pandemin minskade Västtrafiks självfinansieringsgrad till följd av minskat antal resor och intäkter. Ett uppdrag med att ta fram en

plan för att höja självfinansieringsgraden pågår med rapportering våren 2024. För att uppnå självfinansieringsgrad på 50% med bibehållen budgetram krävs det minskade regionbidragen uppvägs av motsvarande egna intäktsökningar.

4.3.2 Lojalitetsprogram för Västtrafiks biljettsystem

Privata företags användning av lojalitetsprogram och kundklubbar ökar ständigt. Idag erbjuder många företag exempelvis rabattkuponger, gratisvaror och poäng som baseras på hur mycket kunden konsumerar. Poängen kan sedan lösas in mot andra varor eller tjänster. Att de privata företagen använder sig av detta är i regel för att det leder till ett av kunden mer regelbundet nyttjande av varan/tjänsten. Sverigedemokraterna är angelägna om att Västtrafik fortsätter arbetet med ökad intäktssäkring och når den ambitiösa målsättningen om ökad självfinansieringsgrad. I syfte att fortsätta arbetet med intäktssäkringen för Västtrafik bör just ett lojalitetsprogram för resenärer och kunder utredas.

Om implementering och utförande görs på ett klokt sätt visar forskning på att det kan uppmuntra den enskilde resependlaren att resa på en mer frekvent basis och är mer benägen att använda kollektivtrafiken en gång för mycket snarare än en gång för lite. Utöver att säkra ökade intäkter för Västtrafik, bidrar det även till målbilden om att andelen resor inom kollektivtrafiken i Västra Götaland ska öka. Infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden tillsammans med Västtrafik ges i uppdrag att utreda frågan och arbeta fram ett konkret uppdrag till Västtrafik.

Resenärer kan idag dra nytta av Västtrafiks återbäringsstjänst för köp av enkelbiljett där du efter 4 köp får tillbaka 20% som rabatt på den femte biljetten, vid köp inom en sjudagarsperiod. Även Statens Järnvägar (SJ) har ett utvecklat arbetssätt för lojalitetsprogram, där resenären samlar poäng på sitt resande som i sin tur kan användas till nya resor, hotellvistelser och rabatt i affärer. Förutsättningarna för Västtrafik att titta på ett liknande förslag är därför goda.

4.3.3 Reklam i kollektivtrafiken.

Ytterligare åtgärd, för Västtrafik att använda i sitt arbete med intäktssäkring, är att göra en översyn av nyttjandet av reklamplatser i kollektivtrafiken. Genom att utveckla befintlig reklampolicy, hitta kreativa idéer och arbetssätt kan privata kunder erbjudas lukrativa utrymmen för att placera reklam. Västtrafik AB ska se över huruvida man kan återta ansvaret för reklamutbudet från det privata företaget som idag ansvarar för uthyrningen, alternativt att vi kan kräva en större del av intäkterna som reklamplatserna genererar. Hundra tusentals invånare reser med Västtrafik varje dag till bland annat arbete, studier och sociala aktiviteter. Det ger Västtrafik ett mycket gott utgångsläge och bör vara intressant för andra aktörer att synas i ett offentligt sammanhang som på bussen, spårvagnen eller tåget.

4.3.4 Intäktssäkring

Västtrafiks beslutade ram visar för 2024 på ett ökat driftsbidrag motsvarande 267 mnkr (4%). Vad avser biljettintäkter fortsätter Västtrafik sin återhämtning sedan pandemiåren. Tillsammans med fortsatt arbete med intäktssäkring bedömer Västtrafik att biljettintäkterna förväntas öka i samma storleksordning +270 mnkr under 2024.

Sedan starten av 2024 har Västtrafik äntligen, på en initialt låg nivå, inlett arbetet med att införa civilklädda kontrollanter i kollektivtrafiken som ett komplement till de ordinarie kontrollanterna. Till första halvan av året med ett mycket bra resultat genom ökade intäkter. Sverigedemokraterna vill se fler civilklädda kontrollanter och bättre samordning på sträckor där tjuvåkning är särskilt frekvent. Arbetet med att ha fler påstigningar enbart i de främre dörrarna bör fortsätta och ett arbete mot övriga regioner och länders åtgärder mot problemet bör kunna ge positiva exempel som vi kan implementera även hos oss. Tekniken bör användas för att bättre kontrollera avvikelser i betalningsmönster så att insatser kan riktas dit de gör mest nytta.

4.4 Nationell plan för transportinfrastrukturen i Västsverige

VGR:s fortsatta tillväxt förutsätter en väl fungerande infrastruktur. Som region och tillsammans med våra samarbetspartners både på statlig och kommunal nivå måste vi göra mer för att underlätta det långa resandet både inom och utanför Västra Götaland. Detta innebär bland annat en upprustning och utbyggnad av järnvägsnätet med fler stationssamhällen i hela vårt territorium. Syftet är inte bara att underlätta för den enskilde resependlaren utan också att på ett konkret sätt knyta samman vår lands- och glesbygd med städerna. VGR samordnar tillsammans med kommunalförbunden regionens prioriteringar och synpunkter på den nationella transportinfrastrukturplanen. Arbetet med att öka tillgängligheten för resor med tåg bör intensifieras. I samordning med berörda parter vill Sverigedemokraterna att regionen ser över befintliga tågsträckor inom territoriet och utreder möjligheten att tågen stannar på fler stationer än idag.

I det ständigt pågående nationella arbetet med stora infrastrukturprojekt inom Västra Götalands territorium är VGR en viktig dialogpartner för Trafikverket och regeringen. Några av de centrala delarna inom det regionala uppdraget är att verka för en god regional utveckling och tillhandahålla kollektivtrafik inom territoriet, vilket föranleder att man från politikens sida lyfter några av de mer högprioriterade satsningarna i tåginfrastrukturen utifrån det regionala perspektivet.

4.4.1 Västra Stambanan

Västra Stambanan Göteborg-Stockholm är en av Sveriges mest trafikerade järnvägar. På banan går både snabbtåg, regionaltåg, godståg samt närmast Göteborg även pendeltåg. Banan är en mycket viktig del i transportled för godstransporter på järnväg. Inte minst från och till Göteborgs hamn, som är Sveriges, Norges och Finlands största importhamn. Sverigedemokraterna är angelägna om att den av Trafikverket och regeringen prioriteras och att Göteborg-Alingsås etappvis byggs ut till fyra spår för att på så sätt kunna svälja en större transportmängd. Godståg körs i lägre hastigheter än passagerartåg vilket leder till att flaskhalsar uppstår när alla tåg ska samsas på bara två spår. Det är under det närmaste decenniet den enskilt viktigaste transportinfrastruktursatsningen på järnväg för VGR och hela Västsverige.

4.4.2 Regionala järnvägar

Västra Götalands geografiska yta leder till en rad logistiska utmaningar vad gäller att planera och säkra upp utvecklingen inom hela territoriet. Storstäder, landsbygd och glesbygd har olika förutsättningar men ska för den sakens skull inte missgynnas. De regionala järnvägar som går antingen som helhet eller i större delar inom territoriet Västra Götaland behöver också finnas med i utvecklingsarbete och prioriteras.

Kinnekullebanan är en viktig del av att säkerställa en helhet för kollektivtrafiken i västra Skaraborg, ett klimatsmart och viktigt transportalternativ för många pendlare och skolungdomar.

Kinnekullebanan har sedan många år ett stort underhålls- och investeringsbehov som negligerats av Trafikverket. Kinnekullebanan är en livsnerv genom Skaraborg och ett prioriterat objekt för att hela regionen ska leva och utvecklas. Det är inte minst viktigt när det kommer till att göra VGR till en mer dynamisk arbetsregion när Västsverige lyckats säkerställa etablering av två batterifabriker, varav en i Mariestad. Dessa stora arbetsgivare kommer att medföra många fler arbetstillfällen samt att företag inom underleverantörs- samt servicebranscherna tillkommer. Det kommer att ställa krav på en större och bättre fungerande kommunikation och arbetspendling. För Mariestads kommun, närliggande kommuner och hela Skaraborg innebär detta en omställning som alla parter, inklusive regionen, måste vara fullt delaktiga och behjälpliga i.

Sträckan Göteborg - Strömstad är likt Kinnekullebanan idag ett eftersatt järnvägsstråk som i nationell plan bör prioriteras i högre utsträckning. Framtiden för en fortsatt utveckling mot ökat kollektivt resande är tillgängliggörandet av en snabb och pålitlig spårbanden trafik. Genom en upprustning av

befintlig sträcka möjliggörs enklare arbets- och studiependling och en bättre sammanknytning för hela västkusten. Med en ny utredning och planering som underlag för Bohusbanan kan även ansats ta för redan befintliga studier för spårbunden persontrafik till Oslo.

Satsningen på järnvägssträckan Göteborg – Borås har under 2024 kommit att avvaktas av Trafikverket för genomförandebeslut med anledning av olika förhållningssätt och ingångsvärden för kommunerna i berörd stråksamverkan. Principen om en nära och ett tillgängligt kollektivt resande även på landsbygd och mindre orter ska dock fortfarande vara ett vägledande värde för även detta projekt. De stationer persontrafiken stannar på idag bör inkluderas i planering och inte bortprioriteras i syfte att skala av enstaka minuter på restiden för hela sträckan. Upprustning av kust-banan är helt nödvändig för en fortsatt stark regional utveckling i Västsverige, inte minst utifrån förutsättningen att med järnväg för persontrafik knyta samman Västra Götalands två största städer med Landvetter flygplats.

4.3 Stärkt beredskap i händelse av kris eller krig

Infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden bör flytta fram sina ambitioner och arbetsätt för beredskapshöjande insatser på infrastrukturen. Det osäkrare omvärldsläget ökar behovet av stärkt beredskap i Sverige och Västra Götaland. VGR spelar, utöver sin verksamhet inom hälso- och sjukvården, en central roll i att säkerställa att samhällets kritiska funktioner kan fortsätta fungera även under kris eller krig. En av de viktigaste aspekterna i denna beredskap är en robust och pålitlig infrastruktur, inklusive vägar, järnvägar och kollektivtrafik.

För att arbeta vidare med frågan ska koncernkontoret och berörda nämnder i närtid titta på inrättande av en regional infrastrukturfond för satsningar på trafiksäkerhetshöjande åtgärder för järnväg. Regeringen och berörda myndigheter har ett centralt och ledande ansvar i inom detta område, med en utmaning för Västra Götaland att prioriteringar inte alltid faller ut på det sätt att regionala järnvägar i Västsverige hamnar på dagordningen. Syftet är att se huruvida regionen kan bistå med kompetens och ekonomiska medel för att säkra upp olika beredskapshöjande åtgärder i händelse av kris/krig relaterat till infrastruktur.

För att säkerställa att sjukvård, transporter och andra samhällsviktiga tjänster kan upprätthållas krävs investeringar och underhåll av vägar, järnvägar och elnät. Under NATO:s paraply kommer Sveriges strategiska transportkorridorer att behöva klara av ökad militär och civil trafik. Vägarna måste vara robusta och välunderhållna för att klara ökad trafik och tunga transporter. Investeringar i förbättrad vägkvalitet och säkerhet, samt utveckling av alternativa rutter för att undvika flaskhalsar, är nödvändiga åtgärder. NATO-medlemskapet kan innebära ökad finansiering och tekniskt stöd för att förbättra vägarnas kapacitet och säkerhet och där måste Sverige och Västra Götaland ha samma ambition och goda planeringsförutsättningar.

4.4.1 Kortsiktiga mål och uppdrag

- Kommande revidering av regionens trafikförsörjningsprogram bör ha som huvudmål att skapa en kollektivtrafik som är tillgänglig, trygg, säker och smidig för invånare i behov.
- Regionen ska säkerställa en utbyggnad av kollektivtrafik med god infrastruktur även på lands- och glesbygd.
- Snarast upprätta konkreta planer för uppförande av stationshus på de orter som tidigare blivit lovat detta.
- Trygga pendelparkeringar. VGR ska i samverkan med kommunerna verka för ökad trygghet och genomföra förebyggande åtgärder som till exempel kameraövervakning på pendelparkeringarna som riskera utsättas för stöld och skadegörelse.

- Regionen ska snarast höja målsättningen för hur stor andel av invånarna som ska känna trygghet i kollektivtrafiken till 80%.
- Vid utformning av regionens väntkurer på hållplatser bör riskanalys genomföras för om kuren behöver byggas med okrossbart material.
- Likt som på spårvagnar bör även busschaufförer få låsbara förarhytter för en bättre trygghet och arbetsmiljö.
- Öka takten i att få Västtrafiks självfinansieringsgrad att nå 50%.
- Öka antalet civila biljettkontrollanter.
- Inför trygghetsvårdare som är anställda för att säkerställa personalens trygghet, till exempel som stöd till de som utför biljettkontroll.
- Arbetet med att öka tillgängligheten för resor med tåg ska intensifieras.

4.4.2 Långsiktiga mål och uppdrag

- Regionen ska ha ett långsiktigt mål om minskat behov av skattefinansiering för Västtrafik
- Regionen ska ha som mål för kollektivtrafiken att den service som erbjuds ska vara av så hög kvalitet att invånarna är villiga att betala för den.
- Under mandatperioden bör det genomföras en utredning i samverkan med andra aktörer såsom kommuner och närliggande regioner om hur en långsiktig finansiering av kollektivtrafiken ska se ut.
- Fler tågstationer ska öppnas på högt trafikerade sträckor för att ge fler invånare möjlighet till kollektivtrafikresande.
- Optimera och utveckla ställplatsladdning för elbussar i kollektivtrafik.
- Följ den tekniska utvecklingen. Utred dagens krav om specificerad livslängd på bussar med syfte att se om inte krav i stället kan fokusera på funktion vid upphandling.
- Målet för Västtrafiks självfinansieringsgrad ska vara 55%.
- Utred och utveckla ett lojalitetsprogram inom Västtrafik med mål om fler resenärer och därigenom högre intäkter.

4.4.3 Uppräkning och effektivisering

Tabell 8. Indexuppräkning och Effektiviseringsgrad - Kollektivtrafik

År	Indexuppräkning	Effektiviseringsgrad
2025	1,9 %	-1 %
2026	1,5 %	-1 %
2027	3,3 %	-1 %

Tabell 8. Indexuppräkning följer SKR:s rekommendationer (maj 2024). Effektiviseringsgraden taktas upp med X% per år till ett årligt långsiktigt mål om X%.

4.4.4 Särskilda satsningar

- 5 mnkr, regional infrastrukturfond.
- 3,6 mnkr, färja Dyrön.

→ 15 mnkr, trygghetsatsningar.

4.4.5 Särskilda uppdrag till förvaltningen för Infrastruktur och kollektivtrafik

- Infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden får i uppdrag att utreda möjligheten att skapa ett differentierat trafikförsörjningsprogram som tar hänsyn till vår regions olika geografiska förutsättningar.
- Infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden får i uppdrag att genomföra en undersökning om resbehoven i samband med revideringen av regionens trafikförsörjningsprogram.
- VGR ska i samverkan med kommunerna se till att storleken på pendelparkeringarna är i proportion till det ökande resandebehovet.
- VGR ska samverka med kringliggande regioner för att säkerställa enkla och smidiga system för invånaren som reser över regiongränsen. I och med detta behöver samverkan vid upphandling av biljettsystem ske.
- Infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden ska i samverkan med kommuner och kommunalförbund fastställa tydliga kriterier och indikatorer för när regionen ska öppna stationshus.
- Infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden ska tillsammans med Västtrafik ta fram program med åtgärdsförslag för att trygga kollektivtrafiken för resenärer. Programmet ska vara framtaget senast oktober 2025.
- Västtrafik får i uppdrag att inrätta en trygghetscentral för att trygga resandemiljön för resenärer.
- Västtrafik får i uppdrag att tillsammans med upphandlade företag utreda arbetsmiljöproblematiken och bristen på förare inom alla trafikslag med anledning av den otrugga arbetsmiljön. Med syfte att ta fram skarpa åtgärdsförslag.
- Västra Götalandsregionen ska verka för att järnvägen mellan Göteborg och Alingsås byggs ut till fyra spår.
- Västra Götalandsregionen ska verka för och driva på för utveckling av de regionala järnvägarna som till exempel Kinnekullebanan, sträckan Göteborg-strömstad samt sträckan Göteborg-Borås.

5 Kultur

VGR är en skattkista av kultur och konstnärlig mångfald som behöver vårdas och uppskattas för att kunna blomstra nu och i framtiden.

Samordning och kunskap bör vara VGR:s huvudsakliga roll, snarare än att stödja med skattefinansierade bidrag. En förändring som tar tid men som Sverigedemokraterna anser vara nödvändig i längden.

Vi anser att när det gäller den skattefinansierade kulturen behöver regionen hitta vägar för att öka inkludering av våra invånare. Genom förfarande som direkt låter allmänheten få större inflytande över den offentliga kulturen, då den formar omgivning vi alla lever i på daglig basis.

VGR är rik på kulturegdomar som bär på stor historisk och kulturell betydelse, till exempel Karlsborgs fästning, Läckö slott, Skara domkyrka med flera, vilket utgör en del av vårt nationella arv.

Att förstå det kulturella arvet är att förstå samhället. Genom att lyfta fram vår historia, traditioner och konstformer kan vi skapa en plattform för dialog, reflektion och gemenskap. Det är genom att bevara och uppmuntra intresset för vårt kulturarv som vi kan bygga en starkare och mer sammanhållen region, vilket gynnar oss alla.

Med den pågående situationen i Ukraina och andra delar av världen har behovet av beredskap för att skydda vår nationella kulturskatt blivit än mer aktuell. Som deltagare i Haagkonventionen har Sverige en skyldighet att vidta åtgärder under fredstid för att säkerställa skyddet av vårt kulturarv i händelse av väpnad konflikt. Att säkerställa bevarandet av vårt lokala kulturarv och våra nationalskatter är inte bara ett ansvar gentemot historien utan också gentemot kommande generationer.

Behovet av fristäder ökar när konflikterna och oroligheterna i vår omvärld blir alltmer påtagliga. Sverigedemokraterna vill se ett fortsatt arbete och en utveckling av fristäder om behov finns. Vi i Västra Götaland ska finnas som en trygg famn för de journalister och kulturpersoner som har en utsatt situation och hotbild.

5.1 Kulturstrategin

VGR:s ansvar inom kulturområdet regleras av lag och förordning. Lagen om fördelning av vissa statsbidrag till regionala kulturverksamheter (2010:1919) ger regionerna uppdraget att fördela statliga medel. Kulturstrategins innehåll regleras i sin tur delvis av förordningen om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet (2010:2012) där det fastslås att det statliga stödet ska fördelas till sju olika konst- och kulturområden som främjar en god tillgång för regionens/länets invånare:

1. Professionell teater-, dans- och musikverksamhet
2. Museiverksamhet och museernas kulturmiljöarbete
3. Biblioteksverksamhet och läs- och litteraturfrämjande verksamhet
4. Professionell bild- och formverksamhet
5. Regional enskild arkivverksamhet
6. Filmkulturell verksamhet
7. Främjande av hemslöjd

VGR:s arbete inom kultur sker i nära samarbete med akademier, näringsliv, offentliga aktörer och det civila samhället. Samverkan sker lokalt, regionalt, nationellt och internationellt. Utgångspunkten för arbetet är den regionala kulturstrategin som dels lyfter prioriteringar inom de olika konst- och kulturområdena, dels pekar ut fem strategiska områden för samverkan: vidgat deltagande, gynna nyskapande, utveckla kapaciteter, nyttja tekniken och öka internationalisering.

5.2 Prioriterade mål och fokusområden kopplade till strategin

5.2.1 Kulturen, folkhälsan och demokrati

Kultur, både som upplevelse och aktivitet har en stor inverkan på vår hälsa. Kultur som instrument kan användas för att skapa folkhälsa. Folkhälsa som begrepp handlar inte bara om den fysiska hälsan hos populationen, det handlar även om den psykiska hälsan, allmänt välmående, personlig utveckling, mänskliga rättigheter och demokrati.

Kulturen kan ses som en resurs för ett berikat liv och det finns många studier som stödjer påståendet att kultur är viktigt för hälsan. Regionerna är en viktig part i möjliggörande av kultur för invånarna. För Sverigedemokraterna är det viktigt att kulturen når alla våra invånare, samtidigt finns det prioriterade grupper för vad de offentliga medlen riktas. Vi har definierat dessa grupper i följande:

- Barn och Unga
- Äldre/seniorer
- Personer med funktionsnedsättning/funktionshinder
- Patienter (specifikt barn och unga i vården samt de som är inlagda under längre perioder)
- Resurssvaga

Med detta menar vi att den som är vuxen med arbetsförmåga själv bär ansvar för kostnader för en kulturupplevelse samt tillgång till kulturskapande. Ekonomiska medel är begränsade och då är det viktigt att de nyttjas där de gör störst skillnad.

5.2.2 Målsättningar och vision

För att de offentliga medel som regionen tilldelar kulturen ska vara våra medborgare till gagn har vi följande prioriterade mål och visioner.

Sverigedemokraterna har följande mål och vision för kulturen i regionen

- Bevvara, vårda och belys regionens kulturarv för att främja gemenskap och utbildning om regionens historia.
- Kultur och kulturskapande ska finnas tillgängligt för alla regionens medborgare oavsett var du bor, kön och ålder.
- Kulturupplevelser och kulturskapande som betalas med skattemedel ska prioriteras till de grupper som har svårast att på egen hand uppleva och utöva kultur. Det gäller barn, unga, äldre, personer med funktionsnedsättning, patienter och resurssvaga.
- Natur- och kulturvård ska knytas samman i högre utsträckning för att främja både naturen och folkhälsan.

För att möjliggöra en tillgänglig kultur för alla regionens invånare/medborgare har identifierat följande principer och insatser:

- Kulturen som betalas av regionens skattemedel ska genomföras/utföras i regionen.
- Kulturen som regionen producerar/delfinansierar ska vara värderingsmässigt neutral så alla kan ta del av den.
- Kulturen ska vara allmännyttigt motiverad.
- Lyfta lokalt/regionalt verksamma konstnärer och kulturarbetare genom regionens tillgängliga plattformar.
- Identifiera gemensamhetsskapande kulturaspekter.

5.3 Västra Götalandsregionens kulturinstitutioner

För närvarande är många av regionens kulturinstitutioner högt beroende av skattepengar för finansiering och kan vara sårbara för budgetnedskärningar. För att säkerställa hållbarheten är det viktigt att dessa institutioner blir mer oberoende genom att öka sin självfinansieringsgrad. Genom tydliga direktiv om åtgärder kommer vi kunna garantera bevarandet av vår kultur, samtidigt som vi kan minska belastningen de offentliga medlen.

Vi har heller ingen ambition att förvärva fler kulturinstitutioner, det pågår idag samtal om att regionen ska förvärva till exempel Folkteatern Göteborg samt Blåsmusik i Väst. Att äga fler kulturinstitutioner kan vara en känslig fråga, eftersom det kan öppna upp för en snöbollseffekt av ökat ägarskap. Det är viktigt att vara försiktiga med att öppna den dörren, eftersom det kan riskera att urholka systemet och leda till höjda skatter för medborgarna.

Genom att fastställa en realistisk ambitionsnivå och följa budgeten noggrant kan våra kulturinstitutioner undvika onödiga underskott och ekonomiska utmaningar. Att inte överbudgetera är en kritisk princip som alla ska följa för att säkerställa en sund finansiell hantering, vilket i sin tur leder till ekonomisk hållbarhet. Självklart måste kulturnämnden säkerställa att våra verksamheter som GöteborgsOperan, Göteborgs Symfoniker och Regionteater Väst har en budget med lång planerbarhet utan större svängningar från år till år då stora delar av deras produktion kan planeras flera år i förväg.

5.4 Verksamhetsstöd och bidrag

5.4.1 Kultursamverkansmodellen

Kultursamverkansmodellen innebär att regionerna tar ansvar för att fördela de statliga bidrag som delas ut. Ett kriterium för att VGR ska kunna ta del av Kultursamverkans-modellen är att upprätta en kulturplan

5.4.2 Verksamhetsstöd

Ett grundläggande syfte med verksamhetsstöden är att kultur ska vara tillgänglig för fler i vår stora region. Därför är en viktig aspekt i uppföljningen av verksamhetsstöden att säkerställa att de som erbjuder kultur finansierad av skattemedel inte exkluderar någon samt att det finns en geografisk spridning.

5.4.3 Stöd för utvecklingsprojekt

Stöd för utvecklingsprojekt är en viktig del i genomförandet av Kulturstrategin. Utvecklingsprojekt bör syfta till vidgat deltagande, kunskapsutvecklande och nätverkande för professionen. En essentiell aspekt för utvecklingsprojekten bör vara att utförande sker geografiskt inom regionen.

5.4.4 Avvecklade bidrag till Folkteatern Göteborg

Folkteatern Göteborg har en mycket låg självförsörjningsgrad, endast 5-6 %. Det vore högst oansvarigt ur invånarnas perspektiv att fortsatt stödja en verksamhet som inte kan gå runt utan stora andelar skattemedel. Vi menar därför även att regionen inte ska ta över huvudmannaskapet för verksamheten då det inte finns tecken på att självförsörjningsgraden kommer förbättras den närmsta framtiden sett till den stora hyresökningen som kommer 2025.

5.4.5 Medel till studieförbunden

Regionens ambition ska följa samma modell¹ för minskat bidrag till studieförbunden som regeringen och deras samarbetsparti Sverigedemokraterna har beslutat. Då skulle medlen till studieförbunden minska enligt tabell 9. De medel som sparas in på studieförbunden vill vi därefter rikta till utveckling av yrkesutbildningar på till exempel regionens folkhögskolor i bristyrken som efterfrågas av arbetsmarknaden.

Tabell 9. Minskning av bidrag till studieförbunden över en treårsperiod.

	2024	2025	2026	2027
Bidrag (tkr)	60 600	52 116	49 086	43 632
Procentuell minskning mot 2024 års bidrag	Utgångspunkt	-14%	-19%	-28%
Minskning (tkr) per år	-	8 484	3 030	5 454

Tabell 9. Minskning av bidrag till studieförbunden över en treårsperiod baserad på detaljbudget 2023 för kulturnämnden.

1. Samma procentuella minskning av bidrag till studieförbunden som regeringen och samarbetspartiet SD gör innebär följande (minskning jämfört med år noll, avrundat): År 1: 13,8%, År 2: 19,4%, År 3: 27,7%.

5.5 Fokusområden

5.5.1 Kompetens och nätverk

VGR ska stå för kunskap och vara en plats för nätverkande för den enskilda konstnären/kulturutövaren, våra 49 kommuner, kulturbolag och organisationer. Genom att regionen ser sitt huvuduppdrag för regionens kultur som kunskapssamlade och plats för samverkan så kan vi nå målet om minskade medel till kulturen i regionen.

5.5.2 Decentralisera kulturutbudet

Det är viktigt att alla som bor i VGR har tillgång till ett brett och högkvalitativt kulturutbud. Oavsett ålder, om du har en funktionsnedsättning eller inte, vilken bakgrund du har eller ort du valt att leva i ska ett rikt kulturliv kunna erbjudas. För att öka tillgängligheten vill Sverigedemokraterna se ett utökat arbete inom kulturförvaltningen att decentralisera kulturutbudet.

5.5.3 Kultur på sjukhus

Att skratta och le påverkar oss positivt och det finns starka samband mellan den psykiska och fysiska hälsan. I flertalet studier fastslås det att lekterapeutisk verksamhet på barnsjukhusen är av betydande karaktär under sjukhusvistelsen för barnen. Sjukhusclowner som främst arbetar med barn gör sjukhusvistelsen som ofta kan vara skrämmande och omvälvande till mindre obehaglig genom just, lek, sång, sagoläsning och därigenom distraktion. Det finns gott om underlag som visar på att socialt stimuli ofta ger positivt resultat för den som är rädd, ängslig och mår dåligt. Även vuxna och äldre som är inlagda under en längre tid skulle gynnas av kultur på sjukhuset. Därför vill ska regionen utveckla och öka anslaget till kultur på sjukhus och sjukhusclowner.

5.5.4 Lokal kultur och historia

Vårt lokala kulturarv är av ett regionalt intresse. Vi har i regionen till exempel flertalet museum som lyfter fram den lokala historien och industrin. Det finns även många hembygdsgrupper som förvaltar kulturhistoriska landmärken och ger liv till gamla byggnader och bidrar med sammanhållning. Värna, vårda och visa är en viktig del i kulturarbetet i regionen. Vår historia har varit del i att skapa det demokratiska, fredliga och solidariska samhälle vi har idag och som länge kännetecknat Sverige. Att öka förståelsen för vårt kulturarvs betydelse och därigenom stärka den lokala, regionala och nationella sammanhållningen är angeläget. Vi vill därför inrätta en kulturarvsfond som privata aktörer, organisationer, föreningar och kommuner kan söka medel från som ett stöd för såväl kontinuerlig som tillfälliga insatser som specifikt vårddar, bevarar och lyfter fram Västra Götalands kulturarv och kulturminnen.

5.5.5 Film, digital kultur och regional biblioteksverksamhet

Den digitala kulturen förändrar hur vi lever och interagerar med varandra. Det har gjort det möjligt för oss att vara mer kreativa och innovativa. I vår region finns både den pulserande staden och lugna landsbygden. Genom ny teknik, digitalt flöde och digitalisering kan vi överbrygga många klyftor i vår region.

I Sverige är antalet internetanvändare högt, men det finns fortfarande grupper som är i digitalt utanförskap. Biblioteken identifieras som en nyckelaktör för att öka det digitala deltagandet bland de som är digitalt utestängda. De kan tillhandahålla resurser som tillgång till enheter, kunskap om hur man använder dem och utbildning i digitala färdigheter. Det är viktigt att regionens bibliotek kan erbjuda sådant stöd, vilket kan bidra till att minska den digitala klyftan i Sverige.

5.5.6 Spelkultur

En relativt ny kulturyttring som många gånger är tätt sammanvävd med datorspelskultur. Spelkulturen attraherar många, i alla åldrar, och innefattar allt från dramaturgi, hantverk, digitala medel, ljud och mycket mer. Genom spelkultur kan du skapa möjligheter till lärande, utveckling, arbetstillfällen samt stimulera och främja ekonomi. Du kan även genom nyttjande av modern teknik

och trender i spelkultur locka yngre generationer till äldre kulturformer och museum. Andra regioner har anställt en spelkonsulent som ska bidra med kunskap och guidning för regionens medborgare som utövar kultur inom ytringen spelkultur. Det är dags för VGR att också anställa en spelkonsulent.

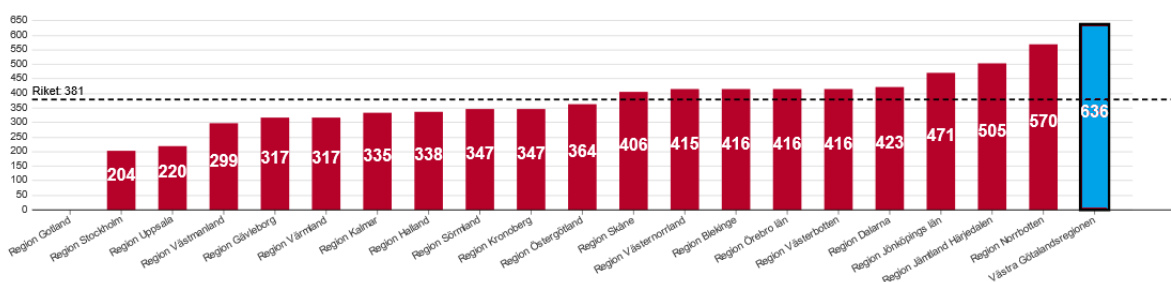
5.5.7 Idrott och de ideella organisationerna

Sverigedemokraterna vill prioritera de ideella föreningarna och organisationerna då de spelar en central roll inom idrotten, de utgör en viktig kraft inom svensk kulturverksamhet. Detta kan säkerställa en hållbar utveckling inom barn- och ungdomskulturen och idrotten.

5.6 Ekonomi samt mål och uppdrag för Kultur i VGR

Kulturnämndens budget uppgick 2024 till 1 545 109 000 kronor (2023: 1 516 930 000 kronor). Enligt Koladas statistik över verksamhetskostnader 2022 lade VGR 636 kr per invånare i regionen, vilket är den högsta summan i jämförelse med övriga regioner i Sverige (se figur 5). Kostnaden har gått ner något jämfört med 2021 men vi har fortfarande högst kostnader jämfört med andra regioner. Vi lägger 255 kronor per invånare mer än rikssnittet. Vi behöver minska ambitionerna och hitta tillbaka till vårt kärnuppdrag.

Figur 5. Nettokostnadsutveckling kultur år 2022, kr/invånare.

Figur 5. Blå stapel längst till höger är VGR:s nettokostnad för kulturverksamhet, 636 kr/invånare. källa: [Jämföraren - Kolada](#)

Sverigedemokraterna eftersträvar en långsiktig ekonomisk balans där vår kärnverksamhet prioriteras. För att nå det målet och kunna lägga mer resurser på sjukvården som idag och under lång tid tillbaka varit underfinansierad så har vi två vägar att välja mellan. Den ena lösningen skulle vara att höja skatten och den andra innebär rationalisering för att frigöra ekonomiska medel från det som inte är kravställt, till exempel inom kultur och regional utveckling där vi gör mer än vad som krävs av oss. En omprioritering av de medel vi har är vägen framåt, inte att höja skatten. Självklart ska vi ha kulturverksamhet i regionen men inte till de ofantliga medel som spenderas idag.

5.6.1 Kortsiktiga mål och uppdrag

- Regionen ska se sitt huvuduppdrag för kulturverksamheten som kunskapsinsamling och plats för samverkan, i stället för som idag att nästan uteslutande vara en bidragsgivare.
- Ett krav för kultur som får verksamhetsstöd, projektbidrag och utvecklingsbidrag ska vara att utförandet sker geografiskt i regionen.
- Medel för verksamhetsstöd ska prioriteras för kultur med målgrupper som barn, unga, äldre personer med funktionsnedsättning/-hinder, patienter och resurssvaga.
- Avveckla bidraget till Folkteatern.
- Regionen ska inte ta över huvudmannskapet för fler kulturbolag.
- Minska medel till studieförbunden enligt tabell 9 (se avsnitt 5.4.4).

- Vårt kulturarv ska få ta större plats i regionens kulturambitioner.
- Prioritera de ideella föreningarna och organisationerna då de till exempel spelar en central roll inom idrotten vilket är en viktig del av att skapa en god folkhälsa.

5.6.2 Långsiktiga mål och uppdrag

- Succesivt öka självfinansieringsgraden på regionens kulturbolag över tid.
- Minska nettokostnaden för kulturen i regionen med ambitionen att nå 2022 års riksnitt på 381 kr/invånare.

5.6.3 Uppräkning och effektivisering

Tabell 10. Indexuppräkning och Effektiviseringsgrad – Kultur

År	Indexuppräkning	Effektiviseringsgrad
2024	1,9 %	-1 %
2025	1,5 %	-1 %
2026	3,3 %	-1 %

Tabell 10. Indexuppräkning utgår ifrån SKR:s rekommendationer justerat för VGRs(2024-05-02 kompletterande planeringsunderlag 3) centraliserade modell för beräkning av pensioner. Effektiviseringsgraden tydliggörs för förvaltningarna och innebär en effektiviseringsförväntan om -1% per år.

5.6.4 Särskilda satsningar (öronmärkta bidrag)

- 10 mnkr, kulturutveckling.
- 2 mnkr, kulturaktörer inom vården.
- 2 mnkr, kulturarvsfond.
- 1 mnkr, minskat digitalt utanförskap.

5.6.5 Sverigedemokraternas särskilda uppdrag till kulturförvaltningen:

- Bevara vårda och belys regionens kulturarv för att främja sammanhållning, kunskap och turism.
- Säkerställ att kulturen är allmännyttigt motiverad.
- Lyft lokalt och regionalt verksamma konstnärer och kulturarbetare genom regionens plattformar.
- Identifiera gemensamhetskapande kulturaspekter.
- Regionen ska eftersträva ökad decentralisering av kulturutbudet för att göra kultur tillgängligt för fler.
- Anställ en spelkonsulent med uppdrag att arbeta och verka inom datorspelskultur och spelkultur.
- Kulturförvaltningen får i uppdrag att se över styrdokument och kravställning av bidragsvillkor för att säkerställa att höga krav ställs på bidragsmottagaren att de inte är våldsbejakande, verkar exkluderande eller som på andra sätt inte harmoniserar med demokrati, jämlikhet eller jämställdhet.
- Kulturförvaltningen får i uppdrag att utreda regionens medel som delas ut som verksamhetsstöd samt stöd till studieförbunden med syfte att granska tillgänglighet, demokratiska värderingar och inkludering.

6 Västra Götalandsregionens ledningsfunktioner

För att bedriva ändamålsenlig verksamhet inom regionens huvudsakliga ansvarsområden finns ett antal stöd- och ledningsfunktioner. Dessa ska genom uppdrag och i samverkan bistå organisationen att uppnå ambitionerna på ett kostnadseffektivt sätt, i linje med vad kommunallagen stipulerar.

6.1 Regionstyrelsen

Regionstyrelsen har fått kritik från revisionen över bristande styrning gällande framför allt det uppdämda vårdbehovet. Regionstyrelsen måste bli bättre på att fatta tydliga beslut om åtgärder när det inkommer rapporter om brister.

Regionstyrelsen har utöver sitt uppdrag att vara förberedande instans till regionfullmäktige även en viktig uppsiktsplikt mot våra nämnder, styrelser och bolag. Det innebär att varje ledamot i regionstyrelsen måste känna sig trygg i att alla våra verksamheter följer given budget och direktiv. Då räcker det inte med att regionstyrelsens presidium har dialoger med presidier från våra nämnder och styrelser, då uppfylls inte uppsiktsplikten på ett tillfredsställande demokratiskt sätt. Det blir snarare ineffektivt om alla ledamöter sedan på eget initiativ ska utöva sin uppsiktsplikt.

6.1.1 Effektivisering – en naturlig del i verksamheterna

I dagsläget är det många som förknippar effektivisering med besparing, det är en misstolkning som måste stävjas. Att ständigt sträva efter att effektivisera arbetsmetoder och rutiner bör prioriteras upp och inkluderas i både det dagliga och det långsiktiga planeringsarbetet i verksamheterna. Fler medarbetare bör inkluderas i detta arbete i syfte att skapa en positiv kultur och ett naturligt långsiktigt fokus inom regionen. Vilket även ligger i linje med den tillitsbaserade styrningsmodellen som införts och är under utveckling.

Effektiviseringsberedning

En effektiviseringsberedning bör tillsättas direkt under regionstyrelsen i syfte att stödja nämndernas och styrelsernas arbete med både kortsiktig och långsiktig effektivisering.

Sverigedemokraterna vill även att effektiviseringsberedning tillskapar en årlig premie, likt den miljöpremie som delas ut årligen till den verksamhet som vidtagit åtgärder som är positiva för miljön. Med en sådan premie skulle bättre incitamenten finnas för förbättring och bra idéer. Ett ekonomiskt incitament för personalen i form av en engångssumma skulle kunna spara mycket pengar för regionen på sikt.

Överadministration

Sedan regionen infördes har de administrativa verksamhetsdelarna vuxit sig mycket stora. Många av våra verksamheter, till exempel sjukhusförvaltningarna, har påbörjat arbetet med att minska administration och det bör även moderförvaltningen göra. Därför föreslår vi en minskning av anslag till regionstyrelsen, vilket även innefattar koncernkontoret. Regionen bör även med se över den politiska organisationen för att nå en mer effektiv och kvalitetssäkrad organisation där styrning och ledning är tydlig för verksamheterna. Idag finns det över 1000 förtroendeuppdrag och till nästa period (mandatperioden 2026–2030) bör planering för en minskad politisk organisation finnas med.

6.1.2 Förstärkt utveckling och implementering av AI

Sverigedemokraterna vill prioritera upp forskning och utveckling av AI i regionen. Idag sker regionens arbete med utveckling, forskning och implementering av AI inom olika verksamheter, med olika syften och i olika grad. Då arbetet är så spritt så är det svårt att följa och frågan är om vi inte många

gångar gör samma sak fast inom två olika verksamheter. AI har spått att bli den nya stora tekniska utvecklingen, likt internet en gång i tiden.

I och med det ska en utredning genomföras för att se om det är möjligt att förlägga hela regionens AI-arbete under ett paraply. Vi tror att det därigenom skulle bli möjligt att prioritera upp området och samtidigt synliggöra och tydliggöra de ekonomiska ramarna för oss politiker. Till exempel skulle Kompetenscentrum AI som idag är en del av Sahlgrenska Universitetssjukhus kunna arbeta bredare mot alla våra sjukhusförvaltningar på ett helt annat sätt. Inte bara inom hälso- och sjukvård är AI ett verktyg som utvecklas i snabb takt, även inom administrativa områden (till exempel personal, statistik, kommunikation med flera) växer AI nu fram.

Tills dess att utredningen är gjord vill vi öka stödet för Kompetenscentrum AI med 5 miljoner kronor, samt genom regionstyrelsen fördela 5 miljoner kronor till övrig AI verksamhet som bedrivs inom andra delar av vår organisation.

6.2 Fastigheter

6.2.1 Tomma fastigheter och lokaler

I VGR har vi stora ytor i våra fastigheter som står tomma och outnyttjade, detta är ett stort slöseri med regionens resurser. Enligt 2022 års uppgifter hade vi cirka 68 000 kvadratmeter tomställda lokaler inom sjukhusfastigheterna som vi inte använder. I och med den omfattande centraliseringen de styrande partierna med flera drivit igenom det senaste året så är sannolikheten stor att den siffran inte minskat.

Det finns fyra val för varje tom lokal; använda, sälja, riva eller hyra ut till extern intressent. Att inte göra något och fortsatt betala för något vi inte använder är ett slöseri med våra invånares skattemedel. Vi vill se en noggrann redovisning av våra tomma och outnyttjade lokaler där tjänstepersoner även ger rekommendation om agerande enligt de fyra valen.

6.2.2 Effektiv användning av våra ytor

Att lokaler och ytor som vi idag använder är väl anpassade efter de verksamheter som bedrivs är också viktigt för att få balans i vårt fastighetsbestånd och är i slutändan en gynnsam besparing. Yt-nyckeltal är ett effektivt och tydligt verktyg för att synliggöra hur våra ytor och lokaler nyttjas. Styrelsen för fastighet, stöd och service får därför i uppdrag att införa Yt-nyckeltal som praxis i arbetet med våra fastigheter och lokaler, både de vi äger och hyr, inom alla verksamhetsområden.

6.2.3 Underhåll befintliga fastigheter

Underhållsbehovet av VGR:s befintliga lokaler är kraftigt eftersatt och bör prioriteras upp. Under närmaste budgetperiod vill Sverigedemokraterna se en förskjutning av investeringsbudgetens medel för nyinvesteringar till reinvesteringar i syfte att minska risken att drabbas av onödiga och akuta underhållsbehov. Det är av stor vikt att vi är varsamma med det vi har och alltid överväger framtida behov vid beslut om investeringar.

Baserat på erfarenhet vet vi att löpande underhåll av vårt fastighetsbestånd, både ägda och hyrda, är bäst att bedriva i egen regi. Det är alltså något vi inte bör lägga ut på entreprenad. Flertalet gånger när vi återtagit fastighetsunderhåll från en extern part har det ofta funnits ett stort och kostsamt underhållsbehov. Det blir alltså bättre både sett till kvalitet och kostnad att låta underhåll av fastigheter ske internt.

6.2.4 Internhyra

I regionen är internhyran fastställd till att vara densamma för hela regionen, oavsett till exempel närliggande marknadsvärden samt geografiska utmaningar. Att ha samma hyra i Göteborg som i Åmål eller Gullspång innebär att landsbygden missgynnas med högre hyror än omkringliggande fastigheter, medan de större städerna med mer attraktiva lägen gynnas med lägre hyror än

omkringliggande fastigheter. Resursfördelningen skulle kunna bli mer rättvisande om vi kunde diversifiera hyrorna, antingen genom att lägga dem med de faktiska byggnadskostnaderna, alternativt gå efter prisindex på närliggande fastigheter. En översyn av internhyran måste göras snarast för att bättre gynna landsbygden som idag försummas jämfört med storstäderna.

6.3 Stöd- och servicefunktioner

Tre styrelser i regionen har särskilt utpekade ansvar inom området service. Styrelsen för Logistik, Styrelsen för Fastighet, Stöd och Service samt Styrelsen för Hälsan & stressmedicin.

6.3.1 Fastighet, stöd och service

Styrelsen för Fastighet, stöd och service ansvarar för VGR:s fastighetsförvaltning och lokalförsörjning samt att utveckla och säkerställa effektivt lokalutnyttjande inom regionen. Styrelsen med dess förvaltning ansvarar även för leverans av stöd- och servicetjänster åt nämnder, styrelser samt de aktiebolag där VGR äger mer än hälften av aktierna.

Regionen utvecklas och de ökade förväntningarna på verksamheterna, nya innovationer och möjligheter gör uppdragen komplexa och behoven som förvaltningen för fastighet, stöd och service åläggs blir allt tyngre och mer utmanande. Ytterligare uppdrag läggs till styrelsens allt eftersom den nya politiska organisationen färdigställs. Till exempel har de nyligen fått ta över uppdraget att omhänderta regionens sjukresor. Styrelsen och förvaltningen har många kvalitetshöjande och effektiviserande åtgärder att införa för att säkerställa att regionens behov uppnås på ett tillfredsställande sätt. Det finns mycket att vinna genom att till exempel införa yt-nyckeltal som praxis i den löpande verksamheten, samt att genomföra åtgärder för att minska regionens tomställda lokaler och fastigheter.

6.3.2 Logistik

Styrelsen för Logistik ansvarar för enhetlig, sammanhållen, hållbar och resurseffektiv logistik och försörjning av varor inom VGR. Styrelsen med dess förvaltning har det långsiktigt strategiska uppdraget att utveckla logistik- och varuförsörjning med tillhörande tjänster. Utvecklingen av ett regionalt optimerat sortiment sker i samråd med utförarstyrelser och regionstyrelsen. Samverkan mellan verksamheterna och förvaltningen för logistik är därför av stor vikt och både styrelsen och förvaltningen för logistik har en elementär ställning i frågan om beredskap i händelse av kris eller krig. Särskilt fokus måste läggas på att vår interna logistik och försörjning av material även fungerar i kris och krig. En hög beredskap måste planeras och möjliggöras. Styrelsen för logistik tillförs 10 miljoner kronor för att tillskapa ett beredskapslager.

Enligt styrelsen för logistik detaljbudget för 2024 gör styrelsen transfereringar av medel på ungefär två miljarder kronor. De agerar alltså mellanhand för medel och varje transferering tar upp både tid och egna medel. Här finns det potential för regionen att effektivisera, att tänka om och inte använda styrelsen för logistik som en mellanhand.

6.3.3 Styrelsen för Hälsan & stressmedicin

Styrelsen för Hälsan och stressmedicin är den politiska nämnden med ansvar för verksamheterna Hälsan och Arbetslivet samt Institutet för stressmedicin.

Hälsan och Arbetslivet är regionens interna företagshälsovård. De ska även stödja regionens verksamheter i deras arbete att uppnå arbetsmiljömålen samt personalpolitiska visioner. Institutet för stressmedicin är VGR:s kunskapscentrum inom stressområdet där forskning, behandling och utvecklingsarbete sker, samt vidareförmedling och utbildning om stress, hälsa och psykosocial arbetsmiljö.

Idag vet vi att en stor andel av regionens långtidssjukskrivna personal är sjukskrivna på grund av stress eller annan psykisk ohälsa som ofta är arbetsrelaterad. Därav bör regionen bli bättre på att

utnyttja och utveckla styrelsen samt dess förvaltning och verksamheter. Vi kan göra mycket mer internt förbättringsarbete genom bättre nyttjande. Vi som politiker måste vara bättre på att lyssna in och hörsamma vad dessa verksamheter behöver för att kunna sprida och utveckla sitt arbete.

Detta är ett mycket angeläget arbete och VGR måste säkerställa att styrelsen för hälsa och stressmedicin involveras i högre grad i regionövergripande arbete som rör arbetsmiljö för VGR:s medarbetare.

6.4 Inköp och upphandling

Sverigedemokraterna kommer verka för att en översyn av regionens upphandlingsförfarande genomförs under mandatperioden. Enligt Skattebetalarnas intresseorganisation (<https://skattebetalarna.se/>) går det på sikt att spara upp emot en åttondel av kostnaderna om vi agerar mer i enlighet med näringslivet. Genom att underlätta vid upphandlingsförfarandet och inte ha så högt ställda krav att endast stora resursstarka entreprenörer kan delta öppnar vi för att fler har möjlighet att lägga anbud och på så sätt ökar konkurrensen. Med ett större utbud som då uppstår kan även priserna bli lägre. Då VGR upphandlar för cirka 25 miljarder kronor per år borde det därför finnas stora resurser att spara. I 2025 års budgetförslag lägger vi därför in en modest effektivisering om 100 miljoner kronor i syfte att påbörja och belysa behovet av effektivare upphandling.

VGR kan med sina stora och flertalet resurser göra skillnad för många. Då det är Västra Götalands invånare, som genom sina skattemedel finansierar verksamheten, så bör regionen gynna verksamheter och produktion som sker inom regionens gränser i största möjliga mån.

Regionens inköpsprocess är så kallat verksamhetsstyrd vilket innebär att behov och krav definieras av verksamheten samt att inköpsstrategier tas fram i ett nära samarbete med representanter från verksamheten och inköpsfunktionerna.

Regionen har en riktlinje för inköp (dnr: RS 2021–01977), där det beskrivs fem fokusområden för inköp:

1. Upphandling som strategiskt verktyg
2. Hållbar leverantörsmarknad
3. Främja utveckling och innovation
4. Ansvarsfull upphandling
5. Förebyggande arbete och uppföljning

Tillsammans med ovan nämnt finns potential för att utveckla våra inköpsstrategier till att i högre utsträckning främja producenter och varor med regionanknytning.

6.5 Säkerhet och beredskap

Säkerhetsläget i regionen, Sverige och världen förändras och nya typer av hot uppstår. Vi har idag ett krig i vårt närområde (Ukraina) och cyberattacker sker dagligen mot viktig samhällsverksamhet överallt i världen. VGR:s verksamhet är en del av Sveriges totalförsvaret, tillsammans med andra samhällsaktörer ska regionen säkerställa att de viktigaste samhällsfunktionerna upprätthålls i fredstid och vid krigsfara eller krig.

Krisberedskap i VGR följer Lag (2006:544) som föreskriver kommuner och landsting att upprätthålla beredskap för extraordinära händelser. Inte minst kräver detta planering inför olika scenarion men även förberedelser som krislager, "backup-system" (reservsystem) om befintliga avgörande system eller infrastruktur slås ut. Det har under den senaste tiden kommit allt fler direktiv från staten angående säkerhet och krisberedskap. Inom många av dessa direktiv ligger vi i framkant med

förberedelser och upprättande av handlingsplaner, dock finns det fortfarande en avsaknad av övning. Utan övning kan det många gånger vara svårt att hitta svagheter i systemen som upprättas.

Utöver den förhöjda beredskap för kris och krig som inletts i hela Sverige finns det nu ytterligare uppdrag och krav att möta till följd av inträdet i NATO. Det finns ännu inte tydligt beskrivet vad av de olika uppdragen och kraven som just regionen ska utföra och betala för. Vi måste ta höjd för att det kan komma att bli en del utgifter även för oss som region och vi måste ta vårt ansvar i Sveriges totala beredskap. VGR är en del av Sverige, vår nation, och vi ska självklart bistå med de medel vi kan för att skapa trygghet och beredskap.

Regionen hanterar inte bara många känsliga personuppgifter, vi hanterar även mängder av avgörande information. Cyberhot och cyberattacker blir allt vanligare och det sker dagligen flera attack- och intrångsförsök mot våra och andras verksamheter (till exempel upphandlad verksamhet). IT och annan digital miljö behöver ständigt bättras och stärkas i sitt skydd och motståndskraft. Politiken måste vara medveten och villig att investera i ytterligare åtgärder för att stärka skydd mot cyberattacker.

Alla i samhället måste vara bättre förberedda för kris, katastrof och krig. Här är det ingen som "står ensam stark", endast tillsammans är vi starka och kan skapa motståndskraft. Därför är samverkan och gemensamma krafttag av största vikt.

6.6 IT och digitalisering

Sverige och regionen är just nu inne i en stark digitaliseringsperiod. Nya digitala metoder och verktyg tas fram för att underlätta medarbetarens arbete och befolkningens involvering och engagemang. Särskilt stor digitaliseringsprocess sker inom vår hälso- och sjukvård. Oavsett var digitaliseringen sker så är det viktigt att ha i åtanke att digitaliseringen är ett verktyg och inte ett mål i sig.

Det finns fortsatt en andel i befolkningen som inte är digitaliserade. Dessa måste vi ta hänsyn till och fortsatt erbjuda tjänster på ett mer analogt sätt, till exempel genom telefonsamtal, fysisk post och fysiska möten.

Under arbetet med att digitalisera verksamheterna är det nödvändigt att även AI) inkluderas. Det finns stora vinster med teknik som finns tillgänglig och som skulle kunna implementeras inom exempelvis administrativa områden. VGR bör även sätta upp riktmärken och i större utsträckning jämföra ("benchmark") med länder där arbetet inom AI har kommit längre, såsom England och USA.

6.7 Ekonomi samt mål och uppdrag för VGR ledningsfunktioner

Vissa verksamheter av VGR:s ledningsfunktioner behöver ökat stöd för till exempel krisberedskap, medan andra verksamheter behöver både effektivisering samt minskade medel. Krisberedskapen måste stärkas och medel måste läggas på gemensamma övningar tillsammans med till exempel kommuner, räddningstjänst samt andra offentliga myndigheter. Minskade medel riktar sig främst till att minska slöseri och öka effektivisering av till exempel administration och fastigheter.

6.7.1 Kortsiktiga mål och uppdrag

- Regionstyrelsen och dess förvaltning måste bättre och snabbare omhänderta kritik och synpunkter från revisionen.
- Diversifiera internhyrorna med syfte att skapa incitament för etablering på till exempel landsbygd.

- Säkerställ att Styrelsen för Hälsan och stressmedicin och dess förvaltningar involveras i större utsträckning i regionens verksamheter med syfte att skapa en bättre arbetsmiljö och lägre sjuktalet för våra medarbetare.
- Påskynda Västra Götalandsregionens arbete för beredskap i kris och krig.

6.7.2 Långsiktiga mål och uppdrag

- Skapa en effektivitetsberedning under Regionstyrelsen.
- Skapa en effektiviseringspremie som delas ut årligen till arbetslag/verksamhet som utmärker sig och hjälper regionen effektivisera sina verksamheter.
- Se över den befintliga politiska organisationen med syfte att minska omfånget, kvalitetssäkra styrningen och effektivisera med mål om införande under mandatperioden 2026–2030.
- Underhåll av lokaler och fastigheter (både regionägda och hyrda) ska ske i egen regi.
- Gynna verksamheter och produktion som sker inom regionens gränser i större utsträckning vid inköp och upphandling.

6.7.3 Uppräknig och Effektivisering

Tabell 11. Indexuppräknig och Effektiviseringsgrad – VGR Ledningsfunktioner

År	Indexuppräknig	Effektiviseringsgrad
2024	1,9 %	-1 %
2025	1,5 %	-1 %
2026	3,3 %	-1 %

Tabell 11. Indexuppräknig utgår ifrån SKR:s rekommendationer justerat för VGRs(2024-05-02 kompletterande planeringsunderlag 3) centraliserade modell för beräkning av pensioner. Effektiviseringsgraden tydliggörs för förvaltningarna och innebär en effektiviseringsförväntan om -1% per år.

- Ökat regionbidrag till Styrelsen för Fastighet, stöd och service (höjd ram)
- Ökat regionbidrag till Styrelsen för logistik (höjd ram)

6.7.4 Särskilda satsningar

- 10 mnkr, styrelsen för logistik, beredskapslager.
- 10 mnkr, regionstyrelsen, prioritet AI.

423 mnkr, omfördelas från regionstyrelsen till styrelsen för fastighet, stöd och service för kostnaden för sjukresor

- Regionstyrelsen får i uppdrag att utreda möjligheten att skapa ett regiongemensamt AI-centrum där all forskning, utveckling och implementering av AI sker.
- Förvaltningen för fastighet, stöd och service får i uppdrag att granska tomställda lokaler och fastigheter med syfte att besluta om att antingen använda, sälja, riva eller hyra ut lokalen/fastigheten för att minska antalet tomställda lokaler.
- Förvaltningen för fastighet, stöd och service får i uppdrag att införa Yt-nyckeltal som praxis i arbetet med våra fastigheter och lokaler, både de vi äger och hyr, inom alla verksamhetsområden.
- Förvaltningen för fastighet, stöd och service får i uppdrag att genomföra en kvalitetsanalys av regionens sjukresor med mål om redovisning senast februari 2026.

- Förvaltningen för logistik får i uppdrag att lägga särskilt fokus på att vår interna logistik och försörjning av material kan upprätthållas i kris och krig.
- Regionstyrelsen får i uppdrag att säkerställa övningstillfällen inom krisberedskap för regionens avgörande verksamheter med utförande senast under 2025.
- Regionstyrelsen får i särskilt uppdrag att möjliggöra ett övningstillfälle för krisledningsnämnden senast under 2025.
- Medel till regionstyrelsen minskar med 378 miljoner kronor då uppdraget för sjukresor överförs till styrelsen för fastighet, stöd och service.

7 Västra Götalandsregionens medarbetare

VGR behöver vara en attraktiv arbetsgivare för att kunna rekrytera och behålla medarbetare långsiktigt. Som arbetsgivare har VGR satt ett högt mål som uttrycks i ambitionen att uppfattas som Sveriges bästa offentliga arbetsgivare 2027 och är gemensamt för hela koncernen.

Mätningar visar på att VGR idag har omfattande arbete kvar att göra för att nå målet att bli Sveriges bästa offentliga arbetsgivare. Analyserna från avgångsenkäten visar dessutom att den organisatoriska arbetsmiljön är den mest genomgående orsaken till avgångarna bland medarbetare i VGR. Två tredjedelar av yrkesgrupperna rankar den organisatoriska arbetsmiljön som det främsta skälet till att de väljer att avsluta sin anställning. VGR behöver därför arbeta mer fokuserat på att behålla medarbetare och utreda förbättringsmöjligheter i den organisatoriska arbetsmiljön tillsammans med medarbetarna.

7.1 Övergripande arbete och inriktning

Enligt den nuvarande medarbetarpolicyn samt handlingsplan för att VGR ska bli Sveriges bästa offentliga arbetsgivare (RS 2019–08510), ställer vi krav på oss som arbetsgivare att säkerställa en god hälsa och arbetsmiljö för vår personal samt en hög kompetensförsörjning. Även mål om att VGR ska vara en jämlik och inkluderande arbetsplats tas upp utöver lönepolitiken.

7.1.1 Värna den svenska modellen

Sverigedemokraterna försvarar grunderna i den svenska modellen, där arbetsmarknadens parter genom förhandlingar gör upp om lönenivåer och andra centrala villkor. Därför är vi kritiska till lönesatsningar som sker genom politiska initiativ i regionfullmäktige eller regionstyrelsen. Självklart ska politiken direkt kunna gå in och skjuta till ytterligare medel för till exempel höjda löner eller andra ekonomiska incitament vid behov. Det kan till exempel innebära engångssummor för den som tar ut sin semester senare i avgörande verksamhet under sommarmånaderna om behov föreligger. Eller höjda löner för förbättrad rekryteringsförmåga när en yrkesgrupp eller arbetsplats förlorar medarbetare till konkurrerande arbetsgivare på grund av lönenivån. Det är av värde att vi politiker inte går in och stör avtalsrörelsen i en högre utsträckning.

7.1.2 Värna befintlig personal

Att värna om befintlig personal är inte bara socialt hållbart utan ger även en ekonomisk vinst. Om regionen på riktigt ska kunna uppnå målet om att bli Sveriges bästa arbetsgivare krävs att vi arbetar mot ett mål, att värna och behålla befintlig personal. Genom detta behåller du även kompetens och får färre kostnader kopplade till avgångar och nyanställningar.

7.1.3 Kompetensförsörjning och utveckling på arbetsplatsen

Det är nödvändigt att kunna erbjuda vidareutbildning under arbetstid samt att den som vidareutbildar sig och sedan kommer tillbaka efter studierna inte hamnar på en lägre lönenivå än tidigare anställning. Det berör till exempel när en sjuksköterska väljer att vidareutbilda sig till barnmorska.

Att utbilda personal ska ses som en positiv investering. Genom att investera i befintlig personal kan det på sikt skapa en god ekonomi. En ekonomiskt hållbar situation skapas genom att anställda vill stanna kvar i verksamheten, känner sig trygga och trivs. Vilket i sin tur genererar patienttrygghet när du som patient kan få kontinuerlig vårdkontakt vilket i sin tur ökar vårdkvaliteten och minskar risken för patientskador.

Trygga kompetensförsörjningen

VGR måste säkra utbildning inom de områden där det idag råder kompetensbrist. Samtidigt ska regionen ge medarbetaren som kompetensutvecklar sig en adekvat löneutveckling. I bristyrken, som regionen har svårt att rekrytera nya medarbetare till, ska vi införa en modell med erbjudande om succesiv avskrivning av studielån så länge medarbetaren stannar kvar på arbetsplatsen.

Ledarskapsutveckling och chefer

För att få en effektiv organisation som är villig till förändring krävs det att VGR har chefer med goda ledaregenskaper. Chefer i VGR ska ha rätt kompetens, personlig fallenhet och ett bra stöd för att kunna utföra sitt arbete. Regionen måste skapa goda förutsättningar för chefer och ledare, bland annat genom chefsutbildning, stöd av seniora chefer, löpande kompetensutveckling, samt rätt befogenheter och resurser.

7.2 Prioriterade mål och fokusområden

7.2.1 Hälsa och arbetsmiljö

Sjukfrånvaron behöver omhändertas

Sjukfrånvaron bland VGR:s medarbetare är procentuellt sett en av de högsta i landet jämfört med övriga regioner. Vi är långt ifrån våra måltal och enligt statistiken för 2023 var en övervägande andel av de långtidssjukskrivna borta från arbetet på grund av stressrelaterad ohälsa (statistik från Hälsan och arbetslivet).

Tabell 12. Sjukfrånvaro (%) efter ålder och kön, alla personalgrupper i våra förvaltningar (ej bolag). Endast månadsavlönade ingår, dvs inga timavlönade

	kvinna	man	Totalt
alla åldersgrupper	9,5	5,3	8,6
20-29 år	8,9	5,6	8,2
30-39 år	8,6	5,0	7,7
40-49 år	9,3	4,6	8,2
50-59 år	10,0	5,7	9,2
60-	10,5	6,5	9,7

Tabell 12. Statistiken hittar du på VGR:s statistikdatabas

Vi kan tydligt dra slutsatsen att kvinnor och de som är 50 år eller mer är särskilt drabbade av sjukdom. Detta ska också sättas i relation till att undersköterskor i regionen till största delen är kvinnor, vilket är ett så kallat tungt yrke, både fysiskt och psykiskt. Bland exemplet undersköterskor anställda i regionen kan vi se att ungefär 85 procent är kvinnor.

Vi måste göra satsningar på att stärka våra medarbetares hälsa, särskilt då vi vet att både arbetsbelastning och stress är högt förekommande inom många av våra verksamheter. Mycket tyder

på ineffektivitet och organisatoriska brister på våra arbetsplatser samt bristande styrning från både politiker och chefer vilket kan skapa en osäkerhet och instabilitet.

Personalutskottets förvaltning ska ta fram konkreta förslag på möjliga förbättringar för regionens medarbetare i syfte att minska både antalet sjukskrivningar och antalet dagar för sjukskrivning.

Kvinnors hälsa

Som tabellen visar ovan bör kvinnors hälsa uppvärderas och pågående insatser bör tydliggöras. Till exempel vet vi att många kvinnor mår dåligt under klimakteriet och allt fler arbetsplatser, både offentliga och privata gör insatser för att deras anställda ska må bättre under denna övergångstid i livet. Även regionen kan göra satsningar här, till exempel erbjuda kvinnliga medarbetare utbildning för bättre kännedom om klimakteriet och dess symptom. Även se över flexibla individuella lösningar när det är möjligt, som att arbeta hemifrån, bättre luftkonditionering på arbetsplatsen eller flexibel arbetstid.

Trygghet på arbetsplatsen

Alla i regionen ska ha en arbetsplats fri från våld och hot. Idag finns det emellertid ytterligare arbete att göra för att förstärka tryggheten för våra medarbetare. Till exempel förekommer det våld och hot på akutmottagningarna. Det har rapporterats om kriminella uppgörelser i samband med besök på akuten. Trygghetsåtgärder kan till exempel innebära att kunna låsa dörrar för att förhindra tillträde av obehöriga. En målsättning bör vara att ge all personal på riskutsatta arbetsplatser möjlighet att erhålla ett eget personlarm samt vi bör lägga pengar på till exempel väktare vid behov. En annan arbetsplats med högre statistik för våld och hot är psykiatrivksamheten. Här behöver regionen noga ta fram verkliga handlingsplaner verktyg för olika scenarier när våld och hot kan uppstå.

Det är viktigt att alla chefer informerar och påminner om systemen för rapportering vid våld och hot för att vi alla ska kunna få en sanningsenlig bild av vår verksamhet och kunna sätta in stödjande insatser.

Arbetsmiljö och personalens trivsel

Det systematiska arbetsmiljöarbetet ska fungera väl för såväl medarbetare som ledning. För att säkerställa en personal med god hälsa, både fysisk och psykisk behöver regionen genomföra en bred arbetsmiljöåtgärder. Till exempel inom schemaläggning, friskvård och medarbetarens delaktighet i verksamhetsplaneringen.

Regionen kan bland annat möjliggöra distansarbete hemifrån i större utsträckning idag. Under pandemin har många företag och organisationer funnit att personalen mår bättre av möjligheten att arbeta hemifrån i den mån det är möjligt. Att vara flexibel som arbetsgivare och anpassa sig till medarbetarens styrka, förmåga och vilja kan ge goda effekter för våra medarbetares hälsa på arbetsplatsen.

7.2.2 Nedtrappning arbete - bibehållen lön

I syfte att behålla medarbetare som annars skulle gått i pension och kunna ta vara på deras kompetens bör regionen se över om ett system där personal i bristyrken, vid exempelvis från 64 års ålder, kan börja växla ner sin arbetstid med bibehållen lön. Introduktion av nya medarbetare är i sig en kostsam process. Att vi dessutom har brist inom vissa yrken bör göra en sådan här modell attraktiv, både ur personalens och regionens perspektiv. Ett annat exempel på nedtrappning i tid för den som besitter särskild kompetens är nedtrappning i tid med nedtrappning i lön men med 100 % pensionsavsättning.

Regionen måste vara kreativ och därför föreslår vi att man utreder och gör en kostnadsanalys i hur vi får personal i bristyrken som är nära pension att stanna kvar längre i vår verksamhet.

7.2.3 Bemanningsföretag och hyrläkare

Ett långsiktigt mål för VGR måste vara att minska bemanningsföretagen och den så kallade hyrpersonalen i hälso- och sjukvården. En åtgärd som kan fungera vore att inrätta en regionövergripande bemanningspool utöver sjukhusförvaltningarnas egna bemanningspooler.

7.2.4 Språkrav

Det är av största vikt att patienter förstår och blir förstådda vid kontakt med vården. Inom legitimationsyrken finns ett nationellt språkrav på C1 enligt europeisk skala. Men i Sverige finns det inte ett nationellt test för denna nivå, vilket gör att språkkunskaperna ibland blir bristfälliga även för dessa yrkesgrupper.

Inom övriga yrkesgrupper finns idag inget särskilt språkrav. Därför är det grundläggande att regionen säkerställer att språknivån är på en acceptabel nivå. Det gäller både för redan anställda och vid nyanställningar. Vårdpersonal som har kontakt med patienter får inte vara ett integrationsprojekt utan ska tillgodose patienternas behov. Här ser vi att man kan särskilja kraven, en undersköterska har krav på genomgången gymnasiekurs (SAS 3) medan ett vårdbiträde inte har det kravet och då skulle SAS G vara ett rimligt språkrav. För redan befintlig personal är testning på relevant nivå viktigt för att kunna hjälpa dem att erhålla adekvat språkkunskap.

7.3 Ekonomi samt mål och uppdrag för VGR:s medarbetarpolitik

7.3.1 Kortsiktiga mål och uppdrag

- Värna befintlig personal för att hålla kvar kompetens.
- Regionen måste skapa goda förutsättningar för chefer och ledare att kompetensutvecklas genom till exempel utbildning och mentorsprogram.
- Regionen ska genomföra ytterligare satsningar för att personal och besökare ska vara trygga på våra arbetsplatser.
- Regionens verksamheter ska kunna visa medarbetare uppskattning genom till exempel jultallrik, fika vid särskilda händelser och så vidare.
- Minska nyttjandet av hyrpersonal och bemanningsföretag i hälso- och sjukvården

7.3.2 Långsiktiga mål och uppdrag

- Värna den svenska modellen.
- Erbjud personal vidareutbildning under arbetstid för att täcka behov av bristyrken, till exempel vid medicinska specialiseringar som det råder behov av på arbetsmarknaden.
- Erbjud succesiv avskrivning av studielån så länge medarbetaren stannar kvar på arbetsplatsen inom yrkeskompetenser där det råder brist på arbetsmarknaden.

7.3.3 Uppräkning och effektivisering

Tabell 13. Indexuppräkning och Effektiviseringsgrad – VGR Ledningsfunktioner

År	Indexuppräkning	Effektiviseringsgrad
2024	1,9 %	-1 %
2025	1,5 %	-1 %
2026	3,3 %	-1 %

Tabell 13. Indexuppräkning utgår ifrån SKR:s rekommendationer justerat för VGRs(2024-05-02 kompletterande planeringsunderlag 3) centraliserade modell för beräkning av pensioner. Effektiviseringsgraden tydliggörs för förvaltningarna och innebär en effektiviseringsförväntan om -1% per år.

7.3.4 Särskilda satsningar

- 60 mnkr, personalutskottet, för att hantera den återstående satsningen på konkurrenskraftiga löner.

7.3.5 Särskilda uppdrag

- Personalutskottets förvaltning får i uppdrag att ta fram konkreta förslag på förbättringar och insatser för regionens medarbetare i syfte att minska både antalet sjukskrivna och antalet sjukdagar.
- Styrelsen för Hälsan och Stressmedicin får i uppgift ta fram en handlingsplan för hur regionen bättre kan bistå sina kvinnliga medarbetare inför och under klimakteriet.
- Personalutskottet ska utreda och ta fram en modell för hur regionen kan få personal i bristyrken som är nära pension att stanna kvar längre i verksamheten.
- Varje arbetsgivare i regionen ska ställa språkrav vid nyrekrytering och ge möjlighet till språkutbildning för redan anställd personal som inte når upp till målen i enlighet med stycke 7.2.4.

8 Västra Götalandsregionens ekonomi

VGR har haft goda ekonomiska resultat de senaste åren till stor del på grund av statliga stöd under pandemiåren och flyktingkrisen. Det gav oss en förbättrad finansiell kapacitet och möjliggjorde underbalansering av budgeten 2023 och 2024. Behovet av underbalansering var delvis tvunget till följd av den tillfälliga och mycket kraftiga ökningen av pensionskostnaderna. Under 2025 så är ambitionen däremot, nu när pensionskostnaderna minskat drastiskt, att regionen från och med 2025 ska återgå till den ordinarie ekonomiska förvaltningen med positiva ekonomiska resultat och en fortsatt förbättrad soliditet.

8.1 Resultatutjämningsreserven (RUR) → Resultatreserv (RER)

Sedan 1 januari 2024 ska resultatutjämningsreserven, RUR, avvecklas senast 2033. I stället har det skapats ett nytt verktyg för kommuner och regioner, Resultatreserv, RER. RER ska precis som dess föregångare RUR användas i syfte att reservera medel för att uppnå en god ekonomisk hushållning. Under 2024 har vi 165 miljoner kronor i RUR:en, och vi kan alltså inte tillföra ytterligare medel dit men vi kan ta ut vid behov enligt gällande regelverk. Att reservera kapital när det är goda ekonomiska tider är att ta ansvar. Sverigedemokraterna anser att regionen alltid bör långsiktig och hållbar ekonomisk planering, dessutom bör goda resultat prioriteras till dess att en resultatreserv i syfte att utjämna konjunktursvackorna är utarbetad. RER får, till skillnad från RUR, uppgå till högst 5 procent av summan av skatter samt generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning., men den nya reserven är flexiblare då den släpper kopplingen till konjunkturen. I propositionen från regeringen framfördes det att resultatreserven bör kunna bidra till en ökad flexibilitet i användningen av sparade medel jämfört med idag.

Reservering av medel till resultatreserven kan göras tidigast i bokslutet/årsredovisningen för 2024.

8.2 Ekonomisk utblick

De senaste åren har varit tuffa tider för regioner, både sett till vårddyngd under pandemin och ekonomin. Pandemin hade, åtminstone kortsiktigt, negativa ekonomiska effekter för många länder, likaså den efterföljande inflationsökningen med tillhörande hantering i form av räntehöjningar. Den

tilltagande osäkerheten i Europa där kriget i Ukraina har stört tillgången på många varor och tvingat många länder att prioritera resurser till ökade försvarsanslag bidrar till en svårbedömd framtid.

De ekonomiska förutsättningarna för VGR kommande treårsperiod ser dock bättre ut än på länge. Samtidigt som vi preliminärt kan se goda resultat för regionen som helhet har många av våra verksamheter rullande underskott som nu ska omhändertas med start under 2025. Därtill har sjukhusen underliggande resultat som kommer innebära stora underskott om de inte lyckas med sina sparpaket, något som hittills gått trögt.

Enligt SKR:s ekonomirapport ([Ekonomirapporten | SKR](#)) som kom i början på maj 2024 konstateras det att regionerna gemensamt hade ett underskott på 12 miljarder kronor. En anledning till att underskotten under 2023 inte blev större är att vi under lång tid hade en hög ökning av skatteunderlaget, vilket är tack vare att många arbetsgivare var uthålliga och behöll arbetskraft så länge det gick. Framåt kommer vi däremot se en betydligt långsammare ökning av skatteunderlaget och fortsatt hög kostnadsnivå på varor och tjänster.

Under den kommande planperioden (2026-2027) prognostiseras en ökad tillväxt men, därefter hägrar en negativ demografisk förändring. Antalet barn och unga beräknas minska med 200 000 fram till 2033. En åldrande befolkning skapar nya utmaningar som bör tas i beaktande så vi står väl förberedda i framtiden när vi börjar se resultaten av den demografiska förändringen. För kommuner kan det innebära att investeringar skiftas från förskoleplatser till äldreboenden och i regionerna måste vi lägga större resurser på äldre multisjuka (geriatriska) patienter och eventuell kompetensbrist inom vissa avgörande yrken.

Befolkningsökningen i Västra Götaland förväntas växa till knappt 1 840 000 invånare år 2030. År 2023 var befolkningen cirka 1 770 000, vilket innebär att vi fram till 2030 ökar med ungefär fyra procent till 2030. Den största delen av ökningen fram till 2030 prognostiseras att ske inom de närmsta åren för att sedan avta i takt. Befolkningsökningen förväntas till största del bestå av ett positivt flyttnetto, vilket i sin tur beror på att invandringen beräknas vara större än utvandringen även framöver. Därför ges Hälso- och sjukvården 260 miljoner kronor 2024 och 290 miljoner kronor 2025 för att täcka kommande befolkningsökning.

PO-påläggen (personalomkostnadspålägg) minskar från 49,44 procent (2024 års nivå) till 47,12 procent för 2025. Vi har nu med det nya pensionssystemet som de senaste två åren givit vår region mycket höga pensionskostnader kommit över ”kostandspuckeln” men kommer fortsatt under 2025 ha något förhöjda pensionskostnader mot 2022. Prisindex visar samtidigt att kostnader för varor och materiell inte kommer sjunka utan ligga kvar på en högre nivå. Pandemin och den ekonomiska krisen samt omvärldsläget har helt enkelt givit oss ett nytt normalläge och Sverigedemokraterna kommer fortsatt kämpa för en ny prioritering av regionens medel, där sjukvård och andra avgörande kärnuppdrag står i främsta rummet. Likt tidigare budgetförslag så kommer Sverigedemokraterna kompensera sjukhusförvaltningarna för de ökade personalomkostnaderna även 2025 till att ligga på 2022 års nivå.

8.3 Skatteintäkter och statsbidrag

I reala termer växer skatteunderlaget med cirka en procent per år 2023–2027, vilket kan jämföras med de senaste tio årens genomsnitt på 1,7 procent (källa: SKR). Trots den nominella tillväxten urholkas alltså köpkraften kraftigt på grund av prisökningar.

Utöver generella statsbidrag och kommunalekonomiskt utjämningsbidrag beslutar staten om generella och riktade statsbidrag. För 2024 tillsköt staten stora statsbidrag till regionerna för att minska de stora tillfälliga underskotten och därmed ge regionerna förutsättningar att slippa säga upp personal på till exempel sjukhusen.

De riktade statsbidragen kräver ofta en omfattande administration både av mottagande verksamhet och av Koncernkontoret för att uppfylla villkor och återredovisa de krav som ställs i överenskommelserna. Både regioner och SKR har lämnat önskemål till staten om färre riktade statsbidrag, långsiktighet och förenklad administration. De riktade statsbidragen är samtidigt en viktig del av regionens finansiering. Sverigedemokraterna arbetar aktivt för att minska de riktade statsbidragen eftersom dessa kan skapa obalans i systemet, både i tid och syfte. De riskerar även att slå väldigt olika mellan regioner då de ofta har olika förutsättningar och därmed olika behov. Det pågår för närvarande många utredningar för att göra en översyn av formerna för statens styrning av sektorn. Produktivitetskommissionen presenterade i april förslag på förändringar i statens styrning med mål om ökad produktivitet i kommuner och regioner. Mycket i förslaget handlade om att ge långsiktiga och stabila förutsättningar för välfärden att utvecklas (källa: SKR:s Ekonomirapport maj 2024).

8.4 Kapitalförvaltning

Under 2022 var avkastningen av VGR:s finansiella tillgångar negativ. Pensionsportföljen backade med -11,7 procent vilket innebär en realiserad förlust på -1 290 mnkr.

Ett viktat jämförelseindex landade i stället på -10 procent. En av anledningarna till att VGR gjorde ett sämre resultat är hur finanspolicyn är utformad och vad som prioriteras vid placeringar. Hållbara bolag anges här som en av anledningarna till det sämre resultatet. Sverigedemokraterna menar att VGR:s placeringar inte i för stor utsträckning bör avvika från ett viktat jämförelseindex. Därför bör finanspolicyn revideras för att minska riskerna med placeringar som är politiskt motiverade, i stället för ekonomiskt. Hade utvecklingen följt jämförelseindexet hade förlusten 2022 blivit ungefär 200 mnkr lägre.

Under 2023 låg avkastningarna från placeringarna i linje med viktat jämförelseindex.

8.5 Verksamheternas ekonomiska situation och prioriterade utmaningar

Enligt jämförelse mot övriga regioner i Sverige lägger vi mindre resurser per invånare på sjukvård samtidigt som vi är en av de regioner som lägger mest per invånare på både regional utveckling, kollektivtrafik och kultur. 2012 tangerade vi nästan den genomsnittliga nettokostnaden för hälso- och sjukvård (inklusive läkemedel) per invånare men därefter har vinnande budgetar succesivt prioriterat färre resurser till Hälso- och sjukvården varje år. Dessa resurser har i stället lagts på Regional utveckling som en politisk prioritering. Sverigedemokraterna menar att nu är det dags att prioritera om och prioritera rätt. Det innebär att vi vill se en växling, där vi omfördelar resurser från övriga verksamheter till förmån för regionens sjukvårdsuppdrag.

Verksamheterna måste få långsiktiga ekonomiska förhållningsregler. Sverigedemokraterna kommer att tilldela verksamheterna ramanslag för de uppdrag som dessa förväntas utföra. Inom dessa ramar kommer prioriteringar för nya uppdrag och tillhörande resurser ligga samt motsvarande vid nedprioriterade uppdrag eller ambitionssänkningar som får lägre anslag.

Till dessa ramanslag kommer en årlig indexuppräknning som följer SKR:s prognos för LPIK ske för VGR:s egen verksamhet. Att ge samma uppdrag som tidigare år utan att räkna upp LPIK med prognostiserat belopp innebär annars att förvaltningarna förväntas utföra samma uppdrag men med färre resurser. Det kan liknas vid ett dolt påbud om effektivisering utan att det uttalas till verksamheten.

För att tydliggöra Sverigedemokraternas långsiktiga förväntningar på förvaltningarna kommer vi konsekvent att ha med ett effektiviseringsbeting som på sikt kommer att ligga på 1,0 procent årligen.

För Hälso-och sjukvården lägger vi en något lägre ambition för 2025 med tanke på de rådande underskotten men med en långsiktig nivå på 1 procent. Med införandet av en effektiviseringsberedning hoppas vi att en kultur som inarbetar effektivitet där effektivisering inte likställs med besparing utan i stället naturligt implementeras i det löpande arbetet. Effektivisering som verktyg bör inte användas godtyckligt som budgetregulator när det råder kristider utan ses som en naturlig del för omställning och nya sätt att tänka och arbeta.

Tydlighet från politiken som tidigt visar de ekonomiska förutsättningarna och prioriteringarna borgar för en trygghet och stabilitet i verksamheterna. Regionen ska vara förutsägbar och inte komma med snabba svängningar och stressade beslut i perioder av tillfällig ekonomisk instabilitet och osäkerhet.

8.5.1 Hälso- och sjukvård

Hälso- och sjukvårdens kostnader per invånare har tydligt halkat efter de övriga regionerna i riket (se figur 2, sidan 10). Vi kan se en liten ökning av nettokostnaden per invånare 2022 jämfört med 2021 vilket gjort att vi kommit närmre riksnittet. Vi har gått från att ligga drygt 2 000 kronor lägre än riksnittet 2021 till drygt 1 500 kronor från riksnittet 2022. Mellan 2021 och 2022 ökar riksnittet med drygt 1300 kronor. VGR ligger fortsatt lägst av alla regioner, vi ligger ungefär 800 kronor från den som är närmst i tabellen (Region Halland) och drygt 5 000 kronor ifrån Region Västernorrland som lägger mest per invånare (bortsett från Region Gotland) Detta får bland annat till följd att vi har svårt att klara de lagstadgade krav som ställs på oss från regeringen. Sverigedemokraterna vill prioritera kärnuppgiften och särskilt de uppdrag som handlar om människors hälsa och liv.

8.5.2 Regional utveckling

Totalt spenderar VGR näst mest pengar per invånare på regional utveckling. Drygt 1 000 kr mer än snittet bland regionerna i Sverige. Här menar Sverigedemokraterna att vi kan göra rejäla omprioritering genom att dra ner på ambitioner och resurser inom området regional utveckling för att nå målet om en bättre finansierad hälso- och sjukvård.

8.5.3 Kollektivtrafik

Kollektivtrafiken måste i större utsträckning bära sina kostnader genom ökade intäkter. Målbilden för självfinansieringsgraden kortsiktigt är 50 procent med ambition om 55 procent på längre sikt. Med en långsiktig plan för finansiering av kollektivtrafiken kan vi förhindra ett ständigt behov av ökade regionbidrag och i stället prioritera kärnverksamheterna.

8.5.4 Kultur

VGR lägger mest resurser per invånare på kultur jämfört med övriga regioner i Sverige. Självklart är vi måna om de bolag regionen äger, men i övrigt måste vi minska ambitionsnivån. Vi behöver öka självfinansieringsgraden och prioritera bättre för att succesivt minska regionbidragen till kultursektorn.

8.6 Fördelning av regionbidrag och satsningar under perioden

Fördelningen av regionbidrag och satsningar under perioden återfinns under vardera kapitel per verksamhet.

8.6.1 Tabellverk Regionbidrag

	Budget 2024	Budget 2025	Plan 2026	Plan 2027
	Regionbidrag	Regionbidrag	Regionbidrag	Regionbidrag
Hälso- & sjukvård	49 941,6	53 051,8	53 673,8	55 140,0
Strategisk SN	75,0	148,8	149,5	153,0
Operativ SN	49 727,7	52 762,9	53 383,4	54 842,9
Delregionala nämnderna	138,9	140,2	140,9	144,1
DRN N:a	25,7	26,0	26,1	26,7
DRN S:a	20,6	20,8	20,9	21,4
DRN Ö:a	17,2	17,3	17,4	17,8
DRN V:a	21,5	21,7	21,8	22,3
DRN Gbg	53,9	54,4	54,7	55,9
Regional utveckling	8 499,1	8 336,8	8 474,2	8 765,7
Miljö- och regionutvecklingsnämnden	977,2	918,4	860,5	807,2
Kulturnämnden	1 165,4	1 096,3	1 065,6	1 053,7
Infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden	6 356,6	6 322,1	6 548,1	6 904,9
Serviceverksamheter	741,3	1 149,7	1 058,1	1 055,9
Styrelsen för fastighet, stöd och service	661,2	1 058,9	971,8	972,6
Styrelsen för logistik	58,7	69,2	64,6	61,1
Nämnd Hälsan & stressmedicin	21,4	21,6	21,7	22,2
Regiongemensamt	11 173,2	7 013,2	5 895,2	6 596,5
Regionfullmäktige	96,2	97,1	97,6	99,8
Regionstyrelsen	4 488,4	4 002,3	4 022,3	4 114,9
Regionstyrelsen	3 138,3	2 580,0	2 592,9	2 652,6
Personalutskottet	1 335,3	1 407,3	1 414,4	1 446,9
Hållbarhetsutskottet	14,8	15,0	15,0	15,4
Revisorskollegiet	27,4	27,7	27,8	28,4
Patientnämnderna	27,9	28,1	28,2	28,9
Arkivnämnden				
Koncernbanken	-302,1	-302,1	-302,1	-302,1
Moderförvaltningen	6 835,4	3 160,1	2 021,3	2 626,6
Summa	70 355,3	69 551,6	69 101,3	71 558,1

8.7 Investeringar

Under kommande budgetperiod står VGR inför mycket omfattande och kostsamma investeringar samt satsningar. Dels för att stärka VGR:s förmåga, dels för att leva upp till de krav som finns i lagar, regelverk och statliga överenskommelser. Vi ser också att det kommer krävas både engångsinvesteringar samt långsiktiga investeringar för att nå mål och krav för regionens beredskap för kris och krig. Nu i uppstarten krävs stora engångssummor som sedan övergår till mer långsiktiga medel (ramhöjande) för underhåll och utveckling av de systemen vi inför.

Prisutvecklingen på varor, materiell och tjänster, som till följd av omvärldsläget och den ekonomiska krisen ökat kraftigt, kommer inte heller sjunka nämnvärt trots att inflation- och ränteläget förbättras. De kommer alltså fortsatt ligga kvar på den höga nivån. Detta påverkar budgeten för större fastighetsinvesteringar som beslutades i ett lägre kostnadsläge och projekt som är under pågående planering. Investeringsbudgeten i sig är en årlig utgiftsrestriktion. Därför beror det faktiska utfallet gentemot budget på om investeringarna håller tidsplan. Under de senaste åren har förskjutningar i större projekt gjort att budgeten inte uppnåtts vilket ger en förskjutning på den bedömda ökningen av avskrivningskostnaderna.

Arbetet med att identifiera investeringsprojekt som kan skjutas på framtiden bör därför intensifieras under den närmaste budgetperioden och därmed ge förutsättningar för att helt ta bort projekt som inte faller inom regionens egentliga huvudansvar samt senarelägga de projekt som inte är av akut art till framtiden. Sverigedemokraterna kommer i investeringsbudgeten minska investeringsramarna under nästkommande budgetperiod i syfte att skapa bättre soliditet, likviditet och resultat. Det ger ett bättre ekonomiskt manöverutrymme vid eventuella svårigheter i framtiden.

Behovet av investeringar i regionen uppskattas till omkring 100 miljarder kronor för kommande tioårsperiod. Däremot vore det inte ekonomiskt ansvarigt att öka ramen för investeringar till en sådan summa. I enlighet med Riktlinje för god ekonomisk hushållning föreslås därför investeringsramen fastställas till 54 miljarder kronor för kommande tioårsperiod. Investeringsramen ska fastslås årligen i budget i regionfullmäktig för möjlighet till revidering.

8.7.1 Investeringsram

Investeringsramen för perioden 2025–2034 fastställs till 54 miljarder kronor.

8.8 Pensionsåtagandet

Pensionskostnaderna, framför allt avsättningen till den förmånsbestämda avtalspensionen, påverkas till stor del av inflationen och därav följer stora svängningar mellan åren och att prognoserna är mycket osäkra. Ett nytt pensionsavtal började gälla från och med 1 januari 2023. Avtalets konstruktion innebär att pensionsavsättningen i balansräkningen på sikt kommer fasas ut, i stället kommer ett helt premiebaserat avtal införas successivt och gälla både för nuvarande anställda som väljer att gå över till det nya avtalet och för alla nyanställda medarbetare. Avgifterna kommer bli högre men samtidigt kommer det nya avtalet innebära mer förutsägbara kostnader och lägre kostnader för inflationsskydd av pensionsskulden.

Pensionsåtagandet på 21 mdkr som ligger som en ansvarsförbindelse utanför balansräkningen innebär att VGR:s soliditet och eget kapital är egentligen negativt. Under 2023 belastade denna förpliktelse regionens resultat med 1,54 mdkr i kostnader och kommer fortsätta belasta resultatet varje år, men med avtagande kostnad i upp till 30 år. Varje år räknas beloppet dessutom upp med basbelopp och ränteuppräknings, för 2023 med 1700 mnkr. Att ha en så stor skuld liggandes utanför balansräkningen innebär onekligen att nyckeltalen för bland annat soliditet ser betydligt bättre ut än vad det i realiteten är. Detta ger inte bara en kraftigt missvisande bild av VGR:s ekonomi och ställning utan kan också skapa svårigheter för regionens invånare att skapa sig en korrekt bild av läget. De

politiska beslutsfattarna kan också inledas i villfarelsen att läget ser bättre ut än det faktiskt är och beslut kan således fattas på felaktiga grunder.

Sverigedemokraterna föreslår att en dialog startas i syfte att eventuellt överge blandmodellen och övergå till fullfonderingsmodellen. En sådan övergång skulle, förutom att ge en mer sanningsenlig och transparent bild av verkligheten, innebära prognostiserade kostnadsminskningar för budgetperioden med cirka 1,7 mdkr. Det är dock viktigt att inkludera dessa extra kostnadsminskningar i ett utökat resultatmål då utbetalningarna givetvis fortfarande kommer att ske, i annat fall byter vi bara pensionsskuld mot låneskuld.

8.9 God ekonomisk hushållning

VGR har över lag en god ekonomisk hushållning, men det finns förbättringar som måste göras över tid. Särskilt då vi inte vill hamna samma läge som de senaste årens stora underskott inneburit där ekonomin skadat arbetsmiljön för våra medarbetare och vårdtillgängligheten försämrats. Om vi ska ta med oss något från de senaste åren med pandemin, ekonomisk orolighet och krig i närområde så är det att regionen behöver rusta sig för framtida kriser. Att ta ansvar är att tänka långsiktigt.

8.9.1 Hållbar ekonomisk utveckling

Enligt kommunallagen ska en regions budget upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna. För att uppnå god ekonomisk hushållning på lång sikt räcker dock inte ett resultat på eller precis över noll. Ett överskott behövs exempelvis för att inflationskydda det egna kapitalet och för att finansiera investeringar och pensionsutbetalningar.

Ekonomiska marginaler behövs också för att möta konjunkturer, klara oväntade kostnader och genomföra utvecklingsinsatser. En viktig förutsättning för god ekonomisk hushållning är att bygga upp ekonomiska resurser under gynnsamma år för att klara år med sämre ekonomi.

För en hållbar ekonomisk utveckling krävs en långsiktigt hanterbar nettokostnadsutveckling. I praktiken innebär det att takten för nettokostnaderna inte ska överstiga prognoserna för intäkter från skatter, generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning.

8.9.2 Ekonomisk inriktning för Västra Götalandsregionen

Den övergripande ekonomiska inriktningen är att VGR ska ha en god resultatutveckling och finansiell kapacitet samt präglas av god ekonomisk riskhantering och kontroll.

Ekonomiska överskott är nödvändiga för att bygga upp den finansiella kapaciteten inför kommande år. För att säkra en god resultatutveckling krävs en effektiv hantering av risker och kontroll över den ekonomiska utvecklingen.

Här är budgetföljsamhet och en ändamålsenlig ekonomistyrning viktiga komponenter. Den finansiella kapaciteten är bland annat betydelsefull för att VGR ska kunna betala medarbetarnas framtida pensioner och ett visst överskott i den löpande driften krävs för att investeringsutgifter inte ska leda till en allt för kraftig skuldsättning.

8.9.3 Eget kapital

Det egna kapitalet bör fortsatt öka i enlighet med målet om ökad soliditet. Det bör endast i undantagsfall nyttjas för att balansera underskott utan säkras av en upparbetad resultatreserv.

8.9.4 Soliditet

VGR:s soliditet exklusive ansvarsförbindelser ligger för 2023 på 20 procent. Detta är endast bättre än sex av Sveriges 21 regioner där snittet ligger på 27 procent. 2022 var soliditeten 22 procent, alltså ser vi en försämring vilket kanske inte är så förvånande sett till det svåra ekonomiska läget vi haft under 2023.

Tar vi dessutom med ansvarsförbindelser i form av pensioner som ligger utanför balansräkningen så landar vi på en soliditet på -12 procent. Dessa pensionsförbindelser uppgick i årsredovisningen 2023 till drygt 22 mdkr. Ökningen under 2023 uppgick till 334mnkr. Detta inkluderar pensionsutbetalningar, som minskar beloppet, men också ränte- och uppräknings på 1745 mnkr som ökar skulden. Ansvarsförbindelserna beräknas vara lösta först om 27 år. En stark soliditet innebär att vi blir mindre sårbara för ekonomiskt svåra tider samt mindre räntekänsliga. Sverigedemokraterna anser att VGR i arbetet med en god ekonomi på lång sikt ska inkludera ett soliditetsmål i de finansiella målen.

8.9.5 Resultatmål och resultatindikatorer

Ett tydligt resultatmål över en period på exempelvis sex år möjliggör för en större flexibilitet under enskilda budgetår. I syfte att upprätthålla och stärka det egna kapitalet och skydda det mot inflation, klara självfinansiering av investeringar samt framtida pensionsutbetalningar bör därför ett resultatmål införas som finansiellt mål. Med ett långsiktigt mål behöver enskilda års sämre förutsättningar inte påverka verksamheterna lika kraftigt då behovet hos beslutsfattarna att justera budgeten blir mindre viktigt.

Sverigedemokraterna tillför som ekonomiskt långsiktigt mål att Resultatreserven skall uppgå till 5 procent av summan av skatter samt generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning till senast år 2035.

8.9.6 Självfinansieringsgrad

Med en hög självfinansieringsgrad kan VGR ta ansvar för att framtida generationer inte behöver sättas i skuld för vad dagens generation utför i form av investeringar. Det kan ibland vara befogat att vissa år ligga med en lägre självfinansieringsgrad men över tid bör den ligga på 100%. Sverigedemokraterna anser därför att ett självfinansieringsmål bör inkluderas i de finansiella målen.

8.9.7 Nollbasbudget

Nollbasbudgetering skiljer sig från regionens nuvarande process för budgetering genom att budgetarbetet börjar från noll i stället för att utgå ifrån föregående års budget vilket innebär att en förutsättningslös prövning sker av befintliga verksamheter. Utöver att nollbasbudgetering ger bättre kostnadskontroll och styrning, baseras den även på grundläggande verksamhet som är regionen ålagda av lagar och förordningar. Därefter kan partierna i respektive budgetförslag prioritera vad som utöver detta är av betydelse.

8.9.8 Finansiella mål

- Kassalikviditeten ska överstiga 100 procent.
- Förvaltad pensionskapital ska på sikt täcka det totala pensionsåtagandet.
- Budgetavvikelsen ska understiga en procent.
- Resultatmål om 2,5 % av skatter och bidrag över en sexårsperiod.
- Självfinansieringsgraden ska ligga på 100 % över en sexårsperiod.
- Soliditeten inklusive pensionsförpliktelse ska vara positiv innan 2030.
- Resultatreserven skall uppgå till 5 procent av summan av skatter samt generella statsbidrag och kommunalekonomisk utjämning senast år 2035

8.9.9 Ekonomitabeller

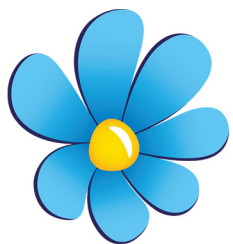
Resultaträkning (mkr)	2025	2026	2027
Verksamhetens intäkter, inkl riktade statsbidrag	16 295	16 784	17 288
varav riktade statsbidrag	3 000	3 000	3 000
Verksamhetens kostnader, exkl av- och nedskrivningar	-80 576	-81 045	-83 360
Avskrivningar och nedskrivningar	-3 600	-4 000	-4 300
Verksamhetens nettokostnad	-67 881	-68 261	-70 372
Skatteintäkter	57 095	59 542	62 002
Kommunalekonomisk utjämning inkl generella statsbidrag	13 960	14 201	14 434
varav generella statsbidrag	6 524	6 720	6 921
Finansiella intäkter	90	90	90
Finansiella kostnader	-1 761	-930	-1 276
ÅRETS RESULTAT	1 504	4 642	4 878

Balansräkning (mnkr)	2025	2026	2027
TILLGÅNGAR			
Anläggningstillgångar			
Immateriella anläggningstillgångar	1 325	1 339	1 359
Byggnader och Mark	26 414	27 925	30 114
Maskiner och inventarier	13 321	15 696	18 687
Finansiella anläggningstillgångar	1 100	1 100	1 120
Summa anläggningstillgångar	42 160	46 060	51 280
Bidrag till infrastruktur	313	268	223
Omsättningstillgångar			
Förråd	600	600	600
Kortfristiga fordringar	7 600	7 700	7 900
Kortfristiga placeringar	26 295	26 340	28 352
Kassa och bank	500	500	500
Summa omsättningstillgångar	34 995	35 140	37 352
SUMMA TILLGÅNGAR	77 468	81 468	88 855
EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER			
Eget kapital			
Årets resultat	1 504	4 642	4 878
Övrigt eget kapital	14 788	16 292	20 934
varav resultatutjämningsreserv	165	165	165
Summa eget kapital	16 292	20 934	25 812
Avsättningar			
Avsättning pensioner	39 945	40 560	41 574
Övriga avsättningar	4 700	4 800	4 900
Summa avsättningar	44 645	45 360	46 474
Skulder			
Långfristiga skulder	4 945	4 945	4 945
Kortfristiga skulder	11 586	10 229	11 624
Summa skulder	16 531	15 174	16 569
SUMMA EGET KAPITAL, AVSÄTTNINGAR OCH SKULDER	77 468	81 468	88 855

Beslutspunkter

Regionfullmäktige föreslås besluta följande.

1. Regionfullmäktige fastställer regionbidrag till styrelser, nämnder och verksamheter för 2025 i enlighet med föreliggande förslag till budget.
2. Regionfullmäktige fastställer den ekonomiska flerårsplanen för åren 2026 och 2027.
3. Regionfullmäktige fastställer i budgeten angivna prioriterade mål, fokusområden med uppdrag samt finansiella mål.
4. Regionfullmäktige fastställer skattesatsen för 2025 till 11:48 öre per skattekrona.
5. Regionfullmäktige fastställer investeringsramen för perioden 2025–2034 till 54 miljarder kronor.
6. Regionstyrelsen bemyndigas att utifrån investeringsram fastställa investeringsplan.
7. Regionstyrelsen bemyndigas att fatta beslut om tekniska justeringar av regionbidrag till nämnder och styrelser under förutsättning att ärendena inte är av principiell art.
8. Regionstyrelsen bemyndigas att vid behov fastställa andra tidpunkter för uppdrag och detaljbudget.
9. Regionstyrelsen bemyndigas att disponera medel inom koncernbanken och moderförvaltningen i syfte att kunna fullfölja samordningsansvaret och uppgiften om övergripande ansvar för verksamheter i egen regi.
10. Regionstyrelsen bemyndigas att fastställa fastighetsindex.
11. Regionstyrelsen får i uppdrag att besluta om riktlinjer för detaljbudgetarbetet samt fastställa tekniska planeringsanvisningar till nämnder och styrelser för 2025, 2026 och 2027 med den av regionfullmäktige fastställda budgeten och flerårsplan som grund.
12. Operativa hälso- och sjukvårdsnämnden ska senast 30 oktober fatta beslut om uppdrag, finansiering med mera till vårdens utförare för budgetåret 2025 samt för 2026 och 2027.
13. Miljö- och regionutvecklingsnämnden, Infrastruktur- och kollektivtrafiknämnden, och kulturnämnden ska senast 30 oktober 2024 fatta beslut om uppdrag, finansiering med mera till respektive verksamheter för åren 2025, 2026 och 2027. Andra ekonomiska frågor som påverkar annan förvaltning ska vara hanterade senast 31 augusti 2024.
14. Nämnder och styrelser ska senast 30 november 2024 fastställa budget och verksamhetsplan för 2025 i enlighet med de uppdrag, inriktning och den finansiering som fastställts.
15. Nämnder och styrelser ska senast 30 november 2024 fastställa ekonomiska flerårsplaner och verksamhetsplaner för åren 2026 och 2027 i enlighet med de uppdrag, inriktning och den finansiering som fastställts.
16. Styrelsen för fastighet stöd och service och styrelsen för logistik ska senast den 30 oktober 2024 teckna serviceöverenskommelser med berörda verksamheter.
17. Regionstyrelsen får i uppdrag att, inom ramen för sin uppsiktspflicht, följa och granska hur styrelser och nämnder genomför sin budget för 2025 samt planer för 2026 och 2027.
18. Regionfullmäktige uppdrar åt regionstyrelsen att påbörja ett utvecklingsarbete för att få mer långsiktighet i planeringen med inriktningen att fasa ut den ettåriga budgeten för utförarstyrelserna. Uppdrag och ekonomiska förutsättningar ska i stället utgå från flerårsplaneringen.
19. Regionfullmäktige fastställer i övrigt i budgeten angivna mål, fokusområden och uppdrag samt inriktningar för 2025 samt plan för 2026–2027.

Sverigedemokraterna
Västra Götalandsregionen